

EPA

2004-2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

VII. ÉVFOLYAM + 3-4. SZÁM + MÁRCIUS-ÁPRILIS
M C M X X V I

10

MAGYAR GRAFIKA

A GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT
SZOLGÁLÓ HAVI FOLYÓIRAT
SZERKESZTI ÉS KIADJA
BIRÓ MIKLÓS

LABOR
IMPROBUS OMNIA
VINCIT

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII, RÖKK SZILÁRD UCCA 4

**OTTO
KÖHLER**
NAGYKERESKEDESI
EXPORT - IMPORT
KÖZPONTI ÜZLET
LEIPZIG-21
DÖRRIENSTR. 11

Szállít legfinomabb minőségben offset-cinknyomólemezeket mindenféle nagyságban és erősségben, a legkittünbbs gyártmányú offset-gumikendőkkel és offset-alkettefcik-különbözőségeket. Offset-Glória tanktura, offset-gumikendők, minden más szerrel szemben jónak bizonyult.

**KÉKES-
SZÜRKE
ÉS
SÁRGA-
LITO
GRAFUS
KÖVEK**

RAKTÁRA

Mindenféle grafikai szakmai szükségleti cikkekből állandóan gazdagon felszerelt raktárt tart. Offset, litográfiai üzemi szükségleteinek biztosítása előtt okvetlenül kérjen mindenre kiterjedő árajánlatot

tékgár magyarországi fióktelepének képviselője, Könyg János okl. mérnök Budapest IV. Ferenciek tere 4. Telefon: József 153-58. Gyarak: Wien, Stuttgart, New-York és Prágában.

Lorilleux Ch. és Társa a világ legrégebb és legnagyobb nyomdai festékgyára. Iroda: Budapest IV. Ferenc József rakpart 27. Gyár: Budafokom. Telefon: József 148-43 és József 148-44.

Michael Huber festékgár. München. Állandó nagy raktárt tart magyarországi vezérképviseleténél: „GrafiKa” Gépkereskedelmi rt. cégnél, Budapest V. Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904-57.

Universal grafikai szaküzlet Rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon: József 45-12.

SAKÜZLETEK

Nagy raktárt tart mindenféle, a grafikai iparokban használatos gépekből és felszerelésekből „GrafiKa” Gépkereskedelmi rt. Budapest V. Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904-57. Özv. Steleiné és Frank grafikai szaküzlet Budapest VI. Gróf Zichy Jenő ucca 6. Telefon: Lipót 985-02.

Universal grafikai szaküzlet Rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon: József 45-12. Új, használt és javított kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti gépekből a egyéb felszerelésekből, anyagokból nagy raktárt tart.

NYOMDAGÉPEK

Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg AG. Augsburg vezérképviselete: Chatelet Alajos Budapest II. Margit körút 81. II. udvar. Telefon: Lipót 995-33.

Schnellpressenfabrik Frankenthal, Albert & Cie AG. Frankenthal, Pfalz, Gyorsajtói és offsetsajtói világhírűek. Vezérképviselet: Első Magyar Betűöntőde Rt. Budapest VI. Dessewffy ucca 32. Telefon: 23-70.

Universal grafikai szaküzlet Rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon: József 48-12. Wörner J. és Társa gépgyár Rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon: Lipót 905-74.

Winkler, Fallert & Co. AG. Bera, magyarországi vezérképviselete: „GrafiKa” Gépkereskedelmi Rt. Budapest V. Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904-57.

SAZODGÉPEK

Mergenthaler Setzmaschinenfabrik G. m. b. H., Berlin, Linotype sorozód és öntőgépek képviselője: Gutenberghaus Gebr. Geel, Wien VII. Lerchenfelderstrasse 37. Budapest II. Hunyadi János út 12.

Typograph G. m. b. H. Setzmaschinenfabrik Berlin NW 87. Képviselet: Tanzer Miksa Budapest VII. Akácia ucca 50.

Intertype, a legtekélyesebb és legtekélyesebb szedőgép. Magyarországi vezérképviselet: „GrafiKa” Gépkereskedelmi Rt. Budapest V. Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904-57.

OFFSETGÉPEK

Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg AG., Augsburg. Kifünű offsetgépeinek vezérképviselete: Chatelet Alajos, Budapest II. Margit körút 81. II. udvar. Telefon: Lipót 995-33.

„Leipzig”, „Klenoid”, „Kleine”, valamint a „Planetta” offsetsajtókat gyártja a Dresden-Leipziger Schnellpressenfabrik AG. Coswig in Sa. Magyarországi vezérképviselete: Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet, Budapest V. Akadémia ucca 3. Telefon: 82-35.

A világ legtekélyesebb offsetsajtóinak gyára a George Mann & Co. Ltd cég, London W. C. 1. Magyarországon Képviselet: Pusztai Zsigmond grafikai szaküzlet, Budapest V. Tátra ucca 6. Telefon: 31-43.

A Frankenthal offsetsajtók felülmúlhatatlanok. A Schnellpressenfabrik Frankenthal, Albert & Cie AG. Frankenthal cég magyarországi vezérképviselete: Első Magyar Betűöntőde Rt. Budapest VI., Dessewffy ucca 32. Telefon: 23-70.

A legújabb Horn-rendszerű offsetsajtók vezérképviselete: „GrafiKa” Gépkereskedelmi Rt. Budapest V. Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904-57.

BESZERZÉSI FORRÁSOK

BETŰ ÉS LÉRIA

Első Magyar Betűöntőde Rt. Budapest VI. Dessewffy ucca 32. Dvatos szöveg- és cím-betűk minden nyelvezet, Sima és mintázott rézleányok. Elvállalja egész nyomdai berendezések szállítását. Telefon: 23-70.

Universal grafikai szaküzlet Rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon: József 48-12. Plakát- és könyvkötőbetűk, Ferrotyppek, Dornemann & Co. Magdeburg. Képviselet: Pusztai Zsigmond Budapest V. Tátra ucca 6. és Cluj-Kolozsvár, Str. M. Filipescu 10. Schriftguss AG. vorm. Brüder Butter betűöntőde, Dresden. Magyarországi vezérképviselete: „GrafiKa” Gépkereskedelmi Rt. Budapest V. Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904-57.

KLISÉK

König és Bayer fotokémigrafiai műintézet kllségára Budapest VII. Wesselényi-ucca 54. Telefon: József 59-91.

PAPIRNEMŰEK

Vasadi és Vértési levélbortók, és papir-neműgyár Rt. Budapest VI. Vörösmarty ucca 50. Készít mappákat, díszlevelelapokat és mindenfajta levélbortókat.

GÉPJAVÍTÁS

Mindenféle gépjavitást elsőrangú szak-szerelők által végeztet a „GrafiKa” Gépkereskedelmi Rt. Budapest V. Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904-57.

Wörner J. és Társa gépgyár Rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon: Lipót 905-74.

BETŰFÉM

Magyar Ólomárgyár és Fémkereskedelmi Rt. Garantiált összetételű betűfém nyomdák, tömöntődéék és betűöntődéék részére. Ólom, angol ón és antimón napi áron. Fémhulladékok, — salakot is — hamut vásárol. Központi iroda: Budapest V. Korall ucca 5. Telefon: Lipót 913-35. — Gyár: Budapest VI. Forgách ucca 4. Telefon: Lipót 976-76.

HENGERANYAG

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde Budapest IX. Márton ucca 19. Hengeröntőde vállal a legjobb anyagból, jobb és olcsóbb a házi öntésnél. Telefon: József 6-35.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégebb és legnagyobb nyomdai festékgyára, hengeranyaggyár és hengeröntőde. Iroda Budapest IV. Ferenc József rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefonszám: József 148-43 és József 148-44.

LITOGRAFIA

Kalina Zdenko grafikai szaküzlet. Mindenfajta átnyomópapír és az összes szükségleti cikkek. Litográfikövek, Budapest VIII. Mátyás tér 16. Telefon: József 14-16.

Litográfiai kóraktár. Özv. Steleiné és Frank Budapest VI. Gróf Zichy Jenő ucca 6. Telefon: Lipót 985-02.

FESTÉKEK

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgár, Lengeröntőde Budapest IX. Márton ucca 19. Telefon: József 6-35.

Kast & Ehinger G. m. b. H. nyomdafes-

ÁTNYOMÓPAPIROSOOKAT

KIVÁLÓ MINŐSÉGBEN 40 ÉV ÓTA GYÁRTUNK RICHARD NAUMANN DRESDEN 16, SCHUMANN STRASSE 45

BH

NYOMDAI MŰINTÉZETE
FELELŐS NYOMDAVEZETŐ:
NEDEGZKY LÁSZLÓ

14. Tabargan mormota-bunda

húzott shawl-gallérral, mintás, síma
crêpe de chine- vagy georgette-béléssel

K 14.500,000.-

CZINDER

MAGYAR GRAFIKA

KETTÓS · FÜZETÉKBEN · KÉTHAVONKINT · MEGJELENŐ · HAVI · FOLYÓIRAT

SZERKESZTI · ÉS · KIADJA · BIRÓ · MIKLÓS

HETEDIK · ÉVFOLYAM · 1926.

III-IV. SZÁM

Kellő időben hívjuk fel a figyelmét

az illetékes köröknek arra, hogy a magyar nyomdaipari szakoktatás és szakmafejlesztés fontos kérdéseinek évtizedes vajudása – minden jel szerint – a végső kifejlődés stádiumába jutott. Ebben a vonatkozásban három, külső látszatra egymástól független, valójában azonban egymásba kapcsolódó akcióra mutatunk rá. Az első a nyomdaipari továbbképző szaktanfolyamok ügye. A tanfolyamok mostani második tanévének befejezése alkalmából máris megfelelő intézkedések történtek arra, hogy a legközelebbi 1926-27. tanév, a nyári hónapok alatt a legalaposabban előkészítették. A tanfolyamok végrehajtó bizottsága permanenciában fog maradni és nemcsak a tanfolyamok tananyagszerkezetét, tanítási rendszereit kell, hogy alapos vizsgálat alá vegye s az elmúlt két tanév tapasztalatainak egybehangolásával megalkossa a harmadik tanév végleges tananyagbeosztását és tanítási technikáját, hanem múlhatatlanul szükséges gondoskodnia a tanfolyamok anyagi éltető elemeinek megszilárdításáról is. A második akció, amely szakoktatásunk szempontjából messze kiható fontossággal bír: a Sokszorosító Ipartestület most kialakulóban levő kezdeményezése a székesfővárosi sokszorosítóipari szakirányú tanonciskolának érdekképviseleti tanoncszakiskolává leendő átszervezése érdekében. Sok jel arra mutat, hogy ez alkalommal a nyomdászság eme évtizedes és jogos törekvése sikerrel fog zárulni. Ez talán sokak előtt a hihetetlen újdonság ingerével fog hatni s ha mégis így van, azt talán annak lehet tulajdonítani, hogy ez az új akció felvonulási terepe távolról sem olyan széles, mint bármely más előző, hasonló célú akcióé volt és hogy mindazok, akik ennek előbbrevitelében szerepet visznek, a magasabb érdekek sérelme, megbolygatása nélkül az adott helyzettel igyekeznek megalkudni. A harmadik ügy, mely a magyar szakmafejlesztés ügyét elevenében érinti, nem más, mint a Segélyzőegyesületnek nyárutóján megtartandó kongresszusa, amely – a hírek szerint – hivatva lesz döntenie abban a kérdésben, hogy a Segélyzőegyesület vegye-e át a hajdani Szakkör hivatásának betöltését, avagy egy önálló szakmafejlesztő egyesület alapítása, illetve a Szakkör fel-támasztása előtt nyitja meg a lehetőségeket. Mind a három ténnyel számolnunk kell és mind a

hárommal foglalkoznunk kell. Látszólag mindegyik akció önálló, de a valóságban lehetetlenség bármelyiket is elválasztani a másiktól nemcsak azért, mert valamennyi egyetlen célt szolgál: a magyar nyomdaipari szakmafejlesztés ügyét, hanem azért is, mert egyik kérdésnek rendezése belenyúlik a másik kérdés szférájába. A tanfolyamok tantervezeti részét lehetséges még egy évre függetlenül bármelyik másik szóbanforgó kérdés meritumától megoldani, de fel kell vetni a gondolatot, hogy a tanfolyamokat összhangba kell hozni a tanonciskolával. Az anyagi bázis megteremtését azonban már a kongresszus állásfoglalása is befolyásolhatja az esetben, ha a döntés a továbbképzést a Segélyzőegyesület helyett egy új egyesülés feladatává kívánja tenni. Ez esetben egyszeriben kétségessé válik a munkaadók eddigi tiszteletreméltó anyagi támogatása. Ez nyilván újból életre kelti az olyan szakmafejlesztő egyesület létrehozásának eszméjét, amelyben minden nyomdász helyet foglalhat. A tanfolyami kérdés különösen a kísérleti nyomda dolgában kerül szoros nexusba a tanonciskola reformjával. Ez utóbbi ugyanis kétségkívül kiegészítendő egy kísérleti üzemmel s miután a tanfolyamok vezetőségében is hasonló törekvések buzognak, önkéntelenül adódik a következtetés, hogy a tanfolyamok és a tanonciskola átszervezését előkészítő fórumok e tekintetben egy útra kell hogy térjenek, miután nem fér kétség hozzá, hogy két kísérleti üzemet nem lesz lehetséges felszerelni. Így a kérdés nyilván a két intézmény – a tanoncoktatás és a továbbképzés – közös tanműhelyének megalapításában találja meg a maga legcélszerűbb megoldását. – A fentiekben csak főbb ütközőpontjaira mutattunk rá a magyar nyomdaipari szakoktatás rövidesen dűlőre juttatandó kérdéseinek, de ezeken kívül sokféle más szempontból is gondolkodnunk kell a dolgok felett s jól teszik úgy az illetékesek, mint a szakoktatásunkért lelkesedő kartársak is, ha mindezekkel a kérdésekkel mélyrehatóan foglalkoznak, véleményüket idejében nyilvánítják és a helyzet tisztázásához legjobb tudásukkal hozzájárulnak s elősegítik azt, hogy a magyar nyomdaipari szakmafejlesztés ügye végre tökéletes rendezést kapjon. Értsük meg: szakmafejlesztésünk, szakoktatásunk ügye még sohasem állt olyan sorsdöntő idők előtt, mint most. Ha most rosszul egyeztetjük össze a tanoncoktatás, a továbbképzés és az általános szakmafejlesztés érdekeit, úgy olyan káoszunk válunk akaratlan okozóivá, amelynek rendezése nemcsak súlyos hatásköri akadályokba fog ütközni, hanem a szakmáközi viszálykodásnak csúnya magvait is magában rejti, amit az ügy érdekében el kell kerülnünk.

Kozma Lajos most megjelent szignetkönyve

Az egyre gyérülő szép magyar könyvek sorában ma kétszeresen kell örülnünk annak a nagyon szép kötetnek, amely Kozma Lajos szignetjeit egybe- gyűjtve a Kner-nyomdából került ki. Nem első alkalom, hogy ez a lap Kozma művészetét s Kner Imre munkásságát kívánja méltatni s kettőjük együttműködését, amely, ötletet ötlettel támogatva, művészi elgondolásokat a megvalósulásig segítve, a magyar könyveknek azt a legelőkelőbb sorozatát teremtette meg, amelynek folytatását pár év óta már oly fáj-

dalommal nélkülözzük. Művész és művészlelkű, de egyben nagyon áldozatkész kiadó igazán közös munkálkodására méltóbb példa ritkán adódik. A Kner-könyvek, amelyeknek minden lapján nyomtatójuk gondos ízlése mellett szinte Kozma Lajos kézjegye érezhető, megmutatták, hogy a könyv nem véletlen összefűzött lapok együttese, hogy a könyvet komponálni kell, fel kell építeni, hogy mit tesz az, ha arról beszélünk, hogy organikus összefüggés van papír, formátum, betűtípus között, hogy a könyvdisz-

nem tetszésszerűen papírra aplikált tetszetős rajz, de valami, ami a könyv tartalmával, az írás stílusával s ugyanúgy a könyv külső stílusával, a betű stílusával, minddel együtt s minddel vérszerint rokon. A könyv műtárgy, amelynek formái tán meghatározhatatlan, de szigorú törvényei vannak, egyetlen elcsúszás s a könyv egysége felborul, mint ahogy a kép kompozíciója is szétesik, ha alkotó formái nincsenek pontosan a maguk helyén. S ha hangsúlyozottan gépi munka is viszi benne a szerepet, ha nagy részt kész sémákból tevődik is össze, ami a mechanikus munkát meglelkesíti, ami a sémákat egységbe fogja, egy művészi elgondolásnak kell annak lennie már.

Nem véletlen, hogy a magyar könyvművészetbe azt a fejlődést, amit a Kner=kiadások jelentenek, Kozma, az építész hozta meg. Kozma művészetének lényege ép a mindenben végigvezetett architektónikus szellem. Bútorainak nemes tömörségét ez teremti meg, ez, ahogy struktúrájuk soha ki nem billen, ahogy merész vonalaik nyugodt alapból magasodnak fel, ahogy egy pillanatra sem felejt el, hogy fát formál, fát, amelynek törvénye, hogy a földre, szinte a földbe nehezdedjék, ahogy ornamentái sohasem akarják idegen fémek csillogását hazudni, ahogy játékoságuk nem kívülről odatévedt csecsebecse, de a formákból s a formával nő fel. Az elmúlt korok stílusában tallózó, örökös részletkópiák között veszteglő »tervezők« helyett, Kozma a történelmi stílusok útvesztőin túl, a bútorépítés formái lényegéig jutott el, problémái nem azok, hogy egymástól idegen stíluselemeket ragaszson össze, de hogy az egyetlen lehetséges formáig tisztuljon mind az a sok gazdag elképzelés, ami benne él.

Az architektónikus szellem, ez a mindig az egészet

látó, a szervezet kereső, minden feleslegeset, még a felesleges szépet is magáról lehányó művészi tisztaság tán legerősebb alapja Kozma Lajos szignet=könyvének. Olyan grafikák gyűjteménye ez a könyv, amelyek nem független mivoltukban akarnak hatni, valahova alkalmazott grafikák mind, üzleti problémának, könyvjelnek, dobozdísznek, de az alkalmazott művészet fogalma Kozmá-

nál nem jelent koncessziót, szászor inkább új feladatot, ami művészi problémáit, az alkotás izgalmát fokozza, új ízt visz bele, szempontjait súlyosbitja. Ezek a grafikák mind elképzelésükben egy nagy egész részei: üzleti papír fejlécén a figyelmet magára vonni akaró jelképek s ilyenkor megkomponáltságukhoz hozzátartozik az a nagy területnyi fehérség, ami az ilyen levélpapírok lényegesebb részét teszi ki; máskor valami doboz tetejébe ragasztott kis reklámdísz s ilyenkor lényege az, hogy feltűnjék, de mégis ki ne ríjon, s ahol mai grafikája tán legértékesebb teljességet ér, exlibriseiben is ott a hangsúly, hogy a könyvön, a könyvvel együtt látta őket. Nem egy kép lekicsinyített másai, nem reprodukció, amely véletlenül dekoratíven is hat, de a szó szoros értelmében vett »nyomatás.«

Lényeges, és ezer lehetőséget ígérő újítást jelentenek Kozma Lajos exlibrisei, amikor a könyvjel

ősi formájához nyúl vissza, nem hogy azok primitív motívumaival érjen hatást, hanem hogy magát a formát képezze tovább. A szignet első alakja a pecsét volt, a belenyomott vagy nyomtatott pecsét s Kozma e kis formátumba, e pár vonásba, apró folttömegekbe redukált felület nagyon szűkreszabott korlátai közé sűriti dekoratív fantáziáját. De a korlátok nem nyugözik, sőt, a művészi önmérséklet legszebb példajaképp, arra készítetik, hogy pár szóban, majdnem csak tőszavakban, egész művészetének

Kozma Lajos szignetjei

kvintesszenciáját adja. Itt a kámeák nemes vonalai élnek finommetszésű figuráiban, ott a fametszet igazi tradíciója hódít meg, ahogy fehér s fekete tömegeit mindig kiegyensúlyozottan osztja el, egy-egy betűjének, monogramjának kiképzésében a vonaljáték minden csínja s ritmusa, – korban utolsó exlibrisei aztán a sziluett egyszerű felépítéséig egyszerűsödnek s ezeknek gazdag, szellemes változatosságában oldja meg legmerészebben és legegészebben a feladatot, amit maga elé tűzött.

Amikor így és elsősorban Kozma sziluettjeinek formai jelentőségéhez próbálok közelebb férkőzni, azért van, hogy ezen át megtaláljam jobban lássam Kozmát, a művészt, lírai romanticizmusában, mesehangulataiban, kedves bohókásságában, olykor-olykor melankolikus érzékenységében, abban az áhítatában, amely minden szépet megérez s mindent széppé tud érezni. Az architektonikus nyugodtság

alatt a léleknek mennyi játéka! Feszültség, amely ritmussá higgadt, humor, amely egy csöppnyi alak kecses torzításaiban bújt meg, mély természetérzés, amely virágornamenssé változott, a lelkiület hullámmzése, amely artisztikus formáival válik művészi valósággá.

Kozma Lajos fejlődésében a szignetkönyv az az állomás, amikor kialakította mondanivalóit s megtalálta a mondanivalók egyértékű kifejezőit. Korai, Beardsley szimbolizmusától megihletett illusztrációi s első exlibriskötete után, ma minden rajza, ott, ahol azok motivumait egészen magából teremti meg, s ott is, ahol minden szépre érzékenyen népies díszeket, vagy a modern művészet formaelemeit variálja, minden dekorációja Kozma=rajz. Nem népies már s mégis, a maga egyéni művészetével eljutott a népi művészetek dekorativitásáig és egyszerűségéig. És kiteljesedett oda, ahol minden jelentkezése a magyar művészet elmúlhatatlan gazdagulása. KOMOR ANDRÁS

A mai könyvnyomtatás eszközei és gépei (II.)

Tanulmányom első része után áttérek a nyomtatás technikai eszközeinek ismertetésére. Ez a rész amannál változatosabb és fordulatokban gazdagabb, azonban e tárggyal a szakirodalom már többször bővebben és kimerítően foglalkozott, miért is az alábbiakban csak nagy vonásokban rajzolom meg a történetét.

Természetesen, mindenekelőtt *Gutenberg* első sajtójához, ama fából épült monstrumhoz kell visszatérnünk, amelyről a tudatlanság azt állította, hogy azt az ördög sugalmazta.

Óriási, tömören épült faalkotmány volt ez, csavarintáshoz való vonórúddal, amelynek mintáját az ottani fejlett bortermelő vidék szőlőpréséről vette. Hiszen azon a vidéken manap is – sőt némely vidéken még nálunk is – látni olyan szőlősajtókat, amelyeknek hasonlatossága az ősi könyvnyomtató fasajtóval szembetűnő.

Mi most monstrumnak nevezzük ezt az eszközt, amelyet akkor, mint csodát bámultak. Hogyne, amikor egy napon többet termelt, mint a könyvíró-barát egy egész életen át. A napi termelés elérte e fasajtón a 2–300 nyomást.

Említettem volt már, hogy e fasajtó, némely lényegtelen változástól eltekintve, a XIX. század elejéig volt használatban.

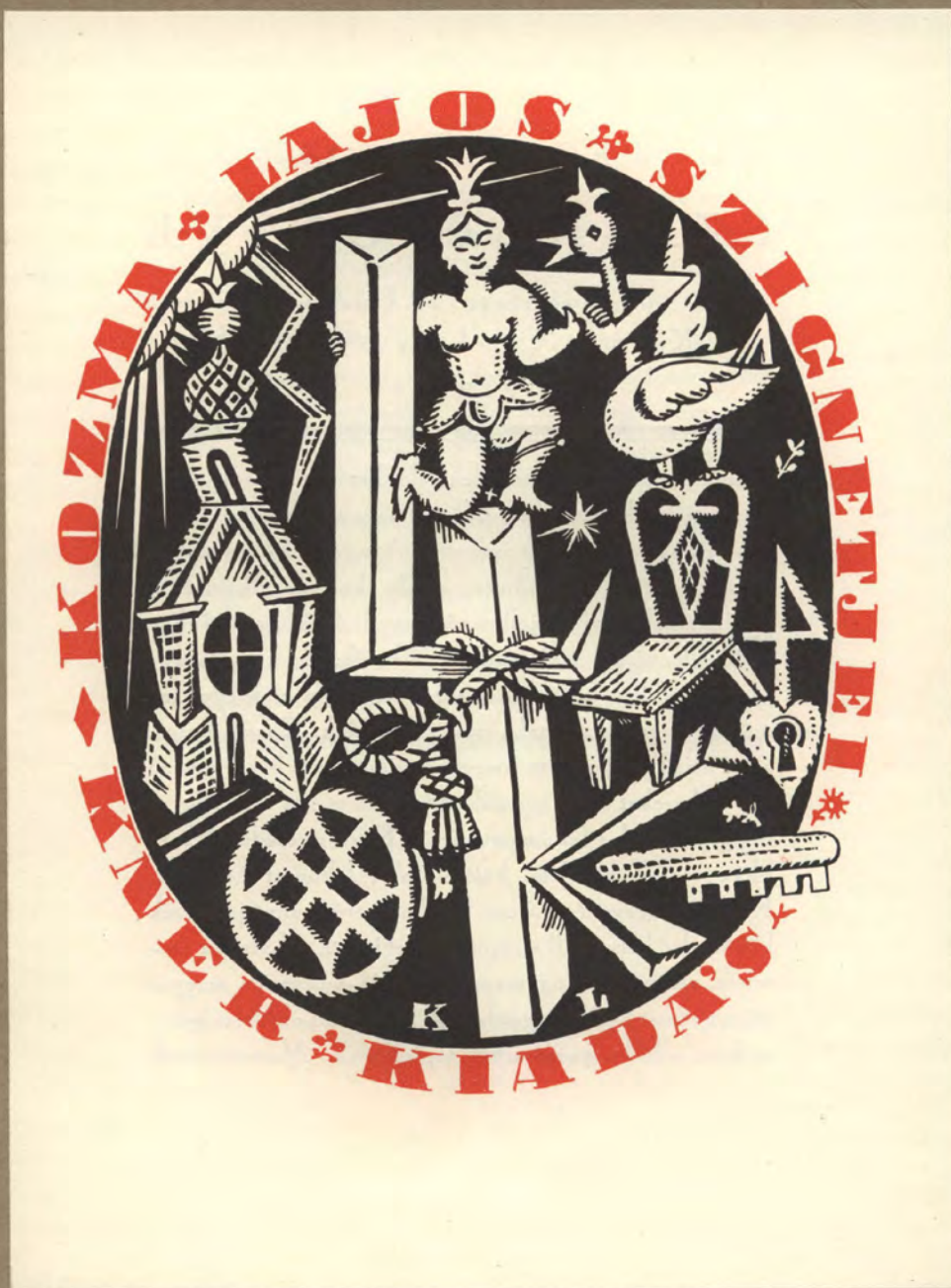
A XIX. század első évtizedében került piacra *Stanhope lord* vas kézisaajtója, amely az előbbivel szemben nagy haladást mutat nemcsak a termelés fokozásában, hanem beszerzési ára is jóval kisebb volt, ami gyors terjedését nagyon is előmozdította.

Ezután már igen elszaporodtak a feltalálók, akik nemcsak lényeges javításokat végeztek a kézisajtón, hanem újabb és jobb típusokat is szerkesztettek. Ezek közül meg kell említeni az amerikaiakat: *Ruthwen*, *Walker*, *Cymer*; az angolokat: *Hopkinson*, *Cooper*, *Hagar*; a német *Dengler*t, a bécsi *Löser*t, valamint a magyar *Vidacs*ot.

Megkezdődött ezzel a haladás és rohamosan folytatódott. A vas kézisaajtó, a mindegyre fokozódó igényekkel szemben, nehézkes volt, kiszolgálása körülményes és sok erőt fogyasztó, termelése még mindig csekély.

1810-ben jelent meg a német *König Frigyes* és *Bauer Frigyes András* legelső

PROSPEKTUS - PROSPEKT

*

KOZMA LAJOS ÉPÍTÉSZ RAJZA
ENTWURF VON ARCH. LUDWIG KOZMA

*

Nyomtatta Kner Izidor könyvnyomdája Gyomán.
Druck und Verlag von Isidor Kner, Buchdruckerei, Gyoma, Ungarn.

könyvnyomdai gyorsajtója, amely inkább még akézisajtónak volt olyanirányú javítása, hogy a festéknek kézzel való feldörzsölését most már festékező hengerek végezték automatikusan.

A szűk látókörű kicsinyesség ellenségét látta ebben a gépben és később, amikor a feltalálók annyira tökéletesítették, hogy a jelentékenyen szaporodó nyomást nyomócilinder végezte, megtámadták a gépet és összerombolták. Persze, a haladásnak ezzel nem állták útját.

Sokan, mások is foglalkoztak a gyorsajtóval, úgyhogy ez mindegyre tökéletesebbé lett, nemcsak a nyomtatott példányszámok fokozásában, hanem a munka minőségének javulásában is.

Hosszas volna a gyorsajtó fejlődését nyomon követni, azonban mégis meg kell említeni az angolokat és az amerikaiakat, akik újabb találmányokkal tökéletesítették e gépet, és a német gépépítők sem maradtak tétlenül, derekasan kivették részüket a nagy munkából. E fejlődés folyamán épültek a két szint nyomó gépek, majd nyomásmennyiség fokozására a két-nyomóhengeres gyorsajtók, az újabb korban a csodálatos amerikai és angol gépek, minő például a *Miehle* és ennek pandantja, a német *Windsbraut*, a svájci tekerespapírról nyomó gyorsajtók (nem tévesztendő össze a rotációsgéppel), továbbá a papirosnak mindkét oldalát egyidőben nyomó gépek stb.

Gyors és alapos volt az előrejutás ezen a téren, azonban »nagy fénynek nagy az árnya«. A gyorsajtók kihasználása nem volt gazdaságos, a kisebb nyomtatványoknál még a legmérsékeltőbb nyomásfelületű gépeknél sem. Csak példának említem fel a levélborítékot, névjegyet. Visszaemlékezhetünk arra, a most már szinte nevetségesnek látszó munkára, amidőn gombostű segítségével nyomtuk az apró munkákat a gyorsajtón.

A kereskedelem és ipar adminisztratív és reklámszerű nyomtatványszükséglete napról napra szaporodván, mindjobban érezhetővé vált olyan nyomógépnek hiánya, amelyen ilyen természetű kereslet kielégíthető volna.

A múlt század 60-as éveiben merült fel először a származási helye után *Boston=présnek* nevezett gépecske, amelyen a nyomást nem cilinder, hanem tégely végezte.

Eme gép hátránya volt a munkás mindkét kezének túlságos túlterhelése. Ugyanis a gépen alkalmazott emeltyűnek kézzel való lehúzása után történt meg a nyomás.

Csak jóval később kerültek hozzánk Amerikából a lábbal hajtható gépek, amelyeket származásuk helye után mai napig is *amerikai gépeknek*, vagy *taposógépeknek* nevezünk, holott most már – az eróművi hajtás korában – a lábbal való taposás túlhaladott. Tulajdonképpen két rendszert ismerünk: a *Gally=* és a *Liberty=*rendszert.

Régebbi a *Liberty=rendszer*, amelynél a nyomóforma és a tégely összecuszkodása eredményezi a nyomást. A gyakorlati életnek egyik legszükségesebb és legerjedtebb gépe.

*Gally=rendszer*nél a nyomóforma mozdulatlan és a tégely ráhajlása eredményezi a nyomást. Tulajdonképpen a nyomás minőségbeli megjavítása eredményezte ezt a típust. Sikerült is elérni, de mennyiségileg nem éri el annak kapacitását. Különösen elterjedtek a múlt század utolsó évdizede óta a tökéletesített német gyártmányú *Phönix=* és *Viktoria=*gépek.

Az ilyen gépekből azután különleges szükségletek kielégítésére számos gépet szerkesztettek, tömegmunkához, mint pl. borítékokhoz. Amerika különösen vezet e téren, ahol szinte nap-nap után újabb ilyen csodagépek kerülnek piacra.

Azonban a termelés mennyiségbeli és minőségbeli fokozódása a gépépítő-iparra is nagy befolyással volt és szinte forradalomszerű újításokhoz vezetett a mai, úgynevezett gyorsjáratú (*Schnellläufer*) gépekben, amelyek az eddigi gyorsajtóktól és tégelyes sajtóktól lényeges szerkezeti eltéréssel épülnek.

Eme átalakuláshoz nagyban hozzájárult a litográfiának újabb gépe:

az *offsetsajtó*, amely erősen érezteti rövid pályakezdése óta versenyző hatását a könyvnyomtatásban is. Emé versenyfutás kényszeríti a könyvnyomtatást a nagyobb kapacitású gépek bevezetésére.

Last not least! Emlékezzünk meg a könyvnyomtatónak XX. századbeli csodájáról: a rotációsgépről.

Közismert az a találós kérdés, mi volt előbb: a tyúk, vagy a tojás? Nehéz volna eldönteni! De ugyanilyen nehéz eldönteni azt is, vajjon a modern hírlapírás fejlesztette-e a könyvnyomtató-ipart a rotációsgépis, vagy

Kozma Lajos szignetjei

pedig a fejlődött géptechnika nyomán jutott-e el a modern hírlapírás a mai magas és gyors hírszolgáltatás színvonalára. Mindenesetre ez a gép, egyetemben a szedőgéppel, áll a legelterjedtebben és legközvetlenebbül az emberiség szolgálatában. A mai nap eseménye holnap reggel – a világ bármely távolosó pontján történt is – teljes (néha tán túlságosan teljes) megvilágításban, sokszor ábrákkal kísérve, kerül az olvasó elé.

Története egyidős a gyorsajtóéval. Az első pozitív eredményű kísérlet *Nicholson*, angol mérnöké volt, 1790-ben, azonban csak sokkal később, a tömöntés tökéletesítése után sikerült a gyakorlati célt megvalósítani. 1815-ben megjelent az első gép, amely azonban csak embriója volt az ilyen gépeknek. Az igazi rotációs gép korszaka a XIX. század közepével kezdődik.

Elsőben a francia *Marinoni*-gépek voltak a legjobban elterjedve és az amerikai, angol és német folytonos tökéletesítés után, majd minden nyomdai gépgyár készít ilyen gépet, így a magyar *Wörner*-gyár is.

A mennyiségbeli eredmény fokozására készültek a kettős és többszörös rotációs gépek. Már nem ritkák a többszint nyomó rotációs gépek a közhasználatban. Az eredetileg csak bizonyos meghatározott alakzat nyomására készült gépeket követik a változó formátumú (variabilis) gépek. Újabbban a modern illusztrációk sokszorosítására is alkalmassá teszik e gépeket.

Meg kell még emlékeznünk a nyomtatási technika egyéb eszközeiről is, így elsősorban a *zárókeretről*, amely a könyvnyomtató-iparnak szintén egyik legrégebbi eszköze. A legősibb korban is használták, amikor is fából készült és csak a későbbi korban készítették vasból.

A *zárókészülékek* már sokkal több változáson mentek keresztül. Az első ilyen eszköz az idősebb pályatársak előtt még ismeretes faék volt, amelyet később a vasék váltott fel. Nagyobb könnyítés volt a karikás (dió) zárómód, amely még ma is a leginkább használatos. Nagyon elterjedt még az ollórendszerű zárás is. Itt kell megemlíteni megboldogult *Krausz Soma* pályatársunknak elmés zárókészülékét is.

A *záróstegek* (formastég) ugyanolyan fejlődésen mentek át, mint a betűszedés stégei. Régente fából készültek, később ónból, ma már leginkább vasból.

Az *ívberakókészülékek* sok évtizedes, hosszas kísérletezésnek eredményei. Célja a kézzel való berakásnak mechanikai eszközzel való elvégzése. Az első ilyen készülék a múlt évszázad 70-es éveiben jelent meg, de bizony még a hozzáfűzött kívánalmaknak nem felelt meg és így csakhamar a lomtárba került. Ezután még igen szép számban jelentek meg újabb és újabb ilyen szabadalmazott eszközök, de csak e század első éveiben kerültek forgalomba a valóban célszerű ilyen készülékek.

A nyomtatóformának állandósítása, vagy többszörösítése régi törekvése volt a szakembereknek. Legrégebbi és

legideálisabb eljárás a galvanoplasztika, amidón villamosság, vagy vegyi folyamat segítségével vesznek másolatot a szedésről. Sajnos, ez az eljárás nem elég gyors.

Általánosabb elterjedésű a *tömöntés* (stereotípiá). Itt is számtalan kísérlet előzte meg a mai gyakorlatot, amelyből elhagyva az eredménytelen kísérleteket, csupán azokat említjük meg, amelyek többé-kevésbé a közhasználatba is átmentek. Ilyen volt az angol *Tilloch* és *Foulis* által szabadalmaztatott gipszbe való tömöntés, amely eljárás számtalan módosításon ment át, amíg 1829-ben a francia *Genoux* elsőnek szabadalmaztatta a mai, mindenféle használatos papírstereotípiát. Ez az eljárás annyira tökéletesbítettett, hogy ma már nagy gépek segítségével automatikusan végzik minden munkarészletét.

Meg kell még rövidesen említeni az illusztrációs eszközöket is. Az ábrázolás, illusztrálás szinte egyidős az emberiség történetével, már az őskori ember barlanglakásaiban látjuk kezdetleges nyomait. A könyvek ábrákkal való élénkítése, a leírtaknak szemléltetővé tétele már a könyvnyomtatással együtt fejlődött, annak bölcsőkorában is megvolt.

E szűk téren csak ama ábrázolási módokat ismertettem röviden, amelyek közvetlen összeköttetésben állnak a könyvnyomtatással, azaz, amelynek kliséi a könyvnyomtató sajtó útján kerülnek, mint befejezett termék, a szemlélő elé.

Legrégebbi ilyen eljárás a *fametszet* (xylographia). Történelme messze megelőzi Gutenberget. Tán ez volt az egyedüli, amit készen vett át.

Már a XIII. századból származó olyan fametszeteket ismerünk, amely a sokszorosítás céljait szolgálta. Szentképek, bűnbocsátó levelek (Ablassbriefe), játékkártyák voltak ezek. Persze már ezt jóval megelőzőleg is ismerték a fametszést, különösen a kínaiak.

Az elmúlt évszázadok nagy művészei szívesen foglalkoztak a fametszéssel, így *Lucas Cranach*, az idősebb és ifjabb *Holbein*, *Albert Dürer*, *Michel Angelo*, *Buonarotti*. Ezt a művészi vonatkozást a fametszet mind a mai napig fentartotta, mert még most is szívesen foglalkoznak e háládatos reprodukciós eljárással, ámbár vastagvonalú, vagy nagyobb felületű ábráknál szívesebben használják a könnyebben kezelhető linóleummetszést.

Itt kell megemlítenünk a régebbi illusztrációs módok közül a rézmetszést, később acélmetszést, amely azonban eltér eredeti tárgyunktól.

Újabbban ugyan az újabb úgynevezett mélynyomású eljárás révén, mint tömegtermelési eszköz hódított meg nagyobb területet. Annyiban tér el őstől, hogy a nyomandó felület nem kézzel, hanem fotomechanikai úton történik, ami által ősi művészi egyéni kvalitását elvesztette, viszont, mint tömegcikk népszerűbb.

A klisék készítésének mechanikai módja körülbelül a XVIII. század első éveiben kezdődik, amikor is feltalálják

a rajzoknak maratását horganylemezből, savak segítségével. Még jobban elterjed e mód, amidőn a fényképezés terén a fényhatás ismerete mind ismertebb lett, úgyhogy a rajzokat ezúton lehetett a horganylemezezt átvenni.

Ma már ennek az eljárásnak, amelyet kemigráfiai eljárásnak ismerünk, két általánosan elterjedt módja van:

fofotípia, amidőn vonalas, vagy zártfelületű rajzot visznek át és maratnak a horganylemezezt, miáltal nyomásra alkalmas klisé nyernek, továbbá

autotípia, a német *Meisenbach* találmánya, amidőn zárt tónusú képeket (mint pl. fénykép, festmény) vonalakkal pontokra bontott üveglap (autotípia, raster) közbeiktatásával fényképeznek, visznek át a horganylemezezt és ezt maratják nyomtatható klisévé. Ebbe a kategóriába tartozik a három és négy színnyomásos klisé is, amidőn a fényképezésnél automatikus színszűrők segítségével bontják szét a képet a nyomandó színekre.

Az autotípiái eljárások szerint nyert klisék csakis erősen simított, vagy krétázott felületű papírfajtákon (úgynevezett műnyomópapírokon) adnak igazán megfelelő eredményt.

Elértünk e tanulmány befejezéséhez, láttuk az eszközök fejlődését, vessünk még egy pillantást, azaz inkább gondolkozzunk kissé a könyvnyomtatás jövőjén.

Nem kell próféta tehetőség ahhoz, hogy a könyvnyomtatás alkonya, helyesebben annak teljes átalakulása megjósolható legyen. Hiszen a fénynek és a fénybehatásnak ismerete révén újabb eljárások keletkeztek, amelyek máris erős versenytársak. Csak az offsetre és az újabb mélynyomásos eljárásokra kell rámutatnunk.

De ennél messzebb jövőnek képe is kezd már látszani. Vajjon a jövő emberének lesz-e arra szüksége, hogy újságot olvasson, amikor sokkal kényelmesebb lesz a rádiót hallgatni, ezt a legújabb ördögös találmányt?!

És mi szüksége lesz könyvre, írásra, ha tökéletesebb lesz a fonográf. Egészen bizonyos, hogy a szemnek a munkáját átveszi a fül. Ennek feltétlen meglesz az a nagy előnye, hogy nem lesz – analfabéta.

Mi nem akadályozhatjuk meg a kultúra rohanó lépését, mi csak azt mondhatjuk, amit a mester mondott:

»*Fiat lux!*« – »*Legyen világosság!*« ALIGENFELD M. MIKSA

Linotype szedőgépek kezelési technikájáról

Legutóbb új gépen történt egész sereg csavar- és rúgótörést, valamint csavarmeglazulást és azok esetleges következményeit ismerttettem. Ezek sorát most két újabb rúgótöréssel egészíthetem ki. Eltörtött újabb az instrukciós könyvben és az alkatrészjegyzékben a B. 95. számúnak jelzett rúgó, amely az első emelvény emeltyűjét és szánját összekötő rézhüvely beágásaiba illeszkedik, hogy az első elevátor fixírozott középállását meg ne változtathassa. Miután ilyen rúgó kéznél nem volt, negyedik rézhüvelyből vágtunk ki hasonlót, amely addig, amíg alkalom adódik új rúgó beszerzésére, teljesen megfelel. Az csak természetes, hogy minden kis csavar- vagy rúgótörés esetén nem érdemes pótlás végett mingyárt a gyárhoz vagy annak képviselőjéhez kábelezni, hanem várni kell, amíg több rendelni való gyűlik össze, mert különben a drága portót figyelembe véve, többbe kerülne a leves, mint a hús.

Eltörtött továbbá három darabra az F 337. számú ütőkerék-rúgó. Ez a sorkitolószánon van, tehát azon az alkatrészen, melyre a sorkitolólemezt kapcsoljuk. Tulajdonképpen célja az, hogy sorkitoláskor a kitolószánnak az ütőkerékhez való csatlakozását közvetlenül az ütőkerék mögé szerelt vezetékdarabhoz való ütődését enyhítse. Itt ideiglenesen úgy segítettünk a bajon, hogy a törött rúgó két darabját kinyújtottuk és a két rúgódarab közé egy rézlapot tettünk, hogy azok egymásba ne bújhassanak. Ez az eljárás bevált.

Noha a sorkitolószánnal eldugott helyen van, mégis körülményesebb szerelés nélkül is kivehető a helyéből, ha negyedfordulat után az első elevátort alsó állásába fektetjük és az ütőkeréket, amennyire csak lehet, kihúzzuk. Ebben a helyzetben a sorkitoló-emeltyűt és a kitolószánnal összekötő acélrúd minden akadály nélkül leszerelhető, ha az ütőkerékhez a gőrgőjét ideiglenesen

ismét bekapcsoljuk, amelyet az ütőkerék kihúzásával végett előzően kikapcsoltunk. Az így szabaddá tett kitolószánnal most már kényelmesen kivehetjük és a hibát kijavíthatjuk. A sorkitolószánnal visszahelyezésekor természetesen fordított sorrendben járunk el.

Új szedőgépen számolni kell azzal is, hogy noha a szedőgép-gyárban minden gépet szállítás előtt az egyes alkatrészek helyes beállítása végett kipróbálnak, mégis előfordulnak e téren különbségek, amelyek szállítás után – amikor a gép már néhány napon át üzemben van – mutatkoznak csak kirívóan. Hiszen ha az új szedőgépet szakavatott szerelő állítja fel és az a gép üzembe helyezése után is néhány hétig a nyomdában marad, nem jelent bajt az, ha egyik-másik alkatrész beállítása korrigálásra szorul. Az ilyen szerelő az esetleges hibát pillanatok alatt javítja meg. Ennél azonban sokkal kedvezőtlenebb a gép-szedő helyzete, ha a nem egészen megfelelő beállítások a szerelő eltávkozása után okoznak zavarokat, mert az, hogy az egyes szerkezetek helyes beállítását ismerjük és azt szükség esetén magunk elvégezzük tudjuk, némi szedőgéptechnikai gyakorlatosságot feltételez. A következőkben felsorolok néhány olyan helytelen beállítást és azok megfelelő szabályozását, amelyek új szedőgépen rövidesen a felállítás után jelentkeztek.

A gép üzembehelyezése utáni második napon azt lehetett tapasztalni, hogy az osztószekrényben naponta többször elcsúsztak a matricasor utolsó matricáinak az orsón szaladó alsó fűlei abban a pillanatban, amikor az osztószekrény vezetékéből az osztóorsóra kerültek. Ez különösen a vékony matricákkal esett meg és ezek közül is többnyire a divizekkel, miután ezek szoktak leginkább a sor végére jutni. Az elcsúszás oly nagyfokú volt, hogy az olyan matrica, amely két-háromszor elcsúsz-

dött, teljesen hasznavehetetlenné vált, mert az orsó ereje a vékony matrica aránylag gyenge fülét teljesen leszakította. Két hét leforgása alatt a 15 darabból álló divízkészlet ötre csökkent, úgy hogy gyorsan pótlásról kellett gondoskodni. Egyben felhasználtuk az alkalmat és megkérdeztük a gyártót, hogy mi lehet a vékony matricák elcsúszásának az oka. Erre azt a választ kaptuk, hogy bizonyára túlságosan szoros sorokat szedünk. Ami azt illeti, a gyár válaszója helyesen következtetett, mert túlerős sorok esetén előfordulhat, hogy a matricasor utolsó matricájának az alsó füle az öntőformán elcsúszdik, mégpedig azon az oldalon, ahol a matrica az öntőformával összeér. De az ilyen zavar az első elevátor leereszkedésekor, esetleg a sor kizárása előtt okoz zavart, néha fröccsöt is okozhat, de az osztószeletrényben nem történik semmi baj, mert hiszen a rendellenesség már jelentkezik, még mielőtt a sor az osztószeletrénybe jut. A gyár diagnózisa ez alkalommal tehát nem volt találó, ami egyúttal annak a bizonyítéka, hogy amiként levelezéssel nem lehet betegséget gyógyítani, éppen úgy nem lehet ily módon a szedőgépen előforduló zavart biztosan megszüntetni.

Nem maradt más hátra, minthogy az instrukciós könyvben keressünk valami útmutatást a baj elhárítására. És ezt a könyvben meg is találtuk. A »zavarok az osztószerkezetben« című fejezetnek van egy bekezdése, amelyben az olvasható, hogy az osztószeletrényben az emelőtolóka (Hebeschieber) G 91 nem emeli elég magasra a matricát, ha túlságosan alacsonyan van beállítva. Ebben az esetben az orsók a matrica fülét elcsúszkítják. Az emelőtolóka a szabályozócsavarral G 127 úgy kell helyesen beállítani, hogy az legalsó helyzetében $\frac{1}{2}$ milliméterrel nyúljon a felemelendő matrica alá.

Miután az emelőtolóka a megadott instrukció szerint beállítottuk, a baj megszűnt, amely az emelőtolóka a gyárban nem egészen pontosan végzett szabályozása következtében rövid idő alatt az összes vékony matricákat elpusztította volna. Az emelőtolóka új szabályozása után megtörtént még ugyan, hogy az osztóorsók átlag hetenként egyszer egy-egy vékony matricát becsúszkítanak, de olyan minimális mértékben, hogy az ilyen becsúszás az illető matricák fülében kárt egyáltalán nem tett. Az instrukciós könyv ebben az esetben eléggé meg nem becsülhető szolgálatot tett, amiként a könyv általában igen nagy hasznára van az olyan gépszedőnek, aki zavar esetén külső segítségre nem számíthat.

Az újonnan felállított szedőgépen a másik rendellenesség a gyűjtésnél mutatkozott. Úgyiszlóván minden ötödik sornál egy-egy matrica röpült ki a gyűjtőből a földre, ami a matricáknak semmiképpen sem válik hasznára, különösen akkor, ha a gép alá bádoglemez van szerelve. Ez a hiba a Linotype-szedőgépen egyébként nem megy ritkaságszámba, mert alig van szedőgépüzem, ahol a gépszedők emiatt ne panaszkodnának. Ennek a zavarnak a sikeres megszüntetése kizáróan a vezetőrugó D 459 szerencsés beállításán múlik. Az instrukciós könyvben erre nézve is találunk útmutatást, de mindamellett megtörténik, hogy bármennyire is igyekezzünk a vezetőrugót szabályszerűen beállítani, a matricáknak a gyűjtőből való kihullása csak nem akar megszűnni. Ezért van az, hogy olyan szedőgépen, amelyen többen dolgoznak, az egyik szedő a vezetőrugót ide, a másik meg oda hajlítja, a végeredményben azonban e téren javulás nem mutatkozik. A gyakorlottabb gépszedők e tekintetben nem

nagyon kötik magukat az instrukciós könyv előírásához, hanem úgy segítenek magukon, hogy a vezetőrugónak a frontlemezbe nyúló toldalékát könyörtelenül leráspolyozzák és a vezetőrugót olyan mélyre eresztik, amennyire az csak lehetséges, anélkül, hogy a vastagabb matricák kiváltáskor a rugó és a vezetősin között fennakadnának. Passzió nézni, hogy a vezetőrugónak ilyen módon történt beállítása után a Linotype-szedőgépen milyen jól lehet matricasorokat gyűjteni. Ezzel a módszerrel a legmakacsabb gyűjtők is rendbehozhatók és matricák azután már csak a legritkább esetben repülnek ki a gyűjtőből, ami viszont a szedőgépen való munkálkodást lényegesen megkönnyíti.

Különös, de új szedőgépen történt meg az is, hogy a magazinkeret baloldali szabályozócsavarának helytelen beállítása miatt az e-átváltószerkezet csődöt mondott és csak a magazin második e-csatornájából lehetett a matricákat kiváltani. Ugyanis a gépre a javított e-átváltószerkezetet szerelték, amely tudvalevően közvetlenül a magazin baloldala alatt a hosszú kiváltórudak felső vezetőkére van erősítve és a váltónyelvecske ide-oda billenésével vezeti a hosszú e-rudat az első meg a második e-csatorna alá. Ennek az új szerkezetnek a régebbivel szemben az az előnye, hogy amíg az utóbbinál az átváltás minden elküldött sor után történt, addig most felváltva, egyszer az első, másodszor pedig a második e-csatornából váltódik ki az e matrica, úgyhogy például az Ideal-gépen egymásután 30 e áll a szedő rendelkezésére. A régi szerkezet egy sorban legfeljebb 15 e matricának a felszedését engedte meg, ami nem mindig volt elegendő, mert a Linotype-szedőgépen állandóan három sor van forgalomban, szedést, öntést és osztást figyelembe véve. És azonkívül nem mindig van 15 matrica a csatornában, mert néha megtörténik a legnagyobb elővigyázatosság mellett is, hogy egy-egy matrica hasznavehetetlenné válik. Mindezekon kívül az új szerkezet egyszerűbb és ennél fogva biztonságban működik is, mint a régi. A szóban lévő esetben az volt a hiba, hogy miután a magazin baloldala a kellenél mélyebbre esett, az e matrica hosszú kiváltórúdja az első e-csatorna alatt megszorult és ezért itt a kiváltás nem történhetett meg. A magazinkeret baloldala a baloldali szabályozócsavar révén körülbelül nyolcadpetitnyivel való feljebbvittele után a nyomás és ezzel természetesen a hiba is megszűnt.

Ugyanezen az új szedőgépen előfordult, hogy osztáskor a verzálisok, de különösen a minuszok a csatornájukba való beesés előtt a magazinbejáratra feküdtek, vagy pedig az orsón megszorultak és ezzel természetesen kikapcsolták az osztószerkezetet. Ennek az volt az oka, hogy a bordázott osztósín, amely a matricák fogaival van összekombinálva, a jobboldalon gondolatnyival volt mélyebbre állítva a kellenél.

Az ékfogó működése sem volt teljesen kifogástalan, mert az ékek hol a középsatornában, hol meg az ékszeletrény első felében rekedtek meg. Szóval, nem mindig vitte az ékfogó az ékeket kifogástalanul a helyükre. Ennek is helytelen szabályozás volt az oka. Az ékfogó nem volt pontosan a csatorna közepére beállítva.

Végül még egy hiba, amely szintén nagyon gyakori a Linotype-szedőgépeken. A D 603. számú sínről van szó, amelyre szedéskor az ékek alsó bevágásaikkal ráállnak és az ékek vezetőkéül szolgálnak. Az instrukciós könyv szerint ennek a sínnek az ékek hosszú toldóit kell, hogy 1–2 milliméterrel felemelje. Egy-

részt azért, hogy az ékek füléinek a gyűjtőlevátor keretére való ütődését enyhítse, másrészt, hogy a gyűjtőlevátor kerete kinyitáskor az ékek utóbbiról le ne essenek. Ez a berendezés vitathatatlanul nagyon helyes és célszerű és mindenképpen hibának kell tekinteni, ha az említett sín beállítása nem szabályszerű. És mégis a legritkább esetben lehet olyan Linotype-szedőgépet látni, ahol ez a sín az előírásnak megfelelő funkciót elvégezné. Szó sincs róla, hogy az ékek hosszú tolokái bevágásaikkal a sínen nyargalnának, hanem az ékek és a sín érintkezőfelületei között sokszor 1–2 milliméteres hézagok vannak, aminek azután az a következménye, hogy az ékek füléikkel a gyűjtőlevátor keretére rácsapódnak és úgy a keret, mint az ékfűlek kopásnak vannak kitéve, úgyhogy emiatt az ékek füléi sokszor egészen

kihegyeződnek és a keret kinyitáskor az ékek a gépszedő nagy bosszúságára többnyire leesnek. Ha ez a hiba régi gépeken mutatkozik, az – habár nincsen rendjén – még hagyján, de ha új gépen sem nyargalnak az ékek a sínen, az több, mint meglepő. És mégis azt kellett tapasztalni egészen új, közvetlenül a gyárból szállított szedőgépen, úgyhogy a negyedpetites rézléniából készített toldalékkal kellett ezt a hibát korrigálni.

Az esorokban felemlített hibák nem tekinthetők ugyan valami borzasztó súlyosaknak, mert hiszen könnyen javíthatók, de mégis csodálatos, hogy újonnan szállított Linotype szedőgépeken is előfordulhatnak és ezért számolni kell velük, mert a gép mechanizmusával nem egészen tisztában levő gépszedőket sokszor kellemetlen zavarba hozhatják.

NEUMANN EDE

Az offsetgépek beszerzésének irányelvei

Egy angol szakember tollából közöljük az alábbi értekezést, amely élénken világít rá az angol szakemberek felfogására az offsetjelrást illetően. Ez a felfogás sokban ellentézik a nálunk ismert nézetekkel, mégis minden megjegyzés nélkül adjuk közre, úgy gondolván, hogy ez a mélyrehatóbb eltérés nyilván az angol viszonyokban találja meg a maga legtermészetesebb magyarázatát.

Az offsetnyomatás feltalálása, vagy talán helyesebben felfedezése húsz évvel ezelőtt, mint általában hiszik, a szerencsés véletlen műve volt. Azt mondják, hogy egy gépmester közönséges, de gumikendővel borított nyomóhengerű litográfiai nyomógépen dolgozva, ismételtelen szép, tiszta nyomást vett észre mind-

azoknak az íveknek a hátlapján, amelyeknek nyomása előtt elmulasztottak egy ívet berakni, úgyhogy a nyomást a gumikendő vette fel és adta át az ezután berakott ív hátlapjára.

Ezt megelőzően a gumikendőt csak nagyon ritkán alkalmazták a nyomóhengerre. De a fentebb említett felfedezés után a gumikendő alkalmazása a közvetett nyomtatás elvén alapult és egy új sokszorosító eljárás kreálására adott alkalmat.

A legrégebb kísérleti offsetgép állítólag úgy készült, hogy egy meglévő körforgógéphez kombinálták a litográfiai nyomógépeken használatos festékező és nedvesítő szerkezeteket. Ezt a kezdetleges kísérleti szerkezetet matematikus rajzát az 1. ábra mutatja, amelyen az A lemeznyomó, B a gumival borított henger, C a tulajdonképeni nyomóhenger.

Az offsetgépek mai elterjedt használatát tekintve, csodálunk kell, hogy ezt a módszert nem találták ki már korábban. Az első kérdés, mely az offsetjelrás vizsgálatánál a tapasztalatlan előtt is felmerül: mi az előnye annak, hogy a lemeznyomóról – tehát a tulajdonképeni formahengerről – a gumihengerre és csak erről a papírosra nyomtatnak, ahelyett, hogy a nyomtatást közvetlenül vinnék át a lemeznyomóról a papírra? A felelet erre a kérdésre csodálatosan egyszerű: Azért, mert a gumi ideá-

lis nyomófelület, amely tökéletes munkát biztosít bármily fajta papír feldolgozásánál közönséges síknyomató eszközökkel.

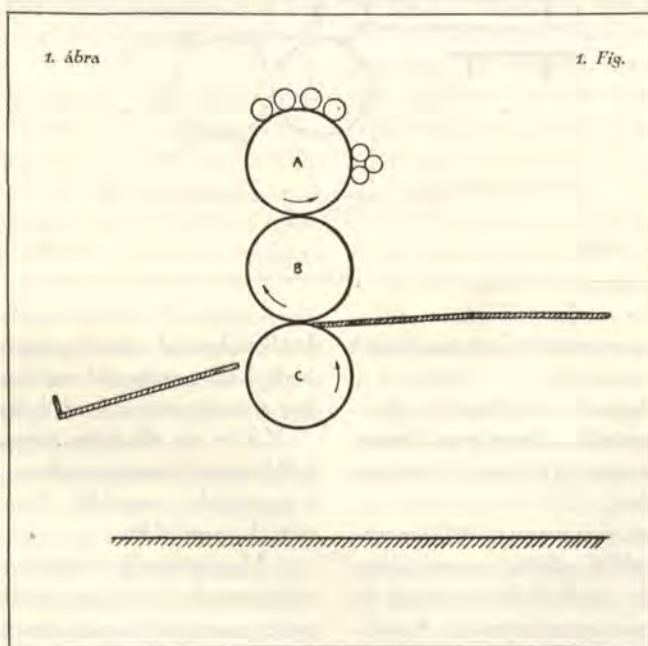
A rugalmas gumikendő a litográfiai vagy fényképészeti úton a cinklemezeire átvitt bármily finom vonalas vagy hálózatos rajzot pontosan és tisztán átveszi és minden részletében ugyan-

csak kifogástalanul adja át a papírosra, legyen az síma, vagy érdes felületű, mert a gumi tapadt festékréteg a papír minden egyes pórusába és mélyedésébe belenyomódik.

Az offsetjelrásnál rendkívül fontos az a körülmény, hogy az egyenetlét teljesen feleslegessé teszi. A rugalmas gumikendő egalizálja a papíros minden egyenetlenségét, ellentétben az egyéb síknyomtatásos eljárásokkal, amelyeknél a nyomatóforma (kő vagy fémlemez) eme kiegyenlítői képessége csupán milliméter-hányadokra terjed. Az offsetgép egyharmad vagy ennél is kevesebb hajtóerőt igényel, mint más nyomógépek, miközben aránylag mérsékelt gépkoptatással nagy gyorsaságot érhetünk el. Továbbá a

nyomóhengerreken levő rajz hosszú ideig tökéletes marad és olykor 100–200.000 nyomást is készíthetünk vele.

Nem kevésbé figyelemreméltó és fontos előnye az offsetnyomásnak a csekély festékfogyasztás. Másfajta nyomatógépekhez vagy közönséges litográfiai gépekhez képest rendszerint félannyi vagy harmadrészannyi festék elegendő. Ez is a gumikendő alkalmazásában leli magyarázatát, miután ez finom réteget rak le a papírosra és amellet mély és plasztikus színezést eredményez. Ha másfajta nyomással akarjuk ugyanezt az

eredményt elérni, nagyobb energiát kell kifejtenünk és több anyagot felhasználunk.

Az a tény, hogy az offsettel durva, érdes felületű papírra is kitűnően tudunk nyomtatni, a közönséges litográfiát hamarosan elavulttá fogja tenni. A durva felületű papír rendszerint olcsóbb és könnyebb, mint a síma papiros, így hát kétszeres a megtakarítás, amely gyakran 25%-ig emelkedhetik. Ez az oka annak, hogy a könyvnyomtatók élénk figyelemmel kísérik az offsetnyomtatás újabb fejlődését, mert belátják, hogy sok munkájuk több hasznot hajtana, ha litografáltatnák, amennyiben offsettel féltónusos kivitelben és többszínnyomással olcsóbb és könnyebb papíron nagyszerű eredménnyel lehet dolgozni. Hozzá még az ilyen rajzok kevés költséggel vihetők át az offsetlemezre, olykor egy tizedrész annyiért, mint amennyibe a hálózat (autotípia)klisék előállítására kerül. A szedés-nyomásnak a klisékészítés főbb költségeit feleslegessé tevő offseteljárással való összehasonlítása mutatja meg, mily gazdaságosan dolgozhatunk az utóbbi eljárással.

Joggal következtethetjük tehát, hogy a közeljövőben egyre több nyomda, amely versenyképes akar maradni, az offsetnyomásra fog berendezkedni, főként azért is, mert egy új eljárás van kialakulóban, amely a betűnélküli szövegszedést valósítja meg. (Ez célzás a Typarírószedőgépre. Szerk.)

Tekintettel az offsetnyomás szembeszökő előnyeire és nyilvánvalóan nagy jövőjére, helyénvalónak látszik, hogy röviden vázoljuk a legfontosabb géptípusokat és megjelöljük azokat a szempontokat, amelyeket egy új gép vételénél figyelembe kell vennünk.

Az offsetgépeket általában két csoportba oszthatjuk, olyanokra, melyek a fentebb említett legrégebbi offsetgéprendszeren alapulnak, (1. ábra) és a kétlemezes típusra (2. ábra). Európában leginkább az utóbbi típus terjedt el.

Az 1. ábrán látjuk, hogy a három egyforma méretű hengerrel bíró gépen a lemez henger van legfelül, alatta vannak elhelyezve a gumihengerek, amelyek közé rakják be az íveket. Ennek a típusnak a hátrányai szembetűnőek. A nedvesítő szerkezetet meglehetősen alkalmatlan helyre: a berakó fölé és a festékező hengerek közelébe kell helyezni. A litográfusok tudják, hogy a lemezt csak a nedvesítés után és a festékezés előtt lehet kellőképpen tisztogatni. Minthogy itt a nedvesítő hengerek a festékező hengerek mellett vannak elhelyezve, a lemezt csak a festékezés után lehetséges tisztogatni. Emiatt gyakran nagyszámú makulatúra keletkezik, valahányszor a lemezt valamilyen defektus miatt javítani kell. A megnyomott ívek is túlságosan közel a padlóhoz kerülnek ki a gépből és egy nagy gépben a festék is sokkal magasabbról folyik le, mint ahogy tényleg szükséges.

A kétlemezes offsetgép (2. ábra) kétféle típusának az előbbi-től teljesen különböző szerkezete, az egyenlő nagyságú lemez- és gumihengerrel és félakkora nyomóhengerrel többféle előnyt nyújt. Miként a kéttúrás nyomógépeken, a nyomóhenger egyik fordulata itt is nyomásra és a következő fordulata pedig kirkásra szolgál. A festékezőhengerek legfelül vannak elhelyezve, míg a nedvesítőhengerek a lemez henger alján, úgyhogy közül elegendő térköz marad. Azonfelül, hogy egy nagy henger tökéletesebb festékezést is tesz lehetővé, miután azon egy festékdörzsölő lemeznek is jut hely.

Ugyanez az elv szellemes variációja a kombinált két szint, vagy elő- és hátnyomást egyszerre végző offsetgép (3. ábra), amelynek kezelése igen egyszerű és amelyen épűgy mint a kéttúrás egy szint nyomó gépen a következő négy változatban a legfinomabb munkát lehet elő-

állítani: a) két szint az ív előlapján, b) egy és ugyanazt a szint az első- és hátlapon, c) különböző két szint elő- és hátlapon, d) csak egy szint.

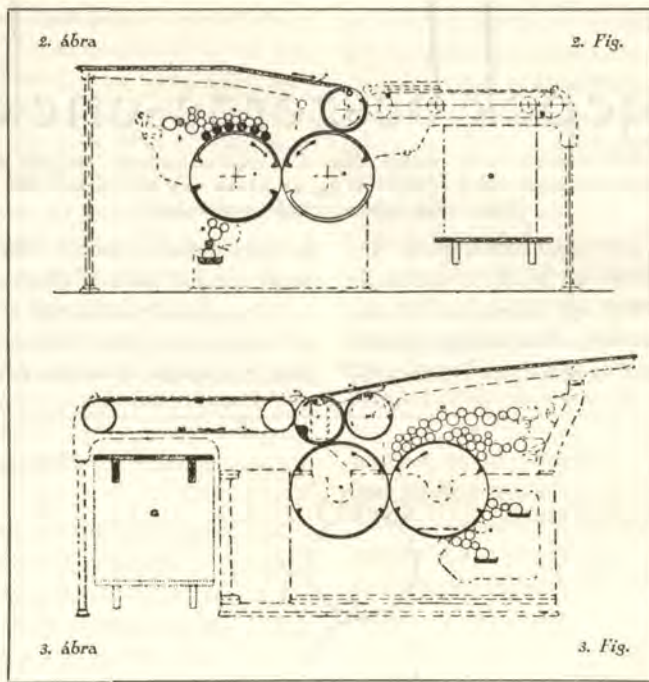
A lemez hengerre egy lemez helyett kettő van erősítve és a gumihengerre két gumikendő, úgyhogy mint egy szint nyomógépen a nyomóhenger mindkét forgása egy szint nyomtat és az ív elől jön ki, amit egy a nyomóhenger mögött elhelyezett fordítóhenger tesz lehetővé. A nyomóhenger ív fogói az ívet mindaddig, míg mindkét nyomása nincs teljesen befejezve, visszatartják, úgyhogy a regiszternek tökéletesnek kell lennie.

A két külön festékező szerkezet a két megfelelően elhelyezett

festékvályúval természetesen a lemez henger fölött van, alul pedig külön nedvesítő szerkezet mindkét lemez részére, amelyekhez a nedvesítés után és a festékezés előtt hozzá lehet férni.

Mielőtt az offsetgép megvételét elhatározzuk, mérlegelnünk kell bizonyos szempontokat, amelyek egyébként más gépeknél is figyelembe veendők. Ami az egy szint nyomó gépeket illeti, tartsuk szem előtt:

1. Ha elsőrendű minőséget ugyanazzal a precizitással akarunk termelni, mint egy kiváló nyomógépen (különösen, ami az egész mennyiség egyenletes festékezését illeti), a cinklemez legfeljebb egyharmadát vagy felét foglalja le a henger teljes kerületének.
2. A lemez könnyen hozzáférhető legyen úgy a ráillesztés, mint nedvesítés után és festékezés előtt lehető tisztítás céljából.
3. A legkisebb gép is legalább 4 festékező hengerű legyen.
4. A nedvesítőhengerek egész felületükön hozzáférhetőek legyenek és lehetőleg úgy, hogy a kifröccsenő víz ne érje a papírt.
5. A papír a gépmester állandó ellenőrzése alatt legyen és a nyomtatott oldallal fölfelé kerüljön ki a gépből, melynek kirakója alól a nagyobb tömeg megnyomtatott ív tolokocsin legyen elvihető.

Míndezek a szempontok még fokozottabb mértékben érvényesek a két szint nyomó gépnél. A gépmesternek kéznél kell lennie különösen ha egyedül szolgálja ki a gépet, tehát nem mozoghat gyakrabban egyik helyről a másikra. Ha a két víz- és festéktartóval ellátott lemez nem érhető el egyazon helyről, egy kiszolgáló személy képtelen lesz mindkettőt egyforma figyelemmel kísérni.

Az öt említett szemponton kívül a két szint nyomó offsetgép beszerzésénél ne feledjük a következőket:

1. Minden lemeznek külön-külön festékező és nedvesítő szerkezete legyen, a lemezek és hengerek könnyen legyenek hozzáférhetők. Ha mindkét lemez ugyanazon a hengeren van, esetleg egy szerkezettel is lehet mindkettőt nedvesíteni, de nehézségek támadhatnak, amikor két ellentétes szint, pl. kéket és sárgát kell nyomtatnunk.

2. Ha két gumi van, egy kényesebb szín nyomható a papírra és mingyárt föléje nyomtathatjuk a második szint. Így pl. fekete szöveget nyomtathatunk szolid sárga alapra. Két szint nyomó gépek egy gumival, amely a festéket két lemezről veszi át, nem

alkalmasak olyan munkára, amelyben egyik szín üti a másikat, mivel a színek a gumikendőn összekeverődnek.

3. Az egyengetés elmaradása az offsetgépek és offseteljárás egyik leglényegesebb előnye. A jó szerkezetű offsetgépnél csak a hengerek kölcsönös működését kell rendezni, azontúl a gép nem kíván különösebb figyelmet. Némely gépek azonban a papír különböző vastagsága és a nyomás erőssége miatt a lemez és a gumikendő alatt kiegyenlítést igényelnek. Ez mindenesetre nagy hátrány.

Végül meg kell jegyeznünk, hogy még mindig fennáll az a téves hit, mintha a kétszint nyomó offsetgépek csak hosszú munkamenetre, tehát nagy példányszámok nyomtatására, volnának alkalmasak. Ezt a balhiedelmet sok nyomda, amely ilyen gépeken gyakran csak néhány száz ívnyi példányszámokat nyomtatott, megcáfolhatja. A tetemes megtakarítás munkásbérékben, erőben, térben és papírkezelésben mindjobban megérleli azt az általános meggyőződést, hogy többszínnyomást, amelynek példányszáma több ezer ív, a jövőben kétszínnyomó offsetgépeken lehet csak gazdaságosan lebonyolítani. M-G., LONDON

Megfigyelések az idei tavaszi lipcsei vásárról

Az idei lipcsei vásárra az egész német gazdasági világ a szoktnál is fokozottabb mértékben figyelt. Megtudja-e őrizni a lipcsei vásár a siralmasan rossz viszonyok között is létjogosultságát? – ez most a hamleti kérdés.

Az egyes iparok és nemzetek versengve csinálnak propagandát önmaguknak. Az iparok között a legügyesebb és leghangosabb propagandát a nehézipar és a reklámpar csinálja. A vendég nemzetek között, ami a reklám ügyességét és mennyiségét illeti, a *csehek* vezetnek. A pályaudvartól kezdve végig a városon plakátokon hívják az embereket az ő házuk meglátogatására.

A »*Technische Messe*« impozáns mint mindig. (Dacára annak, hogy a német nehézipar egy jó része ez évben elmaradt.) Az óriási kiállítótermet betölti az állandóan mozgásban levő gépek egyhangú, mély zaja, a Diesel-motorok ütemes kattogása, összevegyülve az ezernyi látogató hangos beszédével.

Az egyedüli muzsika ma már a »*Deutschland, Deutschland über alles*«-hez.

A »*Bugra-Messe*« mindkét részén nagy a forgalom, az élet. A nyomdaipari gépek kiállítását a kicsi és legkisebb gépek uralják. Az automatikus be- és kirakókészülékes tégelysajtók tökéletesítése és számbeli előnyomulása a legfeltűnőbb jelenség. 3500 nyomást óránként egészen könnyen végeznek. Csak az a kérdés, meddig bírja a kis gép ezt a teljesítményt. Offsetgépet, mint ahogy egyáltalában nagy gépet keveset látunk. A szállítási költségek olyan összeget tesznek ezeknél ki, hogy a cégek az érdeklődőket szívesebben a gyárukba, vagy egyes üzemekbe viszik el.

A *könyvkiállítás* – a másik része a Bugra-Messé-nek – szemünk elé tárja a német könyvpiar- és könyvkiadás fejlettségét. Hogy világviszonylatban is mennyire dominálóan az első helyen van, azt az 1927 tavaszára tervezett nemzetközi könyvkiállítás fogja újólag hangsúlyozni.

A vásár egész elrendezése, beosztása évtizedek hagyományai alapján fejlődött ki mai alakjává. A legfiatalabb alkotás a *Reklame-Messe*, a grafikus művészetek akadémiájában. Leipzig legszebb, legelőkelőbb, legcsendesebb vidéke ez, ahonnan máskor számúzve van minden nagyvárosi zaj és tülekedés. Ma a mellettünk levő koncertházban Európa legjobb zenekara Brahmut és Beethovent játszik. A legmagasabb művészet, ami valaha csak létezett és létezik.

Egész paradoxonnak hangzik, hogy a reklámvásár éppen ide, – a Konzerthaus mellé – került.

A ma áruházkulturájának, amerikanizmusának gazdasági erőfeszítéseinek ütőere a reklám. Ami itt belőle a vásáron látható, az jelenti Németországban a jelent. Nálunk remélhetőleg a közeljövőt.

Sistergő, mozgó, sokszínű fényreklámok adják az első benyomást. Az éjjeli nagyváros ezernyi kis világítótornya. Mindegyik máshová szeretné vezetni azt, aki rabjává lett. Itt persze a java termésük van felhalmozva. Itt vannak a mindenféle mozgó, harisnyát huzogató, kávé szűrőszelvényű figurák. A frappánsan élethű, mozgó állatsereglet. Minden mozog, vibrál, hogy valahogy észrevétesse magát az 1926 fásult emberével.

Pár évvel ezelőtt még be sem tört a mozgás, a fény a reklám területeire. Akkor még volt időnk nappal a kirakatokat nézni. Azután több gondunk lett, sietősebbek a dolgaink. Mindinkább az este, éjjel lett az az időpont, mikor másról is tudomást veszünk, mint a saját üzletünkről, ügyeinkről. Az amerikai és az amerikanizálódott európai nappal dolgozik és csak este él. Tehát ezt az időt kell felhasználnia a kereskedelemnek is, hogy a közelünkbe férközzön. Jött hát a mindenható fény, belénk szuggerálva, hogy ezt és ezt itt meg itt vásároljuk. Ma már ez se elég. A ma emberének munkától fáradt agyát, szeméit csak a cikázó imbolygó, színes élőfény tudja érdeklődésre bírni. A vásár ettől a részétől meglehetősen elűt az a terem, ahol

a legelső német reklámnymodák állítják ki legújabb produktumait, a modern sokszorosítótechnika legbravurosbab teljesítményeit.

A káprázó, mozgó, színesfény nyugtalan atmoszférája helyébe az izléseesen elrendezett kiállítóterem lehiggadt előkelősége. Egy kialakulófélben levő világ minden káosza ott és egy kikristályosodott, önmagán győztes világ itt. A győzelemmel lehiggadás és önuralom jár. Ez az önuralom jellemzi a német reklámművészetet. Színpompa, de nem színtobzódás, leegyszerűsödés, de nem bacchanszizmus, modernség, de nem erőltetett, mindenáron a művésziesség és hatásosság rovására való újatkeresés. Kijózanodás, előkelőség.

Mióta a művész munkáját reprodukáló ipar egy új eljárás-sal, az offsettel gyarapodott, a reklámművészet egyes területeibe mintha új, friss vér ömlött volna. Az offsetreprodukálás a maga robusztus és mindamellet lágú színpompájával új fejlődés útját nyitotta meg a plakátművészetben; *Hohlwein*, a müncheni »Hat« olyan tehetségek, akikért joggal irigyelik Németországot ma már Amerikában is. És ők ma virágzásuk tetőpontján vannak. Csak Hohlweintől ma hetenkint legalább egy-két plakát jelenik meg Leipzig uccáin. Ezekhez hozzászámítva azokat, melyek itt egyáltalában nem jelennek meg, ennél a művésznél egészen hihetetlen termékenységet látunk. Hogy ez az amerikai tempójú produkálás ne menjen a művészi nívó rovására – ahhoz Hohlweinnek kell lenni. Az ő stílusa uralja a mai modern plakátművészetet, amelynek tulajdonképpen ő a megteremtője.

Komoly termelni tudó és akaró művészi egyéniségek az egyik oldalon, a művészi reklám hatását megértő és kihasználó ipar és kereskedelem a másik oldalon. Az elképzelhetően legideálisabb együttműködés lehetőségei tehát itt adva vannak.

Képzőművészek Új Társaságának kiállítása

Első benyomásunk a Kut kiállításán az volt, mintha egy külföldi kiállításon volnánk. Ennyi frisséget, ennyi fiatalságot nem láttunk magyar tárlaton talán a Művészház óta. A Kut zászlajára írta a modern művészetet. A progresszív érzésű idősebb művészekén kívül szervezetébe kívánja tömöríteni az összes értékes fiatal elemeket is. Ez volt az első kiállítás, melyen a fiatalok tényleg megfelelő számban képviselve voltak. Nem mind-egyik jelentőségéhez mérten. Egyesek jobban érvényesültek, mint ahogy tehetségük vagy tudásuk indokolta tette volna, mások ismét a háttérbe szorultak, és magunk is tudunk több olyan jelentős tehetséget, amely egészen kimaradt. De ez nem tesz semmit, ha a Kut tovább halad a megkezdett csapáson, ha lesz annyi erkölcsi ereje, annyi vonzó és taszító képessége, hogy továbbra is a modern törekvések szolgálatában maradhasson – kompromisszum nélkül. A Kut rendkívül szívélyes fogadtatásban részesült. Rajta múlik, kellőképpen gyümölcsöztetni tudja-e majd a szervezetébe vetett bizalmat.

A vezérek közül *Rippl-Rónai* József egynehány régi vásznát is kiállította: a »Mailot háza«, az »Ibolyát szagoló nő« puritán vonalritmusukkal és amellet a szürkés színek előkelő, raffinált összeállításával ma is ugyanoly frissen hatnak, mint az első napon. Újabb női portréin a finom, pikáns báj játékát élvezzük.

Vaszary János az, aki meglepetéssel szolgált: rövid párizsi

Különbén az egész reklámvásárra egy fogalom nyomja rá a bélyegét: a kvalitás. Kvalitás a kiállított tárgyaknál, az elrendezésben, a reklámban, amit a reklámnak csinálnak. Ennek a kvalitás-fogalomnak, ennek a bátor belenevelése a fogyasztóba kellene, hogy beidegződjön a mi nyomdaiparunkban is.

Két hatalmas házat tölt meg az iparművészet kiállítása. Olyan kvantitatív produkció, amilyenhez az iparművészetben hozzá vagyunk szokva. Valahogy nem tudom megérteni az egyes műhelyeket. Mondhatni: minden különösebb válogatás nélkül olyan tömegét hozzák a produkcióiknak magukkal, hogy az semmiesetre sem lehet a tájékozódás, a nyugodt értékfelbecsülés javára. Melyik helyesebb megoldás: egy nagytömegű átlag-produkcióból az értékes kiválasztását a publikumra bízni, vagy egy kis önkritikával válogatni? Mindenesetre az utóbbi.

Újabb meglepetést keveset tartogat számunkra az iparművészeti vásár. Eredményekben gazdag mult: *Wiener Werkstätte*, meissenai és berlini porcellángyárak, a bajor és hellerai iparművészek. A frappáns sikerek a multéi. A jelené a jól megérdemelt népszerűség. Komoly művészi nívó különösebben eruptív törekvések nélkül. A berliniek többek között egy stílusos Nagy *Frigyes* szerviszt állítanak ki. Szép kis láncszeme a nagyon divatos *Fridericus Rex* kultuszának.

Szép kvalitatív és kvantitatív előrehaladást mutat az iparművészeti lámpa, lámpaernyő és párna-produkció. Egész sorozata a hangulatos kis szobáknak. Itt tompa sárgás fényben úszó keleties pompa, ott hatalmas faszaragású, zöldernyős lámpa igyekszik előkelő, modern szalón illuzióját felkelteni.

Az oroszok népművészeti termékekkel szerepelnek. Kézifestésű fadobozkák. Csupa lehelletnyi finomságú, páratlan technikával művészi ösztönnel készült termékek. ELEK PÁL, Berlin.

tartózkodása nagy mértékben megváltoztatta szemléletét. Megtartóztatja robusztus temperamentumát, a sűrűvérű életöröm könnyűvé válik, a színek tobzódása helyett a kötött, galambszürkés, rózsaszínes tónus lép előtérbe. A vonalvezetés higgadtabb, a festékfelrakás higabb, a szemlélet naturalisztikusabb. Nem tudom, észrevette-e Vaszary, hogy ahhoz az egyik párizsi főáramlathoz csatlakozott, mely, mint a »Magyar Grafika« utolsó számában kifejtettük, a reakció jegyében áll, mely a festői naturalizmus felé visszakozik.

Beck Ö. Fülöp higgadt, izlése, bölcs tudással telített klasszicisztikája és *Vedres* Márk hideg, alapos formatudása képviselik az idősebb szobrász-nemzedéket.

A volt Nyolcak közül egynehánnyal találkozunk a Kut kiállításán. *Márfy* Ödön legújabbban érettebben, zártabban alkot. Bujasága telített, foltos szingargdagsága belsőleg indokolt. *Czóbel* nak egy többször látott komoly, szép csendéletével találkozunk. *Czigány* Dezső tompított, zöldsészürke, barokkosan átvilágított tónusban fest csendéletet, portrét. Az egykori »forradalmár« megérkezett Chardinhez, a 18. századbéli festői naturalizmus mesteréhez. *Perlrott*-*Csaba* továbbra is ott a legmegnyerőbb, ahol finom színizléssel örvendez a jelenségek szépségei felett. Kubizmusa nem fakad belső szükségéből.

A következő nemzedék képviselői közül *Egry* József egy-

néhány igen izmos lírai tájjal és szobarésszel szerepel. »Téli fény« című akvarelja szuggesztív hangulatot áraszt. *Kmetty* János tovább halad a lehiggadás útján. Végtelen takarékosággal közvetlen, érzésteli meleg hatást vált ki apró tájakvareljeivel. Egyik újabb csendélete műzeális értékű. *Szónyi* István újabb fejlődése még nem érkezett el megnyugtató állomására. Még mindig küzd a belső egyensúlyért, a hátszercért. *Szobotka* Imre nüanszokért lelkesedő, mimóza-finomságú festőlelék. Kubisztikus külsőségei teljesen idegen elemet visznek szemlélődő természetcsodálatába. *Bornemisza* Géza egyik csendéletében találja meg a kellő szín- és formaegyensúlyt. Nagyobb tájai – hogy úgy mondjuk – tájékozatlanok. *Derkovits* Gyula újabb képei közül az »Élet és halál« című kétalakos temperakompozíció ragad meg a kifejezés emberi mélységével, a színek teli csengésével. *Cselényi-Walleshhausen* Zsigmond önarcképe és csendélete állomást jelent a művész legújabb kompozíciós törekvései felé. *Gruber* Mária meleg, nyájas szemlélete egy portréján és egy tájgrafikáján ütözködik ki megnyerően. Itt említjük *Ferenczy* Noémi gobelinjeit, melyeket mindig újra szívesen látunk és mindig jobban megszeretünk.

Külön és hosszabban kellene kimagyarázkodnunk *Scheiber* Hugó képeivel, mert a tájékozatlanabb közönség szemében ő képviseli a legmodernebb törekvéseket. Tévedés. *Scheiber* eléggé indokolatlanul melegíti fel a futuristák által tizenöt évvel ezelőtt »felfedezett« kifejezőeszközöket. Östehetsége az őszintétlen és logikátlanul használt eszközök ellenére is mindenütt kiütözködik. Érdekes, hogy a kubisztikus külsőségekkel dolgozó futurizmusnak most akadnak nálunk méltánylói. (*Scheiber* adta el a legtöbb képet!)

E népzédek szobrászai jelentősen szerepelnek: *Medgyessy* Ferenc férfiakja és »Anyá gyermekével« című reliefje komoly, tudós alkotás. *Pátzay* Pál ragyogóan fejlődik: szobrászi készsége évről évre érik, tudása úgyszólván sűrűsödik, kifejezése előkelő, rezervált, árnyalatos, gazdag. Konzervatív, arisztokrata jelenség. *Bokros-Birmann* Dezső lelki finomságot, meleg életet egyesít egy bizonyos egyiptizáló zártsággal. *Ferenczy* Béni hasonlóképpen foglal egybe természetű finomságokat klasszikusan komponált vonallal. Egy-egy szép munkával szerepelnek *Varga* Oszkár és *Csorba* Géza is. *Kalmár* Elza nyájas kerámiáival az olasz reneszánsz művészeit utánozza.

A legfiatalabbak között egynéhánynak már ismert, sőt elismert a neve. *Molnár* C. Pál inycen modorossága képviseli a holgrációzen régieskedő, hol pikáns, fanyarédes színösszeállításal

kaecérkodó, hol pedig a zárt plaszticitásra, elegáns, puhalendűletű vonalra törekedő párizsi divatot. Hogy forrásait, melyekből merít, fel tudók sorolni, az nem volna baj, ha az egyéni egység szükségyszerűségét éreznők. Az »új realizmust« *Molnár* Farkas egy képecskéje képviseli nem legszerencsésebben. Tudni kell, hogy ez az »új realizmus« a legeslegújabb »izmus«. Alkalomadtán talán még külön is szólunk róla. *Bacher* Rózsi csak egy eldugott grafikai lappal szerepel, de kitűnően. *Bor* Pál érdekes fantáziája most színes grafikájában jóval közelebb jutott a megfelelő megoldáshoz, mint szobrászatában. *Gádor* István, a ragyogó humorú kerámikus, egynéhány pompásan komponált darabbal szerepel, míg *Cser* Károly modorossága nem mindig indokolt. *Pilch* Rezső újabban Csók nyomdokain jár.

Íme az újak, akiknek egyrésze még növendék: *Földes* Lenke szobrász igen különböző kvalitású, néha túlságosan akart, a korai gótika tömbyszerű összefoglalását utánzó, de néha meglepő finoman átértett és szobrászilag logikusan átgondolt kisplasztikát állít ki. *Lahner* Emil dekadens, sápadt, vékonyvérű, raffináltan izléses grafikát küldött Párizsból. *Klie* Zoltán érdekes festő: színezemlélete eredeti, odavetett foltjait ritmikus körvonal tartja össze. Egyelőre színeivel sokkal többet mond, semmint vonalával. *Peitler* István is színérzékével tűnik ki; az ő kolorizmus melegebb, édesebb. *Miháltz* Pál sötétén ragyogó színekkel dolgozott, melyek nem mindig hatnak meggyőzően. *Kemény* László egy öregasszonyportréja szürke-fekete festőiségével átértett, lelkes munka. *Farkasházi*-val más helyütt foglalkozunk. *Jankai-Deutsch* Tibor meglátásaiban van szuggesztív erő. Széles, világos foltokban fest *Gadányi* Jenő. Egy nyájas leányfejet állít ki *Fonó* Margit. Izmos tehetség *Gábor* Jenő, különösen városképei ragadnak meg világos színességük gazdagságával és az összefoglalás erejével. *Novotny* Emil Róbert temperamentuma még kiegyenlítetlen. *Wabrosch* Berta egy érdekes gyermekcsoportportrét állít ki. *Ecsödi* Ákos hígan olvadó, puha színfoltokkal esetelt egy férfiportrét. *Emőd* Aurélnál egyelőre több a látszat, mint a tartalom.

Végül még egynéhány nevet, mely sem többet, sem kevesebbet nem jelent a legszebb ígéretnél: *Antal* József, *Bene* Géza, *Cruy-Chanel* László, *Dullien* Edith, *Fenyő* Ármin, *Gadányi* Jenő, *Garay* Lili, *Gerber* Magda, *Gruber* Anna, *Jeney* Viktor, *Rafael* Viktor, *Raucsher* György, *Róna* Klára.

Összefoglalólag megállapíthatjuk: a fiatalok között egyelőre az expresszionizmus felé hajló festőiség uralkodik. Legújabb törekvéseket még csak elszórva látunk. DR. RABINOVSZKY MÁRILIS

A szerkesztőségtől a modern gépteremig (II.)

A nagy német államférfitől, Bismarcktól ered az a mondás, hogy az újságírók pályatévészett egyének. (Die Journalisten sind verfehlte Existenzen).

Ez a mondás általánosítva igazságtalan, még ha egy Bismarcktól ered is, aki valószínűen nem nagyon szerethette az újságírókat.

A hivatásának magaslatán álló újságíró megbecsülésre érdemes, mert felvilágosodást és kultúrát terjeszt.

Tehetségtelen, vagy hivatásukkal visszaélő egzisztenciák min-

den pályán akadnak. Így az újságírói pályán is. Ezek előbb-utóbb lehetetlenné válnak, illetően a kar maga zárja ki a magáról meglepedkező és az újságírói névre méltatlanná vált egyéneket.

Az újságírói nivó emelésének szempontjából már régebben felvetették az újságírási képesítő iskola eszméjét és erre vonatkozóan több kiváló újságíró véleményét kikérték.

Ezek közül felemlítésre méltónak tartom a Mikszáth Kálmán véleményét, aki az újságíró-iskola eszméjéről így nyilatkozott: Ha egy fürge ifjanc arra határozná el magát, hogy megtanul

egyet fogni, úgy valószínűen hogy egy-két év alatt meglehetősen ügyességre fog szerttenni az egész fogásban. Azonban egy néhányhetes macska *mingyárt* alaposan legyőzné őt ebben a mesterségben.

A szerkesztőség és a szedőszemélyzet között az összekötő kapcsolatot a mettrő-szaktárs képezi. Ő érintkezik közvetlenül a szerkesztővel, ő veszi át és osztja ki a kiszedendő kéziratokat. Helyettesíti a faktort, anélkül azonban, hogy ennek főnöki szerepet gyakorolná. A mettrő jó kollégája kell hogy legyen a szedőszemélyzetnek. Eredményes munkát csak így végezhet. De egyébként az ő sorsa is közös az ő osztályostársaiéval.

Különös fontosságú a mettrő-szaktársra nézve a késő éjjeli órákban a nyomdába érkező tördelő-szerkesztő magatartása. Ha ez gyakorlott, megértő újságíró, úgy megkönnyíti, ellenkező esetben akadályozza, esetleg túrheterenné is teszi a mettrő munkáját.

A szedőterem hőfoka a gáz- és villanyfénytől, meg a szedőgépek állandóan forró olomtartányaitól mindig magas. A nyári hónapokban egy és más helyen csaknem elviselhetetlen. Ilyen atmoszférában majdnem teljes ádámkosztümmel védekezve végzik a szedőkollégák évről évre az ő lázas szellemi és fizikai munkájukat.

Ilyen körülmények között nem csodálható, ha élettartamuk nem valami hosszú. Megbízható statisztika szerint átlagos halálozási arányuk 48 százalék, az összlakossághoz viszonyítva azonban 70 százalék. Ennek ellenére vagy ösztönszerűen tán éppen ezért, a szedőkollégák az ő késő éjszakáig, sokszor a hajnali órákig terjedő fáradtságos munkájukat általában jó kedéllyel végzik.

A rotációs és a szedőgép bevezetése meglehetősen megváltoztatta az újság technikai előállításának képét.

Az öntött sorok megkönnyítették a mettrő munkáját, másrészt a szedőgép értelmiség dolgában nagyobb igényeket támaszt a szedővel szemben. Mellette a kézirat miatt sem sokáig vesztegelni, sem úgynevezett nagy korrektúrákat csinálni a várható következmények nélkül nem lehet.

Tudvalevő, hogy az újságot előállító technikai személyzetnek mai életszenderdjét a szervezetségben rejlő szolidáris erő hozta létre. – Ez nem volt mindig így.

A fiatalabb generáció nem is sejtí, legfőllebb ha hírből tudja, hogy minő szívós és mennyi áldozatos küzdelmekbe került, míg idáig is eljutottunk.

Szólnom kell itt még azon ifjoncokról, akik régebben, különösen a lift és a telefón bevezetése előtt a szerkesztőség és a nyomda rendelkezésére állottak. Amerikában, az óriás lepedős újságok hazájában ezeket pajkos rakoncátlanságukért *Devils of printing*-nek, azaz (magyarul) nyomdai ördögöknek nevezték. Ez a titulus azonban nem akadályozta meg ez osztály egyik-másik képviselőjét, hogy előkelő társadalmi pozícióra ne tehetett volna szert.

Franklin Benjamin, az északamerikai Egyesült Államok elnöke, a világraszóló fizikus és feltaláló az ő későbbi ragyogó pályáját szintén mint ilyen *devil of printing* kezdte meg.

Ha fejtegetéseim helyyel-közzel a derű vonásait varázsolnák arcukra, úgy én most, midőn végezetül az újságkorrektorról szólok, megfordítom az érem másik felét és a rideg valósághoz képest bemutatom annak sokkal kevésbé derűs, mint inkább sivár és zordon képét.

Az újságkorrektor feladata ugyanis az, hogy az írótól eredő nyilvánvaló tollhibákat, vagy a szedőkollégáktól elkövetett hibákat azonnal felismerje és kijavítsa. Ez azt feltételezi, hogy a korrektornak megfelelő képzettséggel kell rendelkeznie.

Mentől alaposabb és sokoldalúbb a korrektor műveltsége, annál könnyebben és jobban tudja végezni a dolgát. Ha kellő intelligenciája nincs, előbb-utóbb leszorulni kénytelen a nem neki való pályáról.

Egyes helyeken nincs is az újságkorrektornak külön szobája. Máshol olyan a korrektori szobának nevezett helyiség, akárcsak egy fogoly cellája, ahol egész éven át gáz- vagy villanyvilágítás mellett dolgozik.

Itt ül a legnyomasztóbb atmoszférában este ő órától lapzártaig szemet-lelket megerőltető, kimerítő munkában.

A kedvezőtlen munkafeltételeket annál jobban sínyli, mert foglalkozása természeténél fogva nagy érzékenységre és gyors izgulásra hajlamos.

A korrektor feladatát az állásával járó nagy felelősség súlya még terhesebbé teszi.

Egyetlen betűhiba gyakran az egész mondat értelmét megváltoztatja, bosszantó félreértésre ad alkalmat és kész a bosszúrekrimináció. – Ilyenek például: az automobilversenyen valósgagos *autócsordák* voltak láthatók (autócsodák helyett).

Vagy: *A mézkáplárok* alkalmas időben kell kiüríteni (méh-kaptárak helyett).

A korrektor rovására és reputációjára esnek azok a sajtóhibák is, amelyek azért maradnak benn a lapban, mert a formát olvasatlanul adják le, hogy a lap el ne kesse a postát.

Bizonyosságul szolgáljanak a következő épületes sajtóhibák:

Most dolgozom éppen egy *konyakot* alkotó találmányon (korszakot alkotó helyett).

A cherbourgi kikötőben hónapok óta *veszteget* 800 zsidó család (vesztegel helyett).

Dr. Láng Lajos ellen megszüntették az *indemnitási* eljárást (internálási eljárás helyett).

Jókai ötvenéves írói jubileuma alkalmából a hercegprimás állott a *rendőrség* élére (rendezőség élére helyett).

A korrektorság általában a leghálátlanabb foglalkozás.

Az olvasó a hibamentes újságot egész természetes dolognak találja, sejtelve sincs arról, hogy mennyi érdeme van ebben a korrektornak; ha azonban olvasás közben egy a lázas, éjjeli munka hevében elnézett hibát fölfedez, egy-kettőre kész ahhoz a bizonyos négylábú házi állathoz hasonlított és tájékozatlanságból eredő ítélet.

A korrektornak nem szabad magát a benső emberi részvét érzületének átengedni még a legmegrázóbb újságközlemény olvasásánál sem, mert máskülönben képtelen volna a kellő figyelmet tanusítani a szöveg szavai és betűi iránt, amelyeket pedig szüntelen éberséggel ellenőriznie kell.

Ilyen körülmények között érthető, hogy különösen az éjjeli újságkorrektornak statisztikailag megállapított átlagos életkora legfőllebb 40–45 esztendő.

Felemlítésre méltónak tartok egy szomorú esetet, mely annak idején a Copperfield Dávid halhatatlan szerzőjének, Dickens Károlynak elnöklete alatt a londoni korrektori kar egyik gyűlésén került szóba.

Ezen a gyűlésen egy újságkorrektor tragikus halálát jelentette be a világhírű regényíró, Dickens.

Ez a korrektor, midőn terhes éjjeli munkáját bevégezte, az utolsó korrektúrára ráírta a szokásos latin szót: *finis*, azaz vége és hazamenet előtt egy kis nyugalmat élvezendő, a levonatra hajtotta fáradt fejét. A nyomdából utolsóként távozóknak feltűnt, hogy még mindig alszik, fel akarták tehát kelteni, hogy készüljön ő is haza. De hiába rázogatták, azt kellett végre tapasztalniuk, hogy kihűlt testéből elszállt a lélek.

A rögtön odahívott orvos ezt a halotti jelentést adta le róla: Meghalt az isteni gondviselés kifürkészhetetlen akaratából.

Ennek a jelentésnek azonban így kellett volna hangzani: Meghalt kellő mennyiségű friss levegő hiányában és naponkinti, túlfeszített különösen felelősségteljes munka következtében.

A bratislavai iskolanyomdáról és annak keletkezéséről

Ruzicska bratislavai szakoktató tollából igen érdekes ismertetést közölt az ottani szaklap, a »Typographia.« A cikket célszerűnek látjuk leközölni, okulásul és buzdításul hiszen nekünk is régi vágyunk egy kísérleti nyomda létesítése, mert anélkül gyakorlati értékű tanoncoktatás és továbbképzés el sem képzelhető.

»Ha most, az iskolanyomda ünnepélyes megnyitásakor a hatóságok és az illetékes testületek részéről oly örvendetes érdeklődésben is volt részünk, ki kell jelenem, hogy ez nem mindig volt így. Mikor három évvel ezelőtt néhány szakember feladatául tűzte ki, hogy a bratislavai nyomdásztanoncoknak szakiskolát létesít, a dolgot könnyű oldaláról fogták fel. Az állam három osztályra iskolahelyiséget adott és a kiválasztott 4 szaktanár gondjaira bízta a bratislavai tanoncokat, 50 virgonc, tanulnivaló fiút, s ezzel feladatát befejezettnek látta. A tanítókat, – akik ezen a téren kezdők voltak, – nem látták el sem tantervvel, sem tananyaggal, sem utasításokkal, képzelhető tehát, mily önfeláldozó ésszívós munkát kellett végezniük, hogy az iskola tényleg kiérdemelve a nyomdászszakiskola nevet. Mennyit kellett kérényezni, koldulni, hogy a szükséges tanszereket és tananyagot rendelkezésükre bocsássák.

Eleinte a beszerzett nyomtatványmin-ták szolgáltak célszerű tananyagnak és mikor sikerült a fiúk között figyelmet teremteni és érdeklődésüket, tanulnivalóságukat felkelteni, hozzá lehetett látni a tulajdonképpeni munkához. Az első tanév, amely csak csonka volt, már szép eredményeket hozott és a jól sikerült iskola-munka-kiállítás buzdításul szolgált a további előrehaladáshoz. A második is-

kolaévben már jól átgondolt, a helyi viszonyokhoz alkalmazott saját tanterv szerint indult meg az oktatás. A munka-adó és munkásszervezet szaklapokat és szakkönyveket adományozott és ami még hiányzott, az vásárlás útján lett beszerezve. Ily taneszközökkel felszerelve öröm volt a tanítás, amit a fiúk példás magaviselete és tudásszomja csak fokozott. Valósággal testvéri viszony fejlődött ki a szaktanítók és az ifjúság között, s az elért eredmények serkentették az illetékes köröket az iskola nyomda megvalósítására, amit egyesek eleinte kételkedve fogadtak. De ezeket a kétkedőket, sőt gúnyolódókat nemsokára meggyőztük törekvéseink célszerűségéről és komolyságáról.

Az iskolanyomda eszméje valósággá vált. Hogyan volt ez lehetséges?! Csak felhívást kellett szétküldeni a szakmához tartozókhöz és megindult a kisebb-nagyobb adományok árja. Hiszen minden nyomdában van elegendő használatba nem kerülő anyag és ebből csak valamikét kellett áldozni és az iskolanyomda alapjai le voltak fektetve. Mikor a kicsiny és nagy, új és használt, rozsdás vagy szétesésnek indult ajándéktárgyakat és anyagot összehordtuk, kijavítottuk meg volt az iskolanyomda alapberendezése.

Elsőnek az *Unia*-nyomda igazgatósága ajándékozott 3 komplett írásregálist. A »*Grenzbote*«-nyomda egy jókarban levő hengeres lehúzógépet a hozzávaló felszereléssel és egy deszkaregálist adományozott. A *Slovenská knihtlačičaren* egy amerikai tégelyt, a »*Graphikus*« cég egy kéziszajtot bocsátott kölcsönképpen rendelkezésünkre. A »*Pressburger Zeitung*« nyomdája és az *Universum*-nyomda írá-sokat, szekrényeket és regálistakat adott.

Azt hiszem, nincs semmi túlzás benne, ha azt állítom, hogy alig van osztály, mely több rokonszenvet érdemelne, mint a korrektorok, különösen pedig az éjjeli újsággorrektorok osztálya.

És mégis gyakran kell éreznie mindenkinek neheztlenségét lelki-ismeretesen végzett munkája következtében.

Szedőkollégája azért szokott megharagudni reá, mert ezt vagy amazt kijelölte, a szerkesztő azért, mert ezt vagy amazt a hibát benhagyta, a munkaadó főnökei pedig azért nem nagy barátjai a korrektornak, mert azt tartják, hogy a korrektor az egy szükséges rossz, mert nem termel. Kell-e nekem ezt az abszurd állítást cáfolnom? Azt hiszem, hogy nem. Csak azt kérdezem, hogyan festene egy megkorrigálatlan napilap? LÁSZLÓ DEZSÓ

Közben kérelmező körleveleket (szám-szerint 400-at) küldtünk ki a grafikai-cikkek gyártóihoz és képviselőihez, ahonnan nagyon sok festéket, anyagot, írás-mintákat és – jókívánságot kaptunk.

Auerbach (Kozolup), A. Fischer és Carmine (Prága), Gleitsmann (Aussig), Berger és Wirth (Leipzig), Gebrüder Schmidt (Berlin) és Ruth (Hamburg) festékgyárak évekre látták el az iskolát különböző festékekkel. A *Schmidt* és a *Gleitsmann* cégek különböző kencét küldtek. A prágai *Zrnka* és a brünni *Novák* grafikai szaküzletek hajókkal, szedővasakkal és más apróságokkal látták el az iskolát. A *Geel Testvérek* cég és az *Anger*-cég Bécsben egyengetési felszerelést, festéket és értékes gépmodelleket ajándékoztak.

Ezek után még a legfontosabbat, a betű-, díszítési és kizáróanyagot kellett beszerezni. Ennek nagy része is adományból került ki. Első helyen említjük a *Berthold H.* bécsi betűöntődét, amely a »*Sorbonne*«-írás 9 fokozatát szállította ingyen. A budapesti *Első Magyar Betűöntőde* rt. is nagymennyiségű írást és fa-betűt adományozott. A *Mandl Testvérek* nyomdától egy szekrény kenyérbetűt és egy jókarban levő körzetkészletet, a *Slovenská Grafika* nyomdától 2 szekrény kenyérbetűt, 3 szedőhajót és festéket kaptunk. A *Wigand* cég és a »*Pressburger Zeitung*« által kölcsönképpen felajánlott gyorsajtókat helyszűke miatt nem vehettük igénybe.

Iskolanyomdánk *Ferra* iskolaigazgató jóvoltából, egy óvoda világos, szellős termében nyert elhelyezést, amely kellő át-alakítás után nagyon célszerűnek bizonyult. Az átalakítási munkálatokat néhány segédmunkás-szaktársunk a Slov.

knihtlačiarenből ingyen végezte. A szükséges bútorzatot a bratislavai iskolák kura-tóriumától kaptuk. Nyomatványminták-kal, szaklapokkal, szakkönyvekkel, mintakönyvekkel bőven elláttak bennün-ket a grafikai cikkeket készítő gyárak, amelyek kitűnő tananyagot szolgáltattak.

Pénzadományok is érkeztek be: a bra-tislavai *iskolakuratórium* 10.000 cs. K-t áldozott a nyomda céljaira. 200 cs. K-t a prágai *Kast és Ehinger* festékgyár. 200 cs. K-t Turc. Sv. Martin-ból az iskolamun-kák kiállítását rendező bizottság küldött elismerő oklevéllel együtt. Ebből a pénz-ből pótoltuk a még hiányzó anyagot.

Meg kell még emlékeznünk *Róna Sán-dor* papírkereskedő úrról, aki papíradománnyán kívül, kocsijával ingyen végez-tette az összes szállításokat. Papírt és

paiprintákat adományoztak még a *Ku-bicsek-cég* és a *hermaneci papírgyár*. A bratislavai *Kábelgyár* egy célszerűen össze-állított gumoid-kollekciót küldött.

Kisebberendezési tárgyakat adomá-nyoztak: a nyomdászszakszervezet, *Ferra* iskolaiszázgató, *Angermayer Károly* nyom-datulajdonos és mások. A berendezési munkákat maguk a tanulók végezték, ami külön varázst ad ennek a kedves kis iskolanyomdának.

E tudósításhoz csak annyit fűzünk hozzá, hogy vajha rövid időn belül mi egy budapesti iskolanyomdáról legalább is hasonló beszámolót közölhetnénk. Ná-lunk sem rosszabbak az állapotok, mint a ma Bratislavának nevezett koronázó vá-rosban, de egy iskolanyomda szükségét többszörösen súlyosabban érezzük.

Lapunk által kiírt fedőlappályázat eredménye

Másfél évvel ezelőtt írtuk ki pályáza-tainkat fedőlappályázásra és szakcikk-írására, de az eredetileg kitűzött hatá-ridőre olyan kevés és gyenge munka küldetett be, hogy kénytelenek voltunk a pályázatok határidejét kétizben is kitolni. Ez a többszörös elhalasztása a beküldési határidőnek – ezt most már nyíltan meg-állapíthatjuk – nem vált előnyére a pályá-zat eredményének. Számbelileg szaporod-tak ugyan a munkák, de minőség dolgá-ban az első határidőig beküldött munkák által képviselt és minket ki nem elégitő nívó alig javult egy keveset. A több-szörösen elhalasztott határidőig összesen 43 pályamunka küldetett be, amelyeket lapunk szerkesztősége elbírált. A bírálatot a következőkben adjuk közre:

Általánosságban meg kell állapítanunk, hogy a pályázók túlnagy többsége a pályázati feltételeket nem vette kellő komolysággal és azzal a szigorúsággal, amely az ilyen pályázatoknál minden résztvevőt kell, hogy kötelezzon. Feltételeinkben világosan és félre nem érthető módon szabtuk meg, hogy »tervezendő vagy szedendő egy fedőlappályázat, melynek előállításához *kizárólag betűöntődei anyag* és legfeljebb *három szín* szükségeltetik«, feltételül szabtuk meg továbbá, hogy a »*Labor improbus omnia vincit*« jelszó és a grafikai iparágakat szim-bolizáló *vignetta* vagy a lap eddig hasz-nált valamely szignettjének felhasználása kívánatos. Dacára ezeknek a világos kikötéseknek, a beérkezett 43 pályamunka

közül mindössze tizenegy fedőlappályázat, amely a fentebb említett kikötéseknek meg-felel. A többi harminckett pályamunkát nagyjából négy csoportba oszthatjuk: az első csoportba tartozik tizenhárom olyan munka, amelynek kivitelénél a lino- és ólommetseteknek is szerepet kellett volna

lyeknek megoldásánál a tervezők olyan fogásokhoz is folyamodtak, amik a rajzot és az erről való klisírozást igénylik, ugyan-ilyen természetű kilencpályamunkát sorol-tunk a harmadik csoportba is, ezeknél azonban a rajz már sokkal jelentékenyebb szerephez jut s úgyszólván dominálja a munkát; a negyedik csoport négy pályamunkájának tervezője nemcsak a szedésre vonatkozó kikötést hagyta figyelmen kívül, hanem a színezést illetően is túllépte a megszabott határt, amennyiben a munkát csak négy-öt színnel lehetséges úgy kihozni, ahogy az a tervezetből látható. Az általános bírálatba tartozik annak a megállapítása is, hogy a munkák között alig akad 4-5 olyan munka, amely meg-oldás és újszerűség szempontjából a köz-napi megszokottságon felül tudna emel-kedni. Nem tagadható el azonban az a nagy ambíció sem, amely a pályázókat lúttotta és jó munka produkálására ser-kentette. Ez főként abból tűnik ki, hogy – 3-4 munkát kivéve – valamennyi munka mint szedésvázlat vagy rajzterve-zet megfelelő gondtal készült.

Átérve a *részletesebb* bírálatra, a szo-kástól eltérőleg csakis a pályázati feltéte-leknek teljesen megfelelő munkákra tesz-szük meg részletesebben megjegyzéseinket, míg a fentebb elsorolt négy csoportbeli – tehát nem megfelelő munkákról – csak csoportonként foglaljuk össze észrevéte-leinket, hogy ezekből a pályázók okul-hassanak.

»*Először*« E munka egyszerű konstrukció-jánál fogva könnyen kiszedhető, de kétséges, vajjon a vázlat nyomán kiszedett szedésről nyomott kivitel is ilyen nyugodt hatást gya-korolna. A vázlatához használt betűfajta ilyen nagy fokozatának nagyobb tömegben való alkalmazása a gyakorlatban ennek ellenke-zőjét bizonyította. Ezt a vibráló hatást az oldalt alkalmazott 12 ciceró szélességű csíkos díszítés mindenestre csak fokozná.

»*Ohó I. és III.*« Mindkét vázlat egyformán jól átgondolt és kitépített konstrukció. Az *I.* vázlat csupa hajlított sorokból álló szedés-kompozíciója a sarkokban alkalmazott nagy-vonalú díszítmény hatása alatt alakult ki. Egészben véve, dacára a sok hajlított sornak, kellemes hatású fedőlappályázat. Az egyedüli kifogá-solható részlet a felső szövegcsoport fölött alkalmazott tampon-szignet, amely nincs meg-felelő helyen. A *III.* számú vázlat az előbbi-nél sokkal egyszerűbb konstrukcióban és tech-nikában egyaránt, de viszont nem olyan egységes hatású, a felülről és alulról az oldal közepé felé beszögölő léniaszögek három részre bontják az oldalsíkot. Sokkal egységesebb

A Magyar Grafika fedőlappályázatán első helye-rezett és II. díjjal jutalmazott »Ohó I.« feljégű munka Tervezte Horváth Ferenc, Mohács

juttatni, ezek tehát olyan munkák, amely-nek előállításánál a tervező rajzképessége is érvényesült; a második csoportba hat olyan pályamunkát sorolhatunk, ame-

hatásává vált volna a vázlat, ha az említett léniasszöveget tompább színnel rajzolja meg, s így az ezek által három részre szakított fekete színre tervezett szövegszedés színezésénél fogva jobban összeállónak látszott volna.

»Sólyom I.« Minden tekintetben egyszerű szöveggel megtervezett munka, jó, arányos és kellemes sorbaállításával. E munka a tervező helyes térelosztó érzékéről tanuskodik.

»Speranza.« Kivitele szedés és nyomás. A kompozíció eléggé jó, leszámítva a főcím szeretlenül görbített sorait. A szedésbeli kivitel már nem sikerült teljesen, mert az elgondolás szerinti sorfoltokba kényszerített sorok rendszertelen és egyenlőtlen ritkításuk folytán abszolút nyugtalan képet alkotnak.

»Si libet, licet.« Az alapszeme maga nem rossz, de kivitelben a pályázó bátortalanága folytán nem sikerült. Nagy hiba, hogy a napdiszítést a fősorokkal megtörte és ezzel a munka alapötletét értéktelenné tette.

»Száz év.« E munkát a felépítése és szövegfoltjainak térbeállításával teszi kedvessé és ötletes példája annak, miként lehet az ilyen egyszerű térbeállítás folytán keletkezett nagy üres felületeket dekorációval megtölteni, anélkül, hogy ezzel a munkát túlterheljük.

»Tolla 2, 3, 5.« E három vázlat készítője a Magyar Grafika korábbi füzetait úgy látszik nagy szeretettel és kellő alapossággal tanulmányozgatta. E munkák elárulják, hogy lapunk tanítását megszívelte és követte. A vázlatokon a lap mellékletein felhasznált tipográ-

3. számú munka lapunk 1924. évi 3-4. évi fedőlapjának teljes anyagát variálja eléggé ötletesen. E munkánál éppen csak azt hagyta figyelmen kívül, hogy az eredeti fedőlapon a fősorhoz felhasznált betűkből képtelenség olyan tömörfoltú sort alakítani, aminőt ő felvázolt. A 2. és 5. számú munkák egyszerű, köznap megoldású munkák.

»Zsuzsika.« Szedés és nyomás. Kompozícióról szó sem lehet, szimplán leszedett sorok, avult dekoratív módszer.

Az »Ambra«, »Ohio II«, »Dunidium facti...«, »Leon«, »Memoria...«, »Őszi rózsák I, II«, »Péntek«, »Tolla 4«, »Ut desint vires...«, »Vázlat 1, 2« és a »Sólyom 2« jellegű munkák tervezésénél a beküldők már nemcsak tipográfiai anyagokat használtak fel, de számításba vették – bárcsak mérsékeltten – a linó- és ólomtetszet alkalmazását is, amit pedig a pályázati feltételek szigorú alkalmazása nem enged meg. E munkák csoportjában a legkiemelkedőbb és legfinomabb ízlésre valló fedőlap az »Ambra« jellegű. E munkának markáns és ügyes vezetésű vonaldekorációja kellemes ellentétben áll a szövegmegoldás foltjával, amaz markáns, emez finom. Ugyanilyen jó hatású fedőlapot mutat az »Ohio II« jellegű munka. A »Sólyom«, »Őszi rózsák«, »Vázlat«, »Leon« jellegű munkákon dominálón uralkodik a faragott monogram vagy egyéb díszítés, legtöbbször a szöveg rovására. A »Memoria« és a »Péntek« jellegű munkáktól üresek, tartalmatlanok és abszolút rossz hatású az »Ut desint vires...« jellegű munka, melynek tervezője figyelmen kívül hagyta, hogy sárga színnel mérsékelt szürke színű papírosra még jó fedő festékekkel sem érhetünk jó hatást. A »Tolla 4« jellegű munka tervezője tiszta szedéskompozíciók tervezésénél úgy látszik szerencsésebb, mert e munkájánál – amelynél folthatóság rajzkompozícióit is megkísérelt – nem tudott olyan jó eredményt elérni, mint a fentebb említett három szedés-tervezetével.

A »Kandur 1, 2«, »Szidi«, »Ab uno disce omnes« és »Tolla 1« jellegű munkák kis mértékben olyan dekorációval bírnak, amit klisérozás nélkül aligha lehet megvalósítani. A legkiemelkedőbb ebből a csoportból a »Kandur 1« jellegű munka, amelynek vonaldekorációja és a fősor kiemelő díszítése frappáns hatást gyakorol a szemlélőre. A többi csoportbeli munkák jelentéktelenebb és kevésbé jól sikerült fedőlapok.

Az »Anyá«, »Diligenter frequentáltam«, »Kandur 3«, »Művészet«, »Grafika«, »Villám« »Pipu«, »Tulipán« és »Próba« jellegű munkák tervezői figyelmen kívül hagyták a feltételeknek a szedés-tervezetere vonatkozó kikötését. E munkákon a szedés teljesen háttérbe szorul, vagy egyáltalán szóba sem jöhet. E csoport két munkát produkált, amely összehatásban és kompozícióban kiemelkedik nemcsak e csoportbeli munkákból, hanem a pályázat összes

munkáiból. E két munka a »Kandur 2« és a »Próba«. Ezek azonban csak rajzzal oldhatók meg és nehéz ólomtetszettel. Linómetsetre gondolt jókonstrukciójú és egyben igen jó hatású munka a »Grafika« jellegű fedél is. Külön kell megemlékezni a »Művészet« és a »Villám« munkákról. E munkák beküldőinek figyelmét felhívjuk arra, hogy az ilyen pályázatokat illik komolyabban venni, sokkal többet és alaposabban kell áttanulmányozni, ha ilyen aránylag nehéz feladatot kitűző pályázaton bárki is részt venni óhajt. Elsősorban szedni kell tudni, de ha már valaki úgy érzi, hogy ő rajzban is megállja a helyét, úgy legalább a grafikai rajz alapméréseivel legyen tisztában. E fedéltervezetek azt sem árulják el, hogy beküldők szedni tudnak, de viszont pregnánsan bizonyítják azt, hogy a rajzolás igen gyenge oldaluk.

A pályamunkák utolsó csoportjában négy munkát találunk, mind olyanok, amelyek a megengedett három színnél többet mutatnak és így a feltételeknek egyáltalán nem felelnek meg. Ezek közül három munkán a rajz dominál. A »Reklamáció« jellegű munka igen érdekes konstruktív megoldás, kár, hogy teljesen befejezetlen, a főcímen kívül egyéb szöveg hiányzik róla. A »Bernhard« és »Gutenberg János« jellegű munkák rajzbeli megoldásukban is gyengék, összkompozíciójuk nem nyújt elegendő hatást, az alkalmazott figurális rajz rossz. Túlságosan színes munkák, ami nem volna baj, ha ezeket a színeket – sárga, vörös,

LABOR IMPROBUS OMNIA VINCIT

A GRAFIKAI PARÁGAK FEJLESZTÉSÉÉ SZOLGÁLÓ FOLYÓIRAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK ELNÖKE BIRÓ MIKLÓS
FELELŐS SZERKESZTŐ WANKÓ VILMOS
POMUNKATÁRSÁK KUN MIHÁLY ÉS TÁBOR JÁNOS IPRAMÓVÉSE

MAGYAR GRAFIKA

MEGJELENIK KÉTHAVONKÉNT. HATODIK ÉVFOLYAM HETEDIK SZÁM SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VI. KER., ARADI-UTCA 8.

A Magyar Grafika fedőpályázatán harmadik helyre helyezett és IV. díjjal jutalmazott »Száz év« jellegű munka Tervezte Paxián Péter, Budapest

kék, zöld, fekete – foltban is sikerült volna ki-egyensúlyozni. Az »Ohio« jellegű munka szedés-tervezet, ezt azonban a tervező nyilván nem abban a meggyőződésben küldötte be, hogy azt

MAGYAR GRAFIKA

A GRAFIKAI PARÁGAK FEJLESZTÉSÉÉ SZOLGÁLÓ FOLYÓIRAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK ELNÖKE BIRÓ MIKLÓS
FELELŐS SZERKESZTŐ WANKÓ VILMOS
POMUNKATÁRSÁK KUN MIHÁLY ÉS TÁBOR JÁNOS IPRAMÓVÉSE

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST VI. KER. ARADI-UTCA 8.

A Magyar Grafika fedőpályázatán második helyre helyezett és III. díjjal jutalmazott »Sólyom I« jellegű munka Tervezte Lombár László, Budapest

fiat anyagokat használta fel és dicséretére legyen mondván, nem utánzott szolgálilag, bár letagadhatatlan, hogy az egyes mellékletek vagy fedőlapok mély hatással voltak rá. Így a

ki is lehet szedni. Sok benne a szertelenség és technikai lehetetlenség.

E bírálathoz alapján lapunk szerkesztősége úgy döntött, hogy tekintettel a pályamunka gyenge voltára, az első díjat ezúttal nem adja ki, a második, 400.000 koronás díjat az »Ohio I.« jeliségű munka tervezőjének, Horváth Ferencnek, (Mohács, Dobozgy. nyomda), a harmadik, 300.000 koronás díjat a »Sólyom I.« jeliségű munka tervezőjének, Lombár Lászlónak (annak idején a Globus-nyomdában, jelenleg a Budapesti Hírlap r. t. cégnél) és a negyedik,

200.000 koronás díjat pedig a »Száz év« jeliségű fedőlap szerzőjének, Paxián Péternek (a beküldés idején a Hornyánszky r. t. cégnél, ma a Budapesti Hírlap r. t.-nál) ítéli meg.

E három munka közül egyik sem kerülven kivételre, azokat lapunk olvasóinak négyszeresen kicsinyített reprodukcióban e sorok között mutatjuk be.

A szakkikre kiírt pályázatra beküldött darab pályamű tekintetében szerkesztőségünk döntését a legközelebbi számban fogjuk közölni. WANKO

Az angol-magyar kiállítás a Múcsarnokban

A Képzőművészeti Társulat idei tavaszi tárlatának különös attrakciója az angol művészek megjelenése. Mondhatjuk: ritkán láttunk ily összhangzatos nemzetközi kiállítást. Hogy mily értelemben összhangzatos e kiállítás, az az alábbiakból fog kiderülni.

Az egyik oldaltermet a magyar gyűjtők tulajdonában lévő régi angol mesterek munkáit töltik meg. Ez a terem örvendetes meglepetés a művészet inyencai számára. Az a festői áramlat, mely a múlt század végén az impresszionizmusban torkollik, gyökerében az 1800 körüli és utáni angol festészetig megy vissza. Többek között ezenkívül a biedermeier portré- és zsánerfestészet is bizonyos fokig az egy nemzedékkel idősebb angol festészet hatása alatt állott. 1800 körül élte az angol síkárbrázolás fénykorát. Erről a budapesti magángyűjtők műkincsei is adhatnak némi fogalmat. Itt van mingsyárt Constable, az intim festői tájbrázolás egyik legnemesebb őse, aki 11 számmal szerepel. Negyedév nagyságú, néha kéttenyérmű képecskéi a mozgalmas természeti élet sűrített elevenességében nyüzsgönek. Az impresszionizmus formabontása egy-egy vázlatában már teljességgel megvalósul. David Cox egy romantikus tájcskaja meglepő odaadó finomságával.

A portréfestők között itt inkább az epigonok szerepelnek, az egy Reynolds-fej kivételével. A múlt század eleji angol portré jellege a következő: hanyag előkelőség a megjelenésben, közvetlen báj a jellemkifejezésben, mely néha az édeskésig fokozódik; fanyar-édes színválasztás; a hús festésében rózsásan lüktető élet; az ecsetvonásban hol szinte tartalmatlanul firkáló, szabadjára bocsátott ernyedtség,

hol simán, szigorúan kötött faktúra. Ebből is kitűnik, hogy az elgiccsesedés veszedelme ott lappang a nagymesterek második nemzedékének művészi felfogásában: a Lawrence-ek, Hoppner-ek, Romney-ek arcképeiben.

Csak guszpuszt kellett, mely a báj tetszelgő modorrá, a hanyag előkelőséget nagyzó pózzá, az édességet émelgyessé, az ecset szabadságát rendetlenségé, simaságát merevséggé fokozza. És ez a guszpuszt a múlt század folyamán szélesen burjánzott el az európai művészet parlagán. Nemzetközi lett. Még ma is él. Hogy mennyire él, annak legjobb bizonyítéka a tavaszi tárlat.

A giccse nemzetközi. A müncheni Glaspalast, a párisi Salon, a londoni Akadémia és a pesti képzőművészek egyesülete egy húrton pendül. Az az ötven kép és szobor, melyet a mai angol művészet »reprezentálásul« ide küldtek, éppen úgy szerepelhetne Londonban, mint hivatalos magyar kollekció. Csak a neveket kellene megváltoztatni. Hát szó sincs róla, ez nem a modern angol művészet. Mindnyájan tudjuk, hogyan keletkeznek hivatalos kiállítások.

Mégis akad több kép és szobor, mely 30-40 éves stílbeli késedelme ellenére művészi fokon áll. Így például Harry Watson impresszionisztikus, Robert Allan valamivel naturalisztikusabb akvarelje, Oliver Hall hagyományos tónusba burkolt »Kőbánya«-ja stb.

*

A magyar anyag jellege a tavalyihoz képest mintha változott volna. A gazdasági pangás által felfokozott teljesítmények éreztetik hatásukat. Mint minden területen, úgy itt is fontosnak látszott,

a közönség érdeklődését mennél ellenállóhatalanabbul lenyügözni. A giccsestők és szobrászok jelszava tehát ez lett: mennél ordítóbb, mennél rikítóbb, mennél igényteljesebb giccset alkotni, hogy az erszényén ülő »palit« ki lehessen ugratni a bokorból. Az előbbi sikerült. Az utóbbi sikere a kiállítás háromhavi tartama alatt majd kiderül.

Az utóbbiakban felsorolt nevek nem jelentik azt, hogy az összes többi kiállító munkája értéktelen. De aki röviden kénytelen beszámolni, nem tehet a teljesség követelményének eleget.

Katona Nándor finom lírájú tájakat állít ki. Kunffy Lajos »Puskás János tiszteletes«-e legjobb hagyományokkal teli, megnyerő kifejezéstartalmú dekoratív naturalizmus. Egy-egy átértett táj akad Kárpáthy Jenő és Szlányi Lajos munkái között. Csánky Dénes konzervatívizmusa ismét igen előnyösen szerepel. Barkász Lajos rajzilag érzett tája közvetlen hatásvan. Áldor János László borongós képeiben van őszinte érzés. Bosznay, Poll, Burgardt szokott nívójukon mozognak. A szobrászi munkák közül különös említést érdemel Bory Jenő egy tanulmányfeje, Beck Fülöp táncosnő-figurinjé, Szódy plakettje, Maugsch egy gyermek arcképe. Ezzel szemben Orbán Antal budafoki hősök emléke túlzott pátozával époly kevéssé meggyőző, mint amily szerencsétlen a statikai egyensúly megoldásában. r. m.

Négy hónap kiállításai

A MÚCSARNOK TÉLI TÁRLATA. A Múcsarnokkal úgy vagyunk valahogyan, mint Feszty híres városligeti körképével. Tekintélyből él, tekintélye vonzza a közönséget. Ez a tekintély a művészet iránt komolyabb érzéssel bíró elemek előtt réges-régen lejáratotta magát, de a kritikátlanabb rétegek számára még mindig a Múcsarnok jelenti a művészet centrumát. Innen e kiállítóhelyiség rendkívüli látogatottsága, innen azonban a magánosok által eszközölt vásárlások csekély száma is. Az idei téli tárlat sem emelkedett a szokásos nívó fölé. Mint csalogató került az oszlopcarnok díszhelyére Csók István »Hiszek egy Istenben« című lánykaportréja. Tagadhatatlanul a mesternek egyik igen sikerült alkotása, mint gyermekportré mindenképpen jelentős, de mint nemzeti emlékmű, teljességgel semmitmondó. A tarka csendéletek, melyek ezt az arcképet szegélyezték a hideg, precíz naturalizmus jegyében foganattak. A tárlat keretében bemutatott kol-

lektív kiállítások közül csak *Bér Dezső* hagyatéka érdemelt nagyobb figyelmet. Akadt itt is sok olyan munka, mely maradandó értékkel nem bír, de láttunk egy egész sor olyan lapot, mely frappáns meglátással vetít elénk egy-egy karikatúrisztikus víziót. *Bér Dezső*nek a magyar politikai karikatúra történetében igen jelentős szerep jut. *Friedl Pál* afrikai útiképei nem emelkednek felül a nem is nagyon ízléses dilettantizmus színvonalán. Nagy *Zsigmond* spanyolországi festményei pedig még a műkereskedői mértéket sem ütik meg mindenütt. Ha egyébként vizsgálva a Tárlaton láttakra, igen kevés az, ami mint említésre méltó maradt meg: így talán *Áldor János* László festői érzékkel kidolgozott tónusos képei, *Balló Edének* több precíz portréja, mely jóval elevebb a mester utóbbi éveiben kiállított arcképeinél, *Gaál Ferenc* egy mozgalmassá kőkötőképe, *Gyöngyös Bélának* egy érdekes kifejezésű, tompavilágos fényében jól összetartott kettős portréja és *Bacsay Jenő* egy igen tehetségesen modoros tanulmánya. A szobrászi munkák közül kiemeljük *Istók János* finom portréját és *Reményi József* mindig becsületes, mindig ízléses érmeit.

A SZINYEI-MERSE PÁL TÁRSASÁG ma egyetlen agilis, egyetlen sokoldalú és sikeres propagatív munkát kifejtő művésztestületünk. Egyenes úton halad afelé, hogy a teljes hatalmú akadémia szerepét átvegye és amolyan félhivatalos szervvé nője ki magát. Tagjai túlnyomórészt azok, akik harminc évvel ezelőtt hozták új szintet a művészi életünkbe. A hivatalos körök úgy látják, hogy az ő elismertetésükkel a modern művészet előtt hajtják meg zászlajukat. Hisz van a társaságnak fiatal tagja is. Igaz, hogy ezek a fiatalok távolról sem érik el az idősebb nemzedék színvonalát, az egy *Szónyi* kivétel, akinek fejlődése azonban éppen az utóbbi évek óta jutott kritikus helyzetbe. *Rippl-Rónai* portrékat állított ki, köztük egy néhány jellemzésben is pompásan sikerült (Zöldkalapos párizsi lány, *Petrovics Elek*). *Vaszary* úgyszólván csak névjegyet adta le a pár pár jókedvű, szélesfoltú párizsi akvarel formájában. A meglepetést a KUT kiállítására tartogatta. *Magyar-Mannheimer* minden sajnálatos megalkuvása ellenére mindig genialis szellemességgel kezeli gyöngyházazs színébe mártott esetét. *Fényes Adolf* tovább halad visszafelé, tovább festőiesedik el. *»Anyá és gyermeke«* c. képe felejthetetlenül bensőséges. *Kosztka József* megmarad sok szépséget rejtő gőzös színragyogása mellett. *Rudnay Gyula* zsenije még mindig

nem talált rá megfelelő formanyelvére. Még mindig bizonytalan és keres és nem forrasztja egyé a nyert benyomásokat. Úgy tűnik nekünk, hogy viharos esetkezelése mögött nem rejlik belső vihar. A nyugalmas szemlélődés

ralizmusa kellemesen hat. *Mattyasovszky-Zsolnay* azonban mind gyéresebb mondani-valóval lép ki a közönség elé. *Kandó László* portréjei szerények és nem jelentősek. *Perlmutter* Izsák visszafejldik. Már csak itt-ott van nyoma régi gazdagságának. *Csókról* és *Hermann Lipótról* kiállítás kapcsán nincs új mondanivalónk. *Zádor* rézkarcaiban érdekesen egyesít rembrandti miszticizmust hideg pontosságával. A szobrászmunkák között kiragogy az öreg *Stróbl* Alajosnak két portréje, melyek művészi ereje meggyőző.

A NEMZETISZALÓNBAN januárban a *Céhbeliek* állítottak ki. A jó közepesség, a megnyugtató polgári egyszerűség kereteit példászerűen tartják meg. Hogy igen távol állanak a művészet égető problémájától, hogy ötven évvel ezelőtt ugyanúgy megállották volna helyüket, mint ma, az nem szól törekvésük őszintesége ellen.

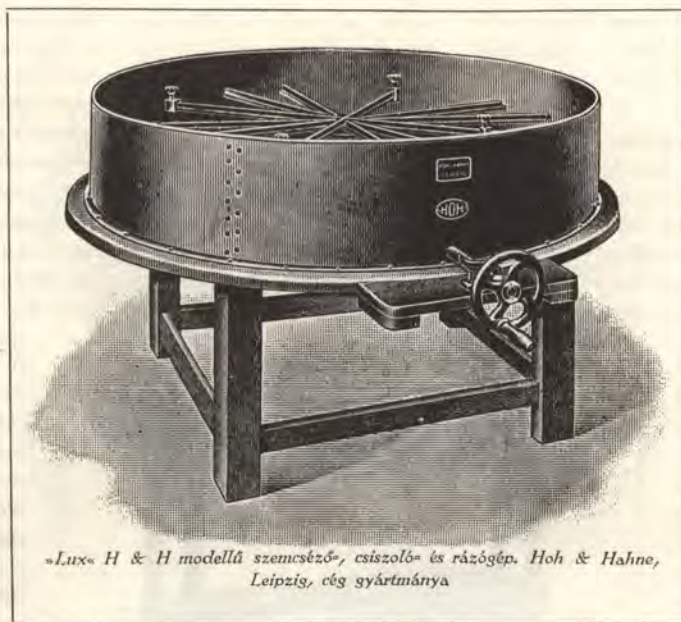
A »CENNINI TÁRSASÁG« mint jelenség érdekes. Érdekes az, milyen becsületes, meggyőzőzdött hévvel tudnak menekülni

művészifjak Németországban százhusz év előtt, Angliában hetven év előtt, nálunk pedig husz évvel ezelőtt megbukott régi, ósdi programokhoz.

Érdekes az is, mennyire részletesen, kompromisszumosan ragaszkodnak a programhoz. Amely: visszatérés a korarenesszansz, a késői középkor jámbor egyszerűségéhez. Igaz, hogy ma már sem jámbornak, sem egyszerűnek nem látjuk e kort, főleg azonban érzélgőnek nem. E kiállításon legérdekesebben hatottak *Diósy Antal* »alapító tag« pogányul életvidám, friss párizsi krokii.

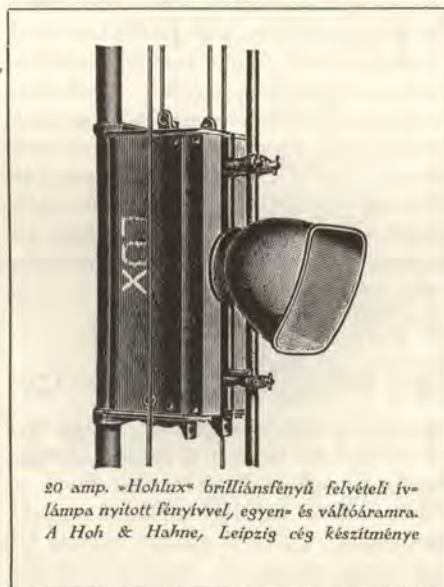
A 48. CSOPORTKIÁLLÍTÁS két érdekes művészt hozott: az egyik *Jándi Dávid* festő, a másik *Farkasházi Miklós* grafikus. *Jándi* izmos, robusztus tehetség, sötéten, sűrűn fest és szélesen komponál. *Farkasházi* pompás dekoratív fantáziával és érett technikai tudással alkotott magának egyéni stílust. Mindig ízléses, mindig invenciózus, néha meglepően bizarr, néha eredetien humoros. *Sajátos»találmánya«* a vastagkontúru, a kontúr mentén finoman árnyalt és ezáltal nagyfokú plaszticitást eredményező krétarajza. Minimális eszközökkel dolgozik, de az elért hatás szuggesztív, különösen, ahol a kompozíció kivágása akartan bizarr. Rézkarcai között sok finom, eleven darab akad.

ERDEI VIKTOR április elején a Szalón összes termeit megtöltötte munkáival. Érdekes ember Erdei és kiállítása úgy hatott, mintha csipkerózsaálmából ébredt volna fel egy sze-

»Lux« H & H modellű szemszűrő-, csiszoló- és rázógép. Hoh & Hahne, Leipzig, cég gyártmánya

az ő eleme, nem a romantika hányatottsága. Kár, hogy ezt nem érzi. Volt egy kis tája: »Falusi ucca«, a németalföldi későrenesszansz tájfestésének minden üde bája benne volt. *Iványi-Grünwald* azok közé tartozik, akik a

20 amp. »Hohlux« briliánsfényű felvételi ív-lámpa nyitott fénytűvel, egyen- és váltóáramra. A Hoh & Hahne, Leipzig cég készítménye

legcélirányosabban mennek visszafelé. Már csak a barna gőzből előtörő, mélyenragyogó színei különböztetik meg a múlt század harmadik negyedének festői intím tájától. *Hatvani* Ferenc, mint mindig, úgy ezúttal is produkál részletszépségeket. *Vidovszky Béla* éles natu-

cessziós fiatal festő. Egész fiatalos a munkássága, semmi vén, semmi elcsontosodott nincs benne. De meglepő, mennyire időszerűtlen. Hát nem furcsa az, hogy egy művésznek 1907-től 1926-ig kelljen tépelődnie és küzdekednie ahhoz, hogy felfedezhesse – Millet-t. Ha meg akarod tudni, mily problémák izgatják huszonöt évvel ezelőtől a fiatal festőnemeket, akkor nézd meg Erdei Viktor képeit. De ne csak a régiakat, az újakat is.

A PAÁL LÁSZLÓ TÁRSASÁG nevéhez híven elsősorban a tájfestészetnek hódol. Egyébként nincs sok köze nagynevű patrónusához. A társaság ugyanoly különemű, mint a többi. Még csak nem is programszerűleg konzervatív, még kevésbé programszerűleg haladó. *Vesztrócy* Manónak egy sor igen érdekes képét láttuk itt: egynehány régebbi vásznát, melyen meleg, ragyogó napsugár plasztikus tömböket formál a levegősen burkolt tájból. Újabbban sötétben fest és komponál, romantikusan. Emellett rajztanári pontossággal készült vázlatokat állít ki. Szimpatikus romantikus érzületű fiatal festő *Barta Ernő*. Érthetetlen jelenség *Csizik Gyula*, aki ma is úgy készíti száraz, aprólékos copfos tájrajzait, mint a biedermeier-idők rajzolója. Hogyan kerülhet vele egy társaságba például a tetszetősen, párizsian-mondén hölgyfejeket akvarellrozó *Kubinyi Sándor*? Vagy *Belányi Viktor*, aki mind mérsékelt sikerrel régieskedik, vagy *Feszty Masa*, akin leányos puhasága mindjobban erőt vesz, úgyhogy gazdag részletszépségű festése mindjobban szételik? A jelentéktelen józanabb impresszionizmus jegyében dolgoznak *Horváth Béla*, *Lakatos Artúr* és *Szigeti Jenő*. *Biró József* dekoratív tájfestése nem rejt mindig elég tartalmat a világos hideg színek, az éles rajz mögé. Kvalitásban e kiállításon az Amerikában élő *Révész-Ferrymannak* egy templomképe vezet.

AZ AKVARELL- és PASZTELFESTŐK 12. kiállítása a Nemzetközi Szalónban eléggé

igénytelen jellegű. *Fesztyné Jókai Róza* a Feszty művészcsalád legjelentősebb tagja. Szürkébe ojtott gazdag színpompája kitűnően érvényesül a hamvas pasztell-anyag eszközzével. A többi kiállított munka közül *Hessky Iván* érdekes színhatású, *Förstner Tivadar* hangulatos párizsi akvarelle és *Rioszám, Szigeti Jenő, Steif Antal, Márkus Imre* egy-egy ügyes pasztellje, *Jaschik Álmos Ottó* királyi mesekönyvéhez készült kecesen nőies illusztrációi keltik fel a figyelmet.

A »MENTOR« hosszú idő után ismét bemutat egy fiatal festőt: *Müller Dénest*. Egyelőre még csak néhány rejtett mozzanat árulja el üde tehetségét.

A Mentor májusi kiállításán *Szegedi Szűts István* grafikus mutatkozott be monotípiákkal

A Hoh & Hahne, Leipzig, cég pneumatikus másoló készüléke - H & H mod. - felfüggesztett gummitárcsával

(részlemezről nyomott egyetlen példányban készülő színes lapokkal), rajzokkal, karcokkal, karikatúrákkal. Amely kevésbé leszűrődött művészete, annyira sokoldalú a tehetsége. Mégis a legeredetibbet a megkapóan groteszk, humorosan fantasztikus karikatúra terén alkotja. *Csorba Géza* szobrász ugyan e kiállításon tíz lappal szerepel. Legfinomabb, legjobban áttételt és leszűrt munkája egy leányfej. Kompozíció vázlatainak erőhangsúlyja sokkal kevésbé meggyőző. r. m.

tanak elő. Hogy milyen igazság rejlik a bevezető sorokban, az kitűnik abból is, hogy akadnak élelmes kiadók, akik képesmellékleteket lapfej nélkül állítanak elő és ezeket főként a vidéki sajtó részére bocsátják áruba. Ilyen lapfej nélküli képeslapokat fejnyomással természetesen maguk a vidéki lapkiadók látnak el. Ezeket és általában a képeslap mellékleteknek nagyobb százaléka a mélynyomtatás technikájával készül, azonban újabbban az offsetnyomású képesmellékletek is szépen szaporodnak.

E soroknak az a céljuk, hogy az érdekelteket azokkal a fontosabb készülékekkel, gépekkel és szerszámokkal ismertessék meg, amelyek az offsetnyomással készülő képeslapok előállításánál az offsetlemezek megmunkálása részére szükségesek. Ilyen fontosabb eszközöket és kellékeket mutatunk be lapunk hasábjain szétszórót ábrák, amelyeknek célját és rendeltetését az ábrák alatti magyarázó sorok jelölik meg. A fotomechanikai lemezek előállítása céljára mindenek előtt feltétlenül szükség van egy reprodukáló-készülékre. Ez viszont a maga összetételében egy kamerából, amely egy vasszerkezettel van ellátva, egy mozgó-állványból és a rajta nyugvó rajzdeszka-állványból áll a rajzdeszka-állvány. A kamerák nagysága váltakozó és a használatba veendő cinklemez nagyságától függ. Egy mindenkor és minden körülmények között felfelve képes apparátus részére elmaradhatatlan előfeltétel egy stabilan megszer-

kesztett és rugókon nyugvó mozgóállvány. Hogy a fontosabb, egyben eredeti rajzokat a feltűzés hátrányaitól megkíméljük, célszerűen elrendezett speciális eredeti-tartókat (üveges ráamákat) alkalmazunk a rajzdeszkák helyett. Magától értetődő előfeltétel, hogy egy ilyen speciális reprodukáló precíziós készülékhez elsőrangú optikát alkalmazzanak. A kamerában a fényérzékeny lemez elé a már említett raszterberendezés fölhasználásával keresztvonalas autotípiarasztert iktatnak. Az offsetnyomtatás részére alkalmazott raszterek vonaltávolságai rendszerint 40, 48 és 54 vonal centiméterenként. A nappali világosságtól függetlenül a reprodukáló-készülékeken villamos ívlámpákkal dolgoznak. Az itt bemutatott ívlámpák erre a célra különösen alkalmasak. A fotográfiaival közvetlen kapcsolatban van a sötétkamra-laboratórium, amelynek kivitele többnyire jól ismert. A nyert negatívok összeállításánál és szerelésénél jó szolgálatot tesz egy szerelő- vagy egy átvilágosító-állvány. A kész negatív ezután a kópia előállítása céljából egy pneumatikus másoló-készülékben a cinklemezre kerül. (Lábrát a 64. oldalon.

A köre való másolás céljára a pneumatikus másoló-készülék helyett egy 2-3 mm vastag kristályüvegtáblát használnak, amikor is csak

Modern napilapillusztrálás technikája, eszközei

A korról haladni annyit jelent, mint az életképességet fontartani. Ez áll a magyar napisajtóra is, amelynek a mai közgazdasági viszonyokban mint népevelő eszköznek is állandóan a jelenben és nem a múltban kell élnie. A külföldön már régen fölismerték a napilapok illusztrálásának a hatását és az üzemeiket eszerint is rendezték be.

Az ábrázolat gyorsabban kelti fel az érdeklődést és meggyőzőbb erővel hat, mint a betű. Ez a tény, egyetemben a magasabb kultúr-igényekkel arra szorítja a magyar lapokat is, hogy újságjukat illusztrálják. Köztudomású, hogy a mai nyomtatási viszonyok mellett az

olvasóknak kis része van abban a helyzetben, hogy illusztrált lapokat is járasson a maga napilapja mellett. Ezért tapasztalható az illusztrációkkal megjelenő napilapok nagyobb kereslete is. A többi lapnak is követni kell majd ezt a példát, ha versenyképességüket meg akarják óvni. Minél előbb térnek rá erre az útra, annál előbb mutatkozik majd ennek üdvös eredménye.

Külföldön a napilapok illusztrálása már igen kifejlődött és ez az illusztrálás nemcsak az újságoldalakon történik, de még inkább különálló képesmellékleteken, amelyeket vagy mélynyomtatás vagy offset-eljárás útján állí-

SCHRIFTGIESSEREI • D • STEMPEL • AKTIENGESELLSCHAFT • FRANKFURT • A • M

KOCH RUDOLF TANÁR NEULAND BETŰJE + WERBESCHRIFT NEULAND VON PROF. RUDOLF KOCH
NARCISZ DIÁSBETŰ TIEMANN WALTERTÖL • ZIERSCHRIFT »NARCISZ« VON WALTER
ANTIKVA KOCH RUDOLF TANÁRTÖL + GROBE KOCH ANTIQVA VON PROF. RUDOLF KOCH
FELKÖVER KOCH TANÁR ANTIKVA KURZIVJA • ANTIQVA CURSIV VON PROF. RUDOLF KOCH
ANTIKVA KOCH RUDOLF TANÁRTÖL + ANTIQVA VON PROFESSOR RUDOLF KOCH

GEBR.
KLINGSPOR
OFFENBACH • A • M
BETŰÖNTŐ
CÉG
ÚJABB
BETŰI
A
MODERN
BETŰÖNTÉS
LEGSIKERŰLTEBB
ALKOTÁSAI

A MAGYAR GRAFIKA E SZÁMA TELJES EGÉSZÉBEN
A GEBR. KLINGSPOR OFFENBACH AM. D. STEMPEL AG.
FRANKFURT AM ÉS AZ ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE RT
BUDAPEST • ITT FELSOROLT ÉS EGYÉB BETŰIBŐL SZEDETTEK

DIE IN DIESEM HEFT DER MAGYAR GRAFIKA VERWENDETEN
SCHRIFTEN U. ZIERSTÜCKE STAMMEN VON DEN SCHRIFTGIESSEREIEN
GEBR. KLINGSPOR OFFENBACH AM. / D. STEMPEL AG. FRANKFURT AM.
U. ERSTE UNGARISCHE SCHRIFTGIESSEREI AKTIENGESELLSCHAFT BUDAPEST

ELSŐ • MAGYAR • BETŰÖNTŐDE • RT • BUDAPEST • VI • DESSEWFFY • UCCA • 32

A HELIKON TÁRSASKÖR
IFJÚSÁGI
ÖNKÉPZŐ OSZTÁLYÁNAK
1927. ÉVI
PROGRAMJA

KIADATOTT A TÁRSASKÖR 1925. ÉVI DECEMBER HÓ 30-ÁN MEGTARTOTT XX. ÉVI RENDES KÖZGYŰLÉSÉNEK HATÁROZATÁBÓL

A „Helikon Társaskör” alapszabályainak XXXII. fejezete alapján ifjúsági önképző osztályunk keretében az ismeretterjesztő

FELOLVASÓ ÜLÉSEK

egész sorozatát fogjuk rendezni. A szellemi és technikai tudományok legelőkelőbb képviselőit sikerült megnyernünk céljainknak. A felolvasó üléseket mindenkor a Társaskör Budapest, VIII, Rákóczi út 23. számú házában levő helyiségeiben tartjuk meg és azokra külön meghívókat nem adunk ki. Belépőjegyül e program szolgál.

CSÓRI BÉLA
ANGOL ÚRI
SZABÓ
BUDAPEST IX,
FERENC KÖRÚT
33. SZ., I. E.M.

Mélyen tisztelt Uram!

Másfél évtizedes londoni és párizsi gyakorlati munka után, gazdag tapasztalatokkal, magasabb társadalmi körök fellogásához és a mindenkori modern irányhoz igazodni tudó ízléssel

ANGOL ÚRI SZABÁSZATI MŰTEREM

vezetésére és nyitására vállalkoztam. Cégem szilárd anyagi bázison nyugszik, ami lehetővé teszi, hogy üzletfeleimnek a legnagyobb választékban rendelkezésre álló valódi angol szövetekből a legújabb londoni és párizsi divatmodellek után készíthetek mindenféle alkalomra való uri öltönyöket, a legkitűzéstalanabb kivitelben, a legméltányosabb árban és a legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. Szíves támogatását kérem kiváló tisztelettel CSÓRI BÉLA

Valódi amerikai irodai
bútorok és egyéb felsze-
relések igen nagy válasz-
tékban és a legkedvezőbb
fizetési feltételek mellett

Romfelder Arnold

Irodai kellékek raktára.
A «Castell» írógépek
erdélyi vezérképviselése.
Teljes kartoték-berende-
zések a legjobb kivitelben

»TRANSSYLVANIA« PAPIRNEMÚÁRUHÁZA

Könyvnyomdai munkák
a legrövidebb idő alatt,
a legjutányosabb áron és
a legbizalmasabb kivitelben
készülnek. + Meghívók és
étel-italárlapblanketták
nagy választékban, egy-
szerű és díszes kivitelben

KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSZET
MAROSVÁSÁRHELY III,
BEM UCCA
345

Grafikai, festőművészeti,
műipari mintalapgyűj-
temények gazdag válasz-
tékban. + Iskolai cikkek,
tanszerek, rajzeszközök,
tan- és olvasó-könyvek,
ifjúsági iratok. + Heintze
& Blankertz képviselése

Angol
szövet- és posztóáru
raktár és
nagykereskedés

Abrándi István

Budapest V, Bálvány ucca 38 sz.
Telefonszám 116=36

Saját
telepeink:
Wien VIII,
Lerchenfelder-
strasse 34, Prag II,
Celná 24, Passau, Sim-
bach, Salzburg, Regens-
burg, Timisoara, Cluj, Strada
Pata 5, Oradea Mare, Arad, Lugoj

Lakenbacher József

Saját
telepeink:
Targu Mures,
Craiova, Orsova,
Bukurest, Fagaras,
Szolnok, Békéscsaba és
Kőtegyán, Biharkeresztes,
Kétegyháza, Moson, Szeged,
Zagreb, Beograd, Tekelije Nr. 3.

NEMZETKÖZI SZÁLLÍTMÁNYOZÁSI ÉS BERAKTÁROZÁSI VÁLLALAT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VIII, József-körút 32. Telefon: József 55-66.

Táviratcím: Lackert Budapest. Folyószámla

a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál

Postatakarékpénztári csekk-

számla száma 39.345

HÚSZEZER SZÉPIRODALMI ÉS TUDOMÁNYOS MUNKA

PETŐFI KÖLCSÖNKÖNYVTÁR MAKÓN

Előfizetési ár egy könyvre egy hónapra 30.000 K, két könyvre 50.000 K, három könyvre 60.000 K. Betét minden könyv után 80.000 K. A könyvtári olvasóteremben a könyvhasználat előfizetőknek díjmentes, nem előfizetőknek naponként 2000 K. Olvasótermünk kényelmével minden igényt kielégít. Nyáron csendes kerthelyiség

MAKÓ, MIKES KELEMEN UCCA 35 SZ., I. EMELET

Budapest · VIII · ker · Rökk · Szilárd · ucca · 12 · szám

Inkeffyné * Oswald * Júlia

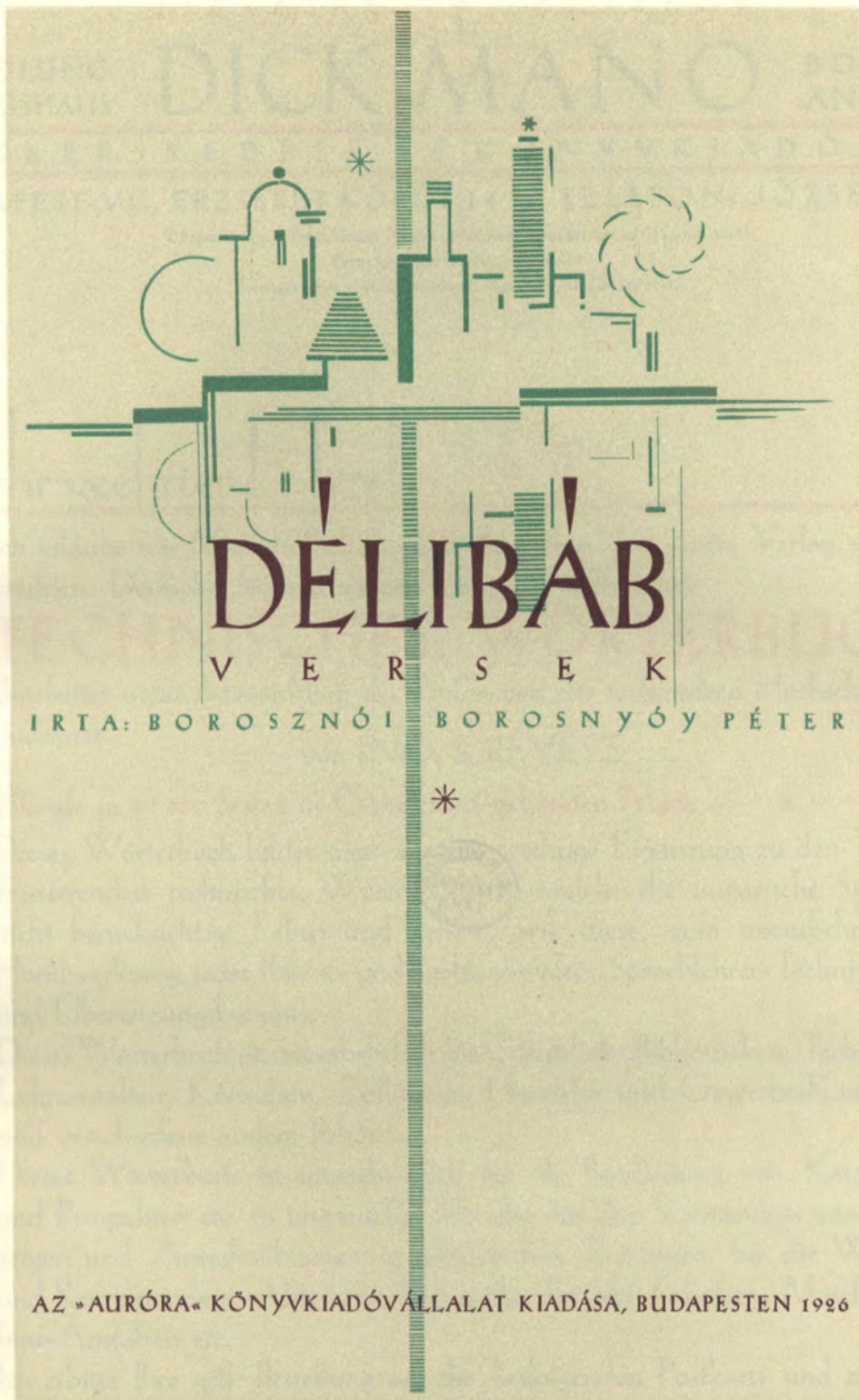
Élő- és művirágkereskedése · Kertészet · VII · Francia út · 18

BUDAPEST VIII, RÖKK SZILÁRDUCCA 12

TELEFÓN: JÓZSEF 15-62

INKEFFYNÉ * OSWALD * JÚLIA

ÉLŐ- ÉS MŰVIRÁGKERESKEDÉSE + KERTÉSZET: BUDAPEST VII, FRANCIA ÚT 18

A Gebr. Klingspor, Offenbach a. M. betűöntőde (D. Stempel AG, Frankfurt a. M. és Első Magyar Betűöntőde rt., Budapest) félkövér Kock antikva betűje. – Tervezte: Kun Mihály

Schrift grobe Koch der Schriftgiesserei Gebr. Klingspor (D. Stempel Akt.-Ges. Frankfurt a. M. und Erste Ungarisch Schriftgiesserei Akt.-Ges., Budapest). – Entwurf: Michael Kun

LIBRAIRE ÉDITEUR

BUCHHANDLUNG
UND VERLAGSHAUS

DICK MANÓ

BOOKSELLER
AND PUBLISHER

K Ö N Y V K E R E S K E D É S E É S K Ö N Y V K I A D Ó H I V A T A L A

BUDAPEST VII, ERZSÉBET KÖRÚT 14 + TELEFÓN: JÓZSEF 129-62

Cheque-conto: a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank Erzsébet körúti fiókosztályánál

Postatakarékpénztári számla 16645

Postcheck-Konto für Deutschland: Postcheckamt Leipzig 87410

Sehr geehrter Herr!

Ich erlaube mir Ihnen höflichst mitzuteilen, dass in meinem Verlag soeben erschien: Deutsch-Ungarisches und Ungarisch-Deutsches

TECHNISCHES WÖRTERBUCH

Bearbeitet unter Mitwirkung der Professoren der technischen Hochschule in Budapest

von ING. S. RÉVÉSZ

2 Bände in 8° 680 Seiten in Ganzleinen gebunden Mark 40.-, \$ 10.-, £ 2.-

Dieses Wörterbuch bildet eine äusserst wichtige Ergänzung zu den besten existierenden technischen Wörterbüchern, welche die ungarische Sprache nicht berücksichtigt haben und gehört, wie diese, zum unentbehrlichen Handwerkzeug jedes Patent- und Rechtsanwaltes, Sprachlehrers Technischen- und Übersetzungsbureaus.

Dieses Wörterbuch ist unentbehrlich für Öffentliche Bibliotheken, Technische Lehranstalten, Konsulate, Zollämter, Handels- und Gewerbe-Kammern und verschiedene andere Behörden.

Dieses Wörterbuch ist unentbehrlich für die Bearbeitung von Katalogen und Prospekten etc. in ungarischer Sprache, für das Verständnis von Anzeigen und Ausschreibungen in ungarischen Zeitungen, für die Werbe- und Korrespondenz-Abteilung Technischer Betriebe Fabriken, Maschinenbau-Anstalten etc.

Ich erbitte Ihre gefl. Bestellung auf der beifolgenden Postkarte und zeichne

hochachtungsvoll

VERLAG MANO DICK
BUDAPEST VII, ERZSÉBET KÖRÚT 14

Budapest, den 5. Mai 1926

B

RÁKOSI JENŐ
BUDAPESTI HIRLAP
UJSÁGVÁLLALATA R-T

H

NYOMDAI MŰINTÉZET

**KÉSZIT NAPI ÉS IDŐSZAKI LAPOKAT KÖNYVEKET PLAKÁTOKAT
HIVATALI ÉS KERESKEDELMI NYOMTATVÁNYOKAT**

BUDAPEST VIII RÖKK SZILÁRD UCCA 4

POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKK-ÉS

KLIRINGFORGALOM 45221

TELEFÓN: J. 43, 53

63, 23-84

varszorítók segítségével idézik elő a kontaktust a negatív és a kő között, vagy kőmásoló-készüléket alkalmaznak, amint ez mostanában különösen gyakori eset. Ilyen készüléket is bemutatunk ezen az oldalon. A másoló-készülékek, illetve másoló-asztalok fölé elhelyezett és reflektorfedél alatt célszerűen elrendezett ívlámpák előnyös fényhatása következtében a leg-rövidebb idő alatt megy végbe a másolás.

A cinklemezek, illetve a kövek preparálását mint ismert folyamatot tételezzük föl. Erre tudvalevően két mód van: a tamponálás és a rázás. Néhány ily rázó-gép-típust szintén szemléltető módon mutatunk be a 63. oldalon.

Egy másik praktikus készülék a megmunkált cinklemezek és kövek gyorsabb megszáritására szolgál. E készüléknek a műteremboltozat alatti közvetlen elhelyezése igen előnyös helykímélés szempontjából. Egy ilyen praktikus és amellet egyszerű szerkezet lényeges könnyítést és munkamegtakarítást jelent.

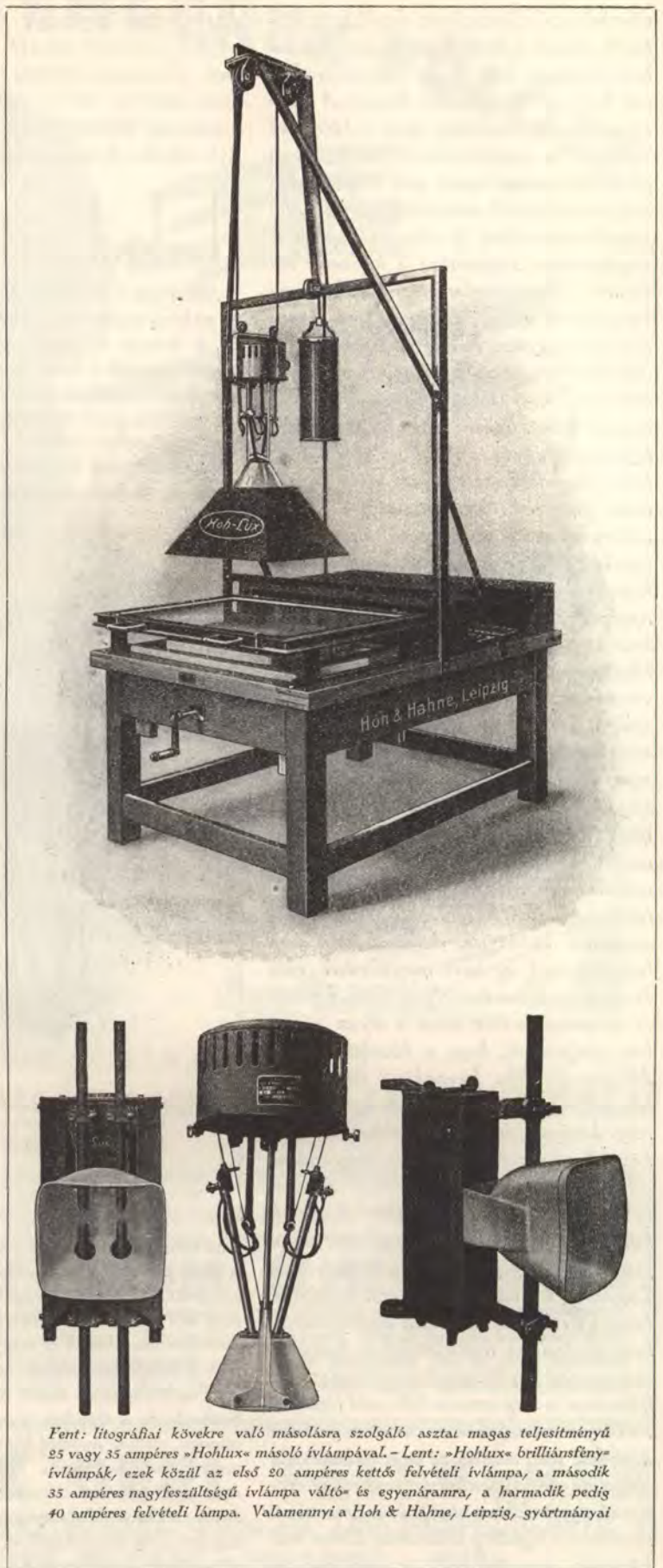
Az itt vázoltakban csak áttekintést nyújtottunk a technika mai magas színvonalá mellett szükséges legfontosabb készülékekről és eszközökről.

A fentiek figyelembevételével mindazoknak az üzemeknek érdekében van, amelyeknek az ismertett készülékek nem állnak rendelkezésre. De amelyek képek nyomtatására be is vannak rendezkedve, azok is helyesen cselekszenek, ha kiépítik üzemüket, hogy a versenyben sikerrel állják meg helyüket. L.

A magunk ügyében

... a M. G. jelentőségét igazában csak mi megszálított területen élő nyomdászok tudjuk méltányolni. * Nincsen szaklapunk, nincsenek tanfolyamaink, hogy szakiskoláról ne is beszéljünk. Teljesen az idegen szaklapokra vagyunk ráutalva... Ezek között a legértékesebb és emellett a legolcsóbb az Önök lapja, melynek csak egyetlen, de annál súlyosabb hibája van és ez az, hogy kéthavonként jelenik meg. Meggyőződésem, hogy anyagilag szebb eredményeket érnének el, ha havi szakfolyóirattá alakítanák át ezt a jó lapot...

Ritkán és csak szükség szerint szoktuk lapunk drága hasábjait pro domo cikkek részére igénybe venni. Elvéltöredék azonban szívünk-lelkünk annyi érzékeny húrját érinti, hogy ezúttal hosszasabban és nyíltan válaszolunk lapunk egyik leglelkesebb barátjának. Tesszük ezt annál inkább, mert hasonló ötletekkel és tanácsokkal mások előzőleg is kedveskedtek. A Magyar Grafika jelentőségéről nyilatkozni nekünk nem illik, elegendő leszögeznünk azt a tény, hogy a levélíró igazát bizonyítják a tények: a Magyar Grafika olvasóinak majdnem fele a volt magyar területek és a külföld nyomdászaiból került elő. Dicséret és elismerő leveleket ezúttal tehát közre nem adunk, noha ismét összeszedhetnénk vagy kéttucatnyi igen magasfokú elismerőlevelet a világ minden tájáról... A fenti levéltöredékből az a tanács érint a legérzékenyebben, amely a havi folyóirattá való átalakulást javasolja. Nem vonjuk kétségbe, hogy egy szaklap értékelését károsan befolyásolja a kéthavonkénti megjelenés, különösen ott, ahol ez a szaklap hézagpótló szükséglet. Mi magunk szeretnők a legjobban, ha havonként jelenhetnénk meg, azonban ez technikailag is nehézségekbe ütközik, az anyagi feltételei pedig egy ilyen mélyreható átalakulásnak egyáltalán nincsenek meg. Tévedés a levélírótól, hogy a havi folyóirat jobban jövedelmez! A havi folyóirat egy-egy számának adminisztrációs és szerkesztési költségei összességében ugyanazok, mint a kéthavonként megjelenő lapnál, a hirdetésekkel várható jövedelem valamivel kisebb,

Fent: litográfiai kövekre való másolásra szolgáló asztali magas teljesítményű 25 vagy 35 ampéres »Hohlux« másoló ívlámpával. - Lent: »Hohlux« briliánsfényívlámpák, ezek közül az első 20 ampéres kettős felvételi ívlámpa, a második 35 ampéres nagyfeszültségű ívlámpa váltó- és egyenáramra, a harmadik pedig 40 ampéres felvételi lámpa. Valamennyi a Hoh & Hahne, Leipzig, gyártmányai

ellenben a példányszám a duplájára emelkedik, hiszen a havonként kiadott 2 szám terjedelemben kell, hogy túlszárnyaljon egy kéthavonkénti kettős füzetet. A helyzet tehát úgy alakulna, hogy a költségek legalább is megkétszereződjenek, de a jövedelem semmi esetre sem duplázódna meg, de a legjobb esetet is feltételezve, ha megkétszereződnek is a bevétel, akkor is megmaradna számunkra a kétszeres ráfizetés. Ünös-untalan ismételjük, hogy lapunk nem üzleti vállalkozás, a szakmafejlesztés ügyéért évekig a legsúlyosabb deficittel küzdöttünk és ma sem állunk még ott, hogy lapunk zárszámadásait mínusz nélkül lezárhatnók, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy például az Erdélyben elhelyezett lapok nagy tömege miatt azoknak adminisztrálása többet emészt fel annál az összegnél, amit mi a lapokért – jó esetben – hónapok múltán kapunk. Az idehaza elhelyezett példányokról nem is beszélünk, hiszen azoknak árát az önköltségi árnál alacsonyabban lehetséges csak megszabnunk. A magyar viszonyok, sajnos, nem engedik meg a szaktársak nagyobb fokú túlterhelését, annak ellenére, hogy a Magyar Grafika minden más magyar művészeti folyóirattal szemben, – szaklapokról nem beszélhetünk – igen olcsó, de olcsó szaklapja a nyomdászoknak akkor is, ha bármely más hasonló terjedelmű és tartalmú külföldi szaklappal hasonlítjuk össze. Mindazonáltal belátjuk, hogy sokáig nem halaszthatjuk a havi megjelenésre való áttérést és ezért komolyan foglalkozunk az eszmével és már most is olyan irányban dolgozunk, hogy a közeljövőben a Magyar Grafika havonkénti füzetekben jelenjen meg. Lapunk e száma szokatlanul nagy késéssel jut el olvasóinkhoz, aminek köztudomás szerint az az oka, hogy nyomdát változtatván, lapunkhoz teljesen új és modern betűfelszerelést kaptunk külföldről, ami bizony nem mehetett olyan gyorsan, amily gyorsan szeretttük volna. Lapunk e számával egy új érárt kezdünk lapunk életfolyamán és ezen életszakaszán hűek maradunk tradícióinkhoz: hathatósan nevelni szaktársainkat, céltudatosan irányítani a szép munka felé való törekvésekben, rászoktatni őket a modern grafikai irányhoz való simulásra és mindenek fellett: a magyar nyomdaipari szakmafejlesztésnek ügyételőbbre vinni, a szakma iránti szeretetet a végsőkig felfokozni. Ehhez kell kérnünk olvasóinknak az eddigienél is

hathatóbb segítségét és támogatását, velünk szembeni anyagi kötelezettségeiknek olyanmértvű pontos teljesítését, amilyen mérvben mi is lelkiismeretesen és szeretettel teljesítjük velük szemben vállalt erkölcsi kötelezettségeinket.

Technikai jegyzetek

MILYEN LEGYEN A JÓ INICIÁLIS?
A mi könyvnyomtatásainkban nem annyira, de a francia és angol nyomtatványokban nagyon szeretik a lapot, vagy a szakaszokat egy-egy iniciállal kezdeni. Erre vonatkozólag most egy angol szakfolyóiratban a következő tanácsokat olvassuk. A szedés és az iniciális közt meg kell lennie annak az összhangnak, melyet megzavar az, ha a kezdő-

séges, hogy az négyszögös, vagy derékszögű formában csatlakozzék a szedéshez s hogy ebben a dízsek másodrendű fontossága mellett elsősorban maga a betű érvényesüljön. Természetes módon, erőltetés nélkül kell itt is a tükörbe illeszkednie a kezdőbetűnek. Hogy pedig az egész ne a régies ízlést fejezze ki, hanem a mai idők szelleméből fakadjon, azt talán külön mondani is felesleges a modern könyvnyomtatónak. N. P.

A GÉPEK ZÖREJÉNEK ÉSRÁZKÓDÁSÁNAK KIKÜSZÖBÖLÉSE. A gyorsajtó egész alapzata alá kisebb parafatáblákat kell a padlóra rakni. A parafatáblák fölé közvetlen vasbádoglapot kell helyezni és csak erre az alapra állítandó fel a gyorsajtó vagy a rotációs gép. A gépet nem szabad csavarokkal közvetlenül az épülethez rögzíteni, mert különben mégis csak előáll a kiküszöbölni szándékolt gépzörej és rázkódás. A gyorsajtók és rotációsok zöreijének teljes megszüntetése mindazonáltal csak úgy volna lehetséges, ha a gépek alá külön alapot építenének, amely az épülettel semmiféle összefüggésben nem áll és a falaktól több centiméternyi üres térséggel van elválasztva. Az ilyen elrendezés azonban a gyakorlatban legtöbbszörre legyőzhetetlen akadályokba ütközik. L.

A LINOTYPE SZEDŐGÉPEK OLAJOZÁSA ÉS TISZTOGATÁSA egyik legfontosabb feladata a szerelőnek, vagy ahol ilyen nincs, a gépszedőnek. Gyakorlati tapasztalatok alapján a következőkben állapíthatjuk meg az olajozásának és tisztításának heti rendjét:

Hétlőn olajozandók: Az első elevátor, az összes olajozólyukak, a tíz görgő (Rollen), valamint az osztó tíz olajozólyuka, az öntőkerék olajtartója és a satu (Schraubstock) mozgó részei, a motorok és az exhaustor-motor. **Vazelinnal:** a satucsavar kontrarésze, az öntőkerék beállító fogasíve az excenteren. **Tisztítandók:** A kizáróékek, a nagy körhagyók, munka után a gyűjtő (Sammler). **Keddén olajozandók:** Az első elevátor, a gyűjtő négy olajozólyuka, az öntőkerék olajtartója és a meleg helyen levő olajozólyukak. **Tisztítandók:** Az osztószerkezet csavarmentei, rúdjai, a csapágyszélek és a nagy körhagyók (Excenter), kizáróékek, munka után a gyűjtő (Sammler). **Szerdán olajozandók:** Az első elevátor, az öntőkerék, a meleg helyeken levő olajozólyukak, az öntőkerék beállító két acélszelete. **Tisztítandók:** A kizáróékek, a nagy körhagyók, munka után a gyűjtő (Sammler). **Csütörtökön olajozandók:** Az első elevátor, az összes olajozólyukak, a tíz görgő (Rollen), az öntőkerék olajtartója és a satu (Schraubstock) mozgó részei. **Vazelinnal:** A satucsavar kontrarésze, az öntőkerék beállító fogasíve az excenteren. **Tisztítandók:** A kizáróékek, a nagy körhagyók, munka után a gyűjtő (Sammler). **Pénteken olajozandók:** Az első elevátor,

Hohlux másolólámpa 15 ampéros váltó- és egyenáramra. Hoh & Hahne, Leipzig, cég gyártmánya.

betű túlnehéz, túlkönnyű, vagy egyébként elüt a többi szövegtől. Akár oldalt van, akár fenn középpont, az esztétikai mérlegelésnek mindig meg kell előznie az elhelyezését. Egyszerű, dísztelen iniciállisnak a nagyobb antikvaformák a legalkalmasabbak, mert ezeknek nyugodt méltóságuknál fogva soha sincs zavaró hatásuk, de a típushoz való méretüket és a színnek, mellyel nyomni fogjuk, kiválasztását nagyon meg kell nézni. Nagy, öblös betűk, mint O, D, G erre a célra kevésbé alkalmasak. Mert ezek használata nyomán üres fehér foltot kapunk, mely zavarólag hat. Díszes, ornamentikával bíró kezdőbetűk használatánál szük-

ORSZÁGOK ÉS TENGEREK FÖLÖTT

DIADALMASAN SZÁLLNAK AZ EGYFEDELŰ / KÉTFEDELŰ / HÁROMFEDELŰ / NÉGYFEDELŰ GÉPEK

Aminthogy a repülőgépek is meghódították a Föld minden területét, épp úgy a Linotype szedőgép is sikeresen nyomult be minden országba, így Ausztriába, a Cseh-Szlovákiába, Magyarországra, Jugoszláviába, Romániába, Bulgáriába is

1623 DRB. EGY- / KÉT- / HÁROM- ÉS NÉGYFEDELŰ

(egy-, két-, három- és négytárú) Linotype-szedőgépet számlál a fent nevezett országokban a Linotype szedőgéppark. Bárhol a Föld területén kultúra virágzik; annak előmozdítója a Linotype. A rotációs gépek magukhoz ragadták majdnem teljes egészében a napilapok nyomását, a Linotype szedőgépek pedig azok szedését. Ha új vagy használt Linotype szedőgépek üzembeállítását tervezi, úgy a saját érdekében forduljon cégünk alanti vezérképviseletéhez

GUTENBERGHÁZ GEEL TESTVÉREK

BUDAPEST II, HUNYADI JÁNOS ÚT 12. TELEFÓN 37-74. WIEN VII, LERCHENFELDERSTR. 37
PRAG — ZAGREB — KÉPVISELETEK: BELGRAD — BUKAREST — SOFIA

KÁRTYA- ÉS AKCIDENCBETŰINK:

**GNOM
PERKEÓ
SZÉLES GNOM
TAUPERLE
KOLIBRI**

**PERL (NONPARELL TÖRZSÜN)
NONPARELL, PETIT, GARMOND, CICERÓ
TERCIA, MÁSFÉLCICERÓ
(TERCIA TÖRZSÜN). TEXT, KÉTCICERÓ
KÉTMITTEL, HÁROMÉS NÉGYCICERÓS
FOKOZATOKBAN**

MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELŐ:

**FISCHER IGNÁCZ
BUDAPEST VII
KAZINCZI UTCA 27**

**J. G. SCHELTER
& GIESECKE
BETŰÖNTŐDE
LEIPZIG**

az öntőkerék, a meleg helyeken levő olajozó-lyukak, a gumihengerek olajozólyukai. *Tisztítandók:* A kizáróékek, a nagy körhagyók, munka után a gyűjtő (Sammler). *Szombaton olajozandók:* Az első elevátor, az öntőkerék, a meleg helyeken levő olajozólyukak, a trió-gépeken a tartálykocsi (Magazin) minden olajozólyuka és vezetősínje. *Tisztítandók:* A kizáróékek, a nagy körhagyók, munka után a gyűjtő (Sammler).

Reklámművészet

ÁRUHÁZ-ÜNNEPSÉGEK. Egy pesti áruházzal nyílt meg a minapában, egy új pesti áruházzal pedig, amely divatot, zsömpert és selyemharisnyát árul, mivel kedveskedhetne első vásárlóinak, mint hogy – cigánymuzsikával szórakoztatja őket? Ha már Érsekújváron – fájdalom – nem cigánybanda várja is a nyugateurópai utasokat, de a Kálvin téri áruházban mindenesetre ehhez a kissé balkán ízű vevőtorzashoz folyamodnak. A reklámnak sokféle neme van és manapság egy pesti áruházról nem lehet megkívánni, hogy a topográfia és a művészet valamennyi fajtáját ismerje. De ha már a hangos ünnepséget választja, tanulhatna valamit a bécsiéktől, vagy az amerikaiaktól, akik a reklám legnagyobb mesterei és a nagydobbal való vevőfogást is – izlésesen úzik. Bizonyosága ennek az, hogy alig múlik el nap, amelyiken valamelyik nagy newyorki áruház ne hirdetne egy »kínai nap«-ot, vagy »indiai nap«-ot. Ilyenkor ennek az országnak különlegességei: csipkék, sálók, zsebkendők, bronzok, vázák stb. kerülnek eladásra festői szépségű felvonulások és exotikus berendezésű termék keretei között. A bécsiek főleg a női divatot szolgáló nagy áruházakban gondoskodnak a vevők számára ilyenfajta látványosságokról. Csak nemrég volt alkalmam e sorok írójának egy ilyen nagy áruházban egy »Varázsünnep az Ezeregyéjszakából« című látványosságot végignéznie. A hatalmas áruház középarsnokában búvészek és zsonglőrök mulattatták a ragyogó és elbűvölő keleti selymek közt a sok szájjátató apróságot. S mialatt ezek a szájukat tátogatták, a mamáik és a nővéreik vígan vásárolták a selymeket és bársonyokat. Az egész pedig festői színek közt és hangtalan némaságban »zajlott le«. Mily messze van a Kálvin tér – a nyugati szokásoktól... N. P.

A NÜRNBERGI MÉZESKALÁCSOK. Nürnberg tudvalevőleg régi idők óta híres az ó mézeskalácsairól. De csakúgy, mint az egész világon, néhány évtized óta ott is meglehetősen lecsúszott ez az iparág. Formára, ízre, színeire nagyon megfakult a nürnbergi mézeskalács. Néhány régi bábsütő-familia ivadéka még eltengődött belőle valahogyan, de bizony aki vette – többnyire idegen – egy kis csaló-

dásfélét érzett a kuriózum megpillantásakor. A legrégebbi mézeskalácsos-cég a Häberlein és Metzger cég nemrégiben azután erőteljes újtásra határozta el magát. A tulajdonosok elmentek az ottani iparművészeti iskola grafikai szaktanárához s megkérték, csináljon a részükre egy pár jó csomagolási tervet. A megbízásból lassan további jóbarátság lett: rövidesen már az egész művészi tervezést, kalácsformát, felírást, vignettákat, csomagolást, plakátot, mindent a szakosztály növendékei szolgáltattak. Úgy belelétek magukat a régi vidám mézeskalácsok stílusába, a sváb parasztládák és szekrények színeibe, hangulataiba, hogy öröm volt nekik ez a munka. Ez a kis példa legjobban bizonyítja, hogy egy haldokló ipar is új lendületet kap a reklám nemes irányításával. Ha az ember ezt olvassa, önkénytelenül is a mi mézeskalács-iparunk jut az eszébe. Képeskönyvben, butordíszítésben, falfestésben, még operettszínpadon is mindenütt kivirultak nálunk a mézeskalácsok tarkaságai, kedves régi formái, de maga a mézeskalácsipar még ma is fakó, rossz színekkel, cinkográfiai klisék gyenge nyomataival bajoskodik. Pedig igazán kevés áldozatra volna szükség, hogy nálunk is kedves ajándéktárgy, csemegesütemény legyen a mézeskalácsból. N. P.

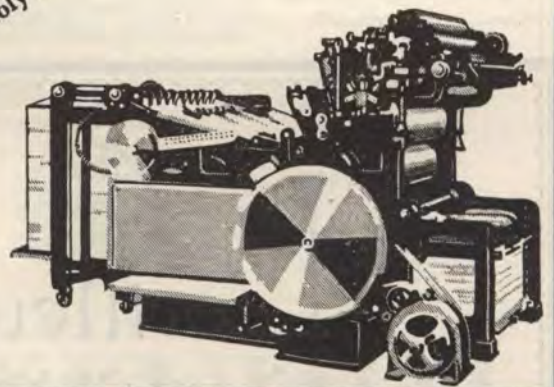
Legújabb könyvek

A GRAFIKAI MŰVÉSZETEK KÖNYVTÁRÁNAK második kötetét is szeretettel fogadták nyomdai körökben. Ennek a kötetnek »Betűművészet« a címe és annyi ismeretet ölel föl e tárgyról, hogy ezeknek csak egy része kaphatott helyet ebben a kötetben. A következő kötet az ebből kiszorult anyagot ismerteti majd. A tárgy maga nyomdászok részére egyike a legérdekesebbeknek és földolgozását rendkívül tanulságos módon végezte a két társszerző: Löwy Salamon és Novák László. A betű történetével kezdik. A gondolatnak írásban való legprimitívebb közlésétől, a rovástól, a hierogliféken és az egyes népfajok írásjegyeinek részletes és ábrákkal kísért ismertetésén át a betű egész mai fejlettségi fokáig bő leírását találjuk már az első kötetben is sok mindennek, amire csak az olyan körültekintő, gyakorlott szakírók gondolhatnak, mint a szerzők. Nagy tárgy- és szakismeret eláruló leírásokat olvasunk e kötetben a leghíresebb ősnymotványokról, amelyeknek szabályos, szép betűiben még ma is gyönyörködhetünk a kötetben közölt számos sikerült reprodukció révén. A betű élet- és lélektana felírású fejezetben valóságos élőlény gyanánt kezelik a szerzők a betűt és igazuk is van. A betű életét és aki a betűvel dolgozik, annak ismernie kell a betű lélektanát, szerkezetét, anatómiáját, szervezetét is. Ezeknek az ismereteknek elsajátítására a mesterien megírt könyv kívá-

FRANKENTHALI OFFSET GÉPEK

**VÉGSO KIG
FOKOSZOTT
MENETSEBES-
SÉG! + A MUN-
KAMENET GYORS-
EGYSZERŰKEZELÉS!**

E szempontok vezették vállalatunk nagy mérnökei offsetsajtónk legújabb modeljének konstruálásánál. Az offsetsajtók építése terén sok éven át szerzett tapasztalataink, valamint az a tény, hogy ezen gépekhez a legelsőbbrendű anyagokat használjuk, hozták létre azt, hogy offsetsajtóink tökéletesség, valamint szállítóképesség tekintetében elértek a legmagasabb fokot. A nagymérvű racionális sorozatos gyártás folytán ezen gépek a legrövidebb idő alatt szállíthatók.

S C H N E L L P R E S S E N F A B R I K

FRANKENTHAL

ALBERT & CIE AG. FRANKENTHAL • MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELET;
ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32. SZÁM. — TELEFÓNSZÁM: 23-70

lóan alkalmas. A betűt megismerni és megszeretni egy. A betűművésztől szóló elméleti tudnivalókat szemléltető módon mutatja be a könyv az újabb betűk legszebb típusainak és sok-sok változatainak lenyomatásával. A számos modern betűfaj bemutatásával a szerzők olyan gyakorlati munkát végeztek, amire tudunkkal a nálunk tipográfiaiag fejlettebb országokban sem akad példa. A »Betűművészet« első kötete, noha teljesen kielégített, módfelett fölszigázta várakozásunkat a második kötetet illetően. Bizonyára megfelel majd az ennek a fölszigázott várakozásnak is. A kötet értékét a szöveg közötti száznál több ábrán kívül emeli 24 melléklet is, amelyeken az exotikus betűk egész tömegét mutatják be a majnafrankfurti *Stempel D.* betűöntőgész jóvoltából. Nyolcoldalmi tárgymutató és a mintaszerűen megszedett hirdetések fejezik be az értékes kötetet. Ami a könyv kitűnő technikai elkészítését illeti, ez a kötet is magáért beszél. Ebben az érdemben egyformán osztozik Novák László szerkesztő, Dukai Károly, mint tervező és Bauer Henrik, Fröhlich Samu gép-mesterek, a Világosság-nyomda jónevű alkalmazottai. Mi, akik a szakképzettségnek minden téren való fejlesztésért küzdünk, legmelegbben ajánlhatjuk a törekvő könyvnyomtatónak, hogy a szakfolyóiratok mellett a Sokszorosító Művészetek Könyvtárának monográfiás kötetsorozatát is szorgalmasan olvasgassa, tanulmányozza. A háborús visszaesés után óriási szolgálatot tesz ez a vállalkozás is a szakkulturális fejlődésnek. h.

BETŰSZEDÉS. Néhai Somos Árpád jónevű szakíró e címen kiadott füzetkéje dióhéjban összefoglalva ismerteti a betűszedés összességait az újabb betűk legszükségesebb tudnivalóit. A sima szedés, az idegen szavak helyes elválasztása, a tipográfiai méret, az írásjelek alkalmazása, a vegyes szedések behúzósa, az akcicens, merkantil- és mesterszedés, a szedés és papír-

alak egymáshoz való viszonya, a vonal változatos felhasználása, a korrigálás és tördelés gyakorlati ismeretei vannak felsorakoztatva ebben az értékes kis művecskében, könnyen érthető, világos, tömör összefoglalásban. Fiatalabb szakértársaknak és tanoncoknak értékes szolgálatot tehet ez a praktikus kis kézikönyv, de haszonnal forgathatják azt és okulást méríthetnek belőle a gyakorlottabb kollégák is. Az árát illetően pedig a mai viszonyok között ajándéknak tekinthető. Megrendelhető 12.000 korona beküldése ellenében özv. Somos Árpádnénál, Eisenstadt (Burgenland.)

ALMANAHUL TIPOGRAFILOR - NYOMDÁSZ ÉVKÖNYV - BUCH-DRUCKER-ALMANACH. Krizsó Kálmán kollégánk szerkesztésében és kiadásában nemrég jelent meg az első önálló erdélyi »Nyomdász Évkönyv«, amely az ottani mai viszonyoknak megfelelően a fenti háromnyelvű címmel hagyta el a sajtót. A zsebkönyv alakú 208 oldalas kötet úgy tartalom, mint technikai kivitel dolgában nemcsak kielégítő, hanem örvendetesen magasnívójú munka. Büszkék lehetnek e munkára úgy a szerkesztő-kiadó, mint az előállító nyomda: a temesvári Helicon r. t., melynek művészi vezetője Kner Albert ugyancsak szívvel-lélekkel végezte nehézségeit s oly eredményt produkált, amely hasonló más kiadványok sorában is vajmi ritkán lelhető fel. Szellemi tartalom dolgában elegendő, ha felemlítjük, hogy Krizsó Kálmán nagy fáradsággal összeszedett statisztikáját adja Nagyrománia kő- és könyvnyomdaiparának, amelynek ismertetésére még visszatérünk; Terhes Gyula: Hat év kulturális haladás szolgáltatában nagyérdékű összefoglalást ad az újabbkori Erdély nyomdászati történetéből; Kner Imre: a könyvnyomtatás jövőjéről írt tartalmas cikkeskét; Kner Albert: »A nyomdász grafikus, mint a tömegizlés nevelője« címen érdekesen fejtegeti a modern

könyvnyomtató hivatását és feladatait; Kovács Gyula a nyomdavezetésről; Szabó Imre a színekről; Tóth József a nyomdákban hangulatról és művésztől; Lengyel Sándor: a hirdetésszedésről; Vladuj Emil pedig a betűvetésről írtak rövidebb, de érdekes cikkeket. Találunk azonban sok más apró és a gyakorlati életben hasznosan gyűmölcsözethető táblázatot. Ezen értékes és dús tartalom mellett azonban sokszorosan értékesebb a könyv tipográfiai kiállítása. Kner Albert tervezte az egészet: a könyv fedelét, a béléspapírost, ő tervezte a hirdetések és ő rajzolta és metszette ólomba azt a tömördek dícot, fejlécet, iniciálét, ami nemcsak élénkíti a könyvet, hanem művészi zsánert is kölcsönöz neki. Az évkönyv különben rendkívül sok példát - szedést, betűvetést és rajzot - mutat be, egy- és többszínű kivitelben. Az évkönyvhöz - melynek néhány példány szerkesztőségünkben 40.000 K-ért beszerezhető - ismételtlen gratulálunk a szerzőnek és tipográfusnak egyaránt.

Szerkeszti és kiadja Biró Miklós. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatársak: Herzog Salamon, Kun Mihály. Nyomatott a Budapesti Hírlap nyomdai műintézetében, Budapest VIII, Rökk Szilárd uca 4. Felelős nyomdavezető Nedeczky László. A kliséket a Pallas Rt. cinkográfiaja szállította.

BETŰFÉMET • ÉS SZEDŐGÉPŐLMOT
szállítunk. Veszünk betűfémhulladékot napi áron
MAGYAR ÓLOMÁRUGYÁR ÉS FÉMKERESK. RT
Központi iroda: V, Korall uca 5. Telefón L. 913-35

BG
HENGERÖNTÖDE ÉS HENGERANYAGGYÁR
GÖDINGER BÉLA
BUDAPEST VIII, TÁNCSCSIL. 7. TELEFÓN J. 124 23

Lorilleux. Ch. és. társa
KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁRA
BUDAPEST IV. KERÜLET, FERENC JÓZSEF RAKPART 27
GYÁR: BUDAFOK * TELEFÓNSZÁMOK: J. 148-43, J. 148-44

SZABAD ÚTJÁT
MUTATJA A REK-
LÁMLEHETŐSÉ-
GEKNEK ÉS AZ
OKSZERŰ ÉS MŰ-
VÉSZI REKLÁMO-
ZÁSNAK GYAKOR-
LATIMÓDSZERÉIT
ISMERTETI AZ

+

+

**OFFSET-
BUCH- &
WERBE-
KUNST**

+

CÍMŰ DÚSAN IL-
LUSZTRÁLT MŰ-
VÉSZETI HAVI FO-
LYÓIRAT, AMIT
EGY NYOMDÁSZ,
KIADÓ, KERES-
KEDŐ, IPARMŰ-
VÉSZ SEM NÉLKÜ-
LÖZHET. KIADÓ

+

**OFFSET-
VERLAG
G.M.B.H
LEIPZIG**

+

KIÁLLÍTÁSA A
NÉMET NYOM-
TÁTO IPAR LEG-
TÖKÉLETES EBB
TELJESÍTMÉNYE ::
EGYES SZÁM —,75
DOLLÁR, FÉL-
ÉVES ELŐFIZE-
TÉS 4.50 DOLLÁR

KOH-I-NOOR
FÉMKERETES
RASZTEREK

AUTOTÍPIÁK,
SZÍNES NYOMATOK,
OFFSET- ÉS MÉLYNYOMTATÁS
CÉLJÁRA 25 ÉV ÓTA
ÁLLANDÓAN

A LEGJOBBAK!

KIVÁNSÁGRA
NAGY ILLUSZTRÁLT
KATALÓGUST DIJTALANUL ÉS
PORTÓMENTESEN
KÜLDÜNK

HERBST & JLLIG
FRANKFURT AM MAIN

Nem
építés alatt

hanem üzemben van

ma már a világ legelső mélynyomó intézeteiben és nagyszerűen működik

173

FRANKENTHALI

ivekre és hengerpapírra nyomtató

MÉLYNYOMÓ KÖRFORGÓGÉP

Ezen nyomdák csaknem mindegyikében 2-4 gép,
de egyesekben 5-7 ilyen gép is üzemben van.

Mi nemcsak szállítjuk ezen gépeket, hanem a legmesszebb-
menően támogatjuk a vevőt szakszerű tanácsokkal a
mélynyomó-osztály helyes berendezésénél. — Az álta-
lunk szállítandó mélynyomtató körforgó-gépekhez

díjtalanul képezzük ki a szükséges személyzetet

a fényképezésben, maratásban és a nyomás-
ban, saját kísérleti és tanintézetünkben.

Gépeket bemutatás céljaira állandóan
üzemben tartunk úgy gyárunkban, mint
a Berlin S. W. 68, Linden Strasse 27.

szám alatt lévő kiállítási helyisé-
geinkben. Mélynyomásra vo-
natkozó különleges prospek-
tusokkal készséggel szol-
gálunk az érdeklődő
szakembereknek

SCHNELLPRESSENFABRIK

FRANKENTHAL

ALBERT & CIE A. G., FRANKENTHAL * VEZÉRKÉPVISELET

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDERT

BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32. SZÁM. TELEFÓN: 23-70

Az OFFSETGÉPTECHNIKA TERÜLETÉN

A DRESDEN-LEIPZIGER
SCHNELLPRESSENFABRIK
A-G. (COSWIG IN SACHSEN) EURÓPA
EGYIK LEGNAGYOBB NYOMDA-
GÉPGYÁRA ÁLTAL GYÁRTOTT

»LEIPZIG«

egyszíntnyomó offsetgépek

»KLEINE«

egyszíntnyomó offsetgépek

»KLEINOD«

egyszíntnyomó offsetgépek

»RUBENS«

egyszíntnyomó offsetgépek

»PLANETA«

kétszint és kétoldalt egyszerre nyomó

»DRESDEN«

egyszínt két oldalon egyszerre nyomó

OFFSETGÉPEK

VEZETNEK!

NEMCSAK NÉMETORSZÁGBAN,
HANEM MAGYARORSZÁGON IS A
LEGERJEDTEBBEK, MERT
A LEGMODERNEBBEK ÉS
ELŐNYEIK MINDEN MÁS REND-
SZERŰ OFFSETGÉPEKKEL SZEM-
BEN UTÓLÉRHETETLENEK

Prospektusokat, árajánlatokat kívánatra szívesen küld a magyarországi vezérképviselet:
FREUND-BARÁT-FÉLE PAPIRNAGYKERESKEDÉS • GRAFIKAI • SZAKÜZLET
BUDAPEST, V. KERÜLET • AKADÉMIA • UCCA • 3. SZÁM • TELEFÓNSZÁM 82-35.

KAST & EHINGER
GES.M.B.H.
WIEN, XI.

Spectralfarben

Licht- und wasserecht

MAGYAR GRAFIKA

KETTŐS FÜZETEKBE KÉTHAVONKINT MEGJELENŐ GRAFIKAI FOLYÓIRAT

UNGARISCHE GRAPHIK

CÍMŰ NÉMETNYELVŰ MELLÉKLAPPAL

SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

FELELŐS SZERKESZTŐ WANKO VILMOS

FŐMUNKATÁRSOK KUN MIHÁLY ÉS HERZOG SALAMON

Megjelenik február, április, június, augusztus, október és december hónapokban

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST VIII, RÖKK SZILÁRD UCCA 4

TELEFONSZÁM JÓZSEF 53

A Magyar Grafika előfizetési díja Magyarországon:

Nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak egész évre 24 pengő (250.000 K), félévre 13 pengő (137.500 K). Egyes számok ára nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak 4 pengő (50.000 K), munkásoknak 2 pengő (25.000 K).

A Magyar Grafika beszerzési ára külföldiek részére:

Romániában a heti fizetéses rendszert az ottani jelenlegi pénzvíznyomokra való tekintetből kénytelenek voltunk beszüntetni. Az alapár romániai olvasóink részére ezentúl 2 pengő (25.000 K) és az esetenként felmerülő portóköltség megtérítésének összege.

Jugoszlávia részére lapunk ára portómegtérítéssel együtt 26 dinár. Előfizetőinknek 150 dinár egy évre.

Cseh-Szlovák Köztársaság területére portómegtérítéssel 14 csK, előfizetőinknek pedig egész évre 80 csK.

Ausztria és Németország részére egy évre 18 GM, egyes szám ára 3 GM.

Egyéb külföld részére egész évre 5 dollár, egyes szám ára 1 dollár.

Fedőlapunkról és szedéspéldáinkról

Lapunk e számának fedőlapját Wanko Vilmos tervezte alapján Lombár László szedte. A fedőlap betűje ezúttal a Klingspor betűöntőde Koch-antikvája, amelynek finomságát és eleganciáját az ilyen nagyméretű nyomtatványokon különösen jól érvényesül. Nyomását Leib Károly végezte.

E számunkhoz négy oldal házalag előállított mellékletet esztolunk, melyeknek szedéspéldáit Kun Mihály, lapunk főmunkatársa tervezte az ő sajátosan érdekes szedésmódozóban, amely minduntalan újabb és újabb útjait jelöli ki a „szedés” technikai munkálkodásnak. Sokan vannak, akik nem tudnak eléggé elmerülni a szedéstechnikai stílus tanulmányozásába és éppen ezért kevesen értik meg és kevesen tudják logikusan és helyesen követni. Ezt csak sajnáljuk, mert éppen ez az a szedéstechnikai irány, amely a tipográfiai anyagból egy tökéletesen megkonstruált szedéssalkotmányt igyekszik formálni oly módon, hogy az mindenképpen megkapó hatású és maradandó értékűvé váljon. Ennek a szedésstílusnak a gyakorlati életbe való átültetése nem kis feladatot ró a tanítómesterre, mert noha az ilyen modorban készült nyomtatványok szedéssoltjai látszólag nagy könnyedséggel olvadva jelentkeznek a papíros síkjában, valójában alaposan átgondolt terv, szervesen megkonstruált összhangzatosságban alkotnak egy megbonthatatlan egészet, amelynek minden kicsiny egyede, legyen az egy-egy sor, sorcsoport, vignetta vagy egyéb díszítő elem, maga jól kiszámított helyén kell hogy álljon. A konstruktív szedésnek és az elementáris tipográfiának immár széleskörű tábora van külföldön, egy egész különállóan élő és virágzó tipográfiai művészeti irányzat ez, amelynek kultiválói elsősorban grafikusművészek voltak. Kun kollégánk – mint mindenben – e tekintetben is meglehetősen tudja magát függetleníteni a külföld konstruktív szedés-módozóitól, amelynek tipikus példája e számunkban a Phillips rádiócsövek reklámlapja. A többi példája távol áll a konstruktívizmustól és ennek dacára az alaposan megkonstruált szedések iskolapéldáinak tekinthetők, amelyeknek fejlesztése semmi esetre sem marad el.

Mellékleteink szedéspéldáit Lombár László, Paxián Péter és Springer Ferenc szedték és nyomásuk Leib Károly gépmester munkáját dicséri, amelynek felügyeletét Stankovits Artur művezető gyakorolta.

Egy további mellékletünk a Grosz és Vidor papírnagykereskedő cég újabban forgalomba hozott olesó fajta átütőpapírjának mintájá, amelyre nyomtatott reklámdíszöveget ugyancsak Kun Mihály tervezte konstruktív modorban.

Lapunk hatodik melléklete a Kast és Ehinger stuttgarti festékgyár festékminta-reklámlapja, amely élénk tanúságul szolgál e cég festégyártmányai szépségének, jószágának. E cég az újabb időben nagy lerakatot tart állandóan itteni vezérképviselőjének, melynek vezetője König János mérnök s amelynek ilyenképpen mindenkor módjában áll a cég gyártmányait a lehető leggyorsabban szállítani. A leg-tisztább és legbrilliansabb színeknek a fényvel és vízzel szembeni ellenálló képességét növelni, olyan régi probléma, mint a kátrányfestégyártás maga. Ezt a problémát a Kast & Ehinger festégyárnak is sikerült a legtökéletesebben megoldani. A »Spektral-farben« elnevezés alatt hozza forgalomba ezen új festékeit, amelyek a festékek sokféle fajtái között egészen külön álló csoportot alkotnak. Feltétlenül fénytálló, olyannyira, hogy a festékek valamennyi a nap tüzeinek kitéve, akár egész nyáron át is megtartja eredeti intenzitását és fényét. Ugyanilyen jól viselkednek a festékek a víz behatása esetén is s így különösen az offsetnyomás szempontjából értékesek. Mellékletünkön a festékek 7-féle színét mutatjuk be a spektrum tudományos alapon megállapított hét főszínnek megfelelően, de a valóságban a gyár immár 12-féle ilyen festéket állít elő, amelyeknek mintakönyvét, amelyben a könyvnyomás mellett az offsetnyomás és litográfia is szerephez jutott, szívesen küldi meg minden érdeklődőnek.

Több, kilátásba helyezett szedésmelléklet nem érkezett be idejében.

E számunkban nagyobb tömegben mutatjuk be, részben kicsinyített reprodukcióban, néhány külföldi szaklapársunk mellékletein megjelent szedéspéldákat.

A németországi tipográfiai munkákat e reprodukciók között a Berlinben megjelenő »Typographische Mitteilungen« egyik legutóbbi számából átvett plakát (85. oldal), újévi üdvözlőlapp (93. oldal), továbbá a nálunk jól ismert »Deutscher Buch« und »Steindruck« nyomán reprodukált cégjege (90. oldal) és a »Typographische Jahrbücher« egy dobozfedél szedése (102. oldal), azt a 88. oldalon látható leveleji képviselik. Mind az öt példa hűségesen illusztrálja azt az egyszerű szedéssírányt, amit Németországban a kvalitásos nyomtatványok terén kultiválnak, de egyben igazol minket is, akiknek munkáiról sokszor halljuk, hogy ilyeneket a német könyvnyomató nem állítana elő.

A Wienben megjelenő »Graphische Revue« című folyóiratról vettük át a 86. oldalon elhelyezett cégjeget, a 88. oldalon látható levelejt, továbbá három hirdetést (91., 99. és 103. oldal) és végül a 84. oldalon látható reklámlapot. E példák izelítők adnak abból az általános nyomtatványstílusból, amely Wienben teljesen otthonos. A legtöbbje egyszerű konstrukciójú munka, de akadnak azután merészebb szedéssalkotások is.

Az osztrák kollégákkal szemben, szomszédjaik, a csehszlovák kollégák már következetesen a klasszikus irányt művelik. Meg kell adni, hogy ugyanolyan nagy és kifinomodott ízléssel, amilyen hajthatatlan következetességgel kultiválják ezt a szép tipográfiai irányt, amely nekünk talán sohasem lesz annyira kedves, hogy széles körben való terjesztésére vállalkozhatnánk. A klasszikus iránnyal is így vagyunk, hogy szépnek tartjuk, helyesnek is és anyagszerűnek, de az egész vonalon való kultiválását propagálni nem volna bátorságunk, mert ezzel a magyar nyomtató ipart teljes elapósodásból feltjük. Meg vagyunk róla győződve, hogy tipikus és helyes klasszikus szedés vajmi kevés kerülne ki a magyar nyomdákól. Ezt éppúgy nem értik meg, mint ahogy nem értik meg még ma a konstruktívizmus jegyében született nyomtatványokat. A prágai munkákat lapunk e számában a 100. és 101. oldalakon bemutatott két eszizolt ízléssel szedett meghívó, illetve körlevél és a 83. oldalon látható két könyvoldal illusztrálják igen jellemzően. Mindhárom példát a prágai »Typografia« szaklapból vettük át.

Csehszlovákia volt magyar területének a nyomdaipara még most is magyar hatás alatt áll. Ezek között a nyomtatványok között vajmi ritkán fordul elő a

GRAFIKAI MŰVÉSZETEK KÖNYVTÁRA

Július végén jelenik meg e sorozatos mű negyedik kötet

GRAFIKAI RAJZ ÉS METSZÉS

címmel, több mint 300 ábrával, valamint 20 melléklettel

Szeptemberben lát napvilágot az ötödik kötet, melynek címe

SZÍNEK ÉS FESTÉKEK

Nagyon sok értékes melléklettel és igen sok színes ábrával

Egy-egy kötet ára a tizenhét kötetre tervezett sorozat előfizetése esetében 40.000 korona, egyenként 50.000 korona. Bolti ára 72.000 korona
Megrendelések Novák László szerkesztőhöz; intézendők, Budapest VIII., Conti ucca 4. (Világosság-nyomda.)

A könyvtár első (»Grafikai sokszorosító művészetek«) és második kötetéből (a »Betűművészet« I. része) vannak még példányok. Bolti ára e köteteknek 72.000 K.

prágaiakat jellemző klasszikusság. Szívesen hajlanak szlovák kollégáink a mi stílusunk felé. A Bratislavában (Pozsony) megjelenő mindinkább fejlődő *Slovenská Grafika* szaklapból két gyakorlati hirdetést mutatunk be és a lap egyik legutóbbi számának fedőlapját. (L. a 92., 100. és 101. oldalakat.)

A jugoszláv munkákból is bemutatunk kettőt. Az egyik a 89. oldalon levő levélfej, a másik a 87. oldalon látható cégjegy. E két munka az ott divó szedésmodornak szellemében készült, noha vannak jelek, amelyek már pregnánsan bizonyítják a lehangoltságot, itt-ott már utat tör magának a szolidabb eszközökkel való hatásra törekvés, de nyilvánvaló, hogy általánosságban ez szomszédainkál csak idővel fog bekövetkezni.

A romániai könyvnyomtatást egy munka képviseli, a 89. oldalon bemutatott levélfej, amely a bukaresti »Bugra« betűöntőde által kiírt pályázat egyik díjazott munkáját ábrázolja. Általánosságban állítható, hogy Romániában a könyvnyomtató ipar az utóbbi időben kezd magához térni és mindinkább gyakrabban láthatunk jobb nyomtatványokat. Ennek tulajdonítható, hogy »Grafika Romana« címen megjelenő román nyelvű szaklapjuk is mindinkább javul és fejlődik, viszont kár, hogy a magyarajkú könyvnyomtatóknak nincs önálló magyar szaklapjuk, amely nagy mértékben siettetné az ottani könyvnyomdákban a független erdélyi szedésmodor kifejlesztését, amihez kétségszerűen minden előfeltétel megvan. Wv.

fennállása óta is megbízóinak nagy megelégedésére végezte el a rábízott feladatot.

EGY RITKA KÖNYV. Az angol biblia-társaság mostanában *Márk* evangéliumának tibeti nyelvű kiadásával foglalkozik. A kis könyvet *Kalkuttában* nyomtatják. A papírt *Buthanban* (kis határváros India és Tibet között) gyártják. Hogy a könyv áruba bocsátható legyen, feltétlenül szükséges, hogy papírosa olyan minőségű legyen, mint a ben-szülöttek könyveinek papírosa.

A PAPIRFÉNY ÉS A SZEM. Az a generáció, amely a háborút átélte, bizonyára kellemetlen érzéssel fog az akkoriban kényszerűleg gyártott papírosra gondolni. A közönséges újságpapíros minősége még megjárta, de a világháborúban piacra hozott írópapíros, valamint az illusztrált folyóiratok papírosa valóban szármalmas volt. Az olvasónak nélkülöznie kellett a »szép papírfényt«. A papírosnak túlzott fényessége mindazonáltal egészség szempontjából egyáltalán nem kívánatos. Noha a szinte tündöklő fényű papírt sokan kedvelik, a szemorvosok ennek egyáltalán nem barátai. Az orvosi tudomány megállapítása szerint a rendesnél fényesebb papíros az olvasó szemét nagyon megerőlteti. Ezért feltétlenül szükséges, hogy az olvasó nappal úgy helyezze szemé elé a nagyon fényes papírra nyomtatott olvasmányt, hogy a fénykisugárzás lehetőleg minimális legyen. Mesterséges világításnál az olvasás előtt az ilyen papírosra nyomtatott szöveg mindenképp megfelelően úgy helyezendő a fényforráshoz, hogy a fényhatás lehetőleg csekély legyen. Ennek a tudományos megismerésnek ellenére mindazonáltal a fényezettebb papírfajták gyártásának csökkenése nem igen várható, mert a tapasztalat arra tanít, hogy a fényűzés iránt való hajlam az emberek sokaságánál ellenállhatatlan és mint mindenütt, úgy a papírosnál is szereti a pompázó és csillogó fényt.

ÜZLETI JUBILEUM. Ez év július hó 1-én ünnepelte meg a Kleim & Ungerer, Leipzig-Leutzsch, cég fennállásának negyedszázados jubileumát. E céget a világhírnek örvendő »Universal« önberakó készülékek gyártójaként ismerjük. Mint annyi más német cég, a Kleim & Ungerer gyár is kicsinyben kezdte s kiváló, céltudatos vezetés alatt ma már a világ legnagyobb önberakó készülék-gyárává nőtte ki magát. – A gyár mai tulajdonosa Gustav Kleim mérnök 1890-ben, tehát gyárának alapítása előtt 11 évvel, találta fel az »Universal« önberakót, amelyet annak idején csakis hajtogatógépek számára építettek, míg a gyorsajtókra való alkalmazását csak évek múltán kísérelték meg teljes sikerrel. Kleim mérnök különben ma is tevékeny részt vesz vállalatának vezetésében, s az ő irányítása mellett jöttek létre az utóbbi években az »Universal« önberakó készülékeken eszközölt nagyfontos-

Hírek és különböző feljegyzések

A MERGENTHALER-FÉLE LINO-TYPE-SZEDŐGÉPGYÁR – mint értesülünk – újonnan épített berlini gyártelepét egy igen hasznos és a nyomdák szempontjából igen fontos üzemszakkal gyarapította. Ez az osztály az új gyár egyik emeletét foglalja le és hivatása régi, használt Linotype-szedőgépeknek alapos és szakszerű renoválása s amennyiben ezt a konstrukció megengedné, újabb tökéletesítésekkel való ellátása. Az

szinte felesleges is hangsúlyoznunk, hogy ez az üzemszakkal a lehető legnagyobb tökéletes-ségű felszereléssel bír és hogy a rábízott munkát a legnagyobb szakszerűséggel és lelkiismeretességgel fogja elvégezni, annak szinte biztosítéka a vezető Fritze Ernő világszerte ismert hirneve és szakképzettsége, amelyet a Mergenthaler-gyárban eltöltött 30 évre terjedő idő alatt szerzett. Amint a német szaklapokból tudjuk, ez az osztály eddigi rövid

GÉP-SZERELÉST

és gépjavítást bárhol vállal pontosan a legolcsóbb árak mellett eszközöl. - Specialista gyorsajtó, rotációs gépek s rokonszakmabeli gépek teljes javításában. Gyárt: Kerek papírvágó gépet különböző szélességben, lemezollót, perforáló gépet kéz- és lábajtásra, stóprést, mindenféle nyomdai és rokonszakmabeli segédgépeket. Állandóan raktáron tart, vesz, elad és becsereél új és használt nyomdaipari és rokonszakmabeli gépeket és nyomdai felszerelést.

KLEIN • ERNŐ

GRAFIKAI GÉPEK, SZERELVÉNYEK GYÁRA
VIII, JÓZSEF UCCA 72

TELEFÓN:
„JÓZSEF”
72-39

A legjobb nyomdafestéket szállítja
a világhírnek örvendő

KAST ÉS EHINGER

G. m. b. H. nyomdafestékgyáraknak
Wien, Stuttgart, New York, Prága,
magyarországi képviselete:

KÖNIG JÁNOS OKL. MÉRNÖK
BUDAPEST, IV. FERENCIEK TERE 4. SZ.
TELEFÓN: JÓZSEF 155-58. SZÁM

Állandó nagy raktárt tart elsősorú
fekete, valamint színes festékekből.
Különleges kitűnő festékek három-,
négy szín- és offsetnyomáshoz

ságú újítások, s ezek között az offsetgépek részére szerkesztett egészen új típusok. A gyár különben ma már más szakmabeli készülékek gyártásával is foglalkozik, így az egész automata hajtogató gépeket, hengermosó gépeket és korrekturelehúzó préseket gyárt elismert kitűnő kivitelben. A gyár Leipzig-Leutzschben levő főtelepén és a thüringiai Görrnitzben létező üzemében kb. 450 munkást foglalkoztat s normális viszonyok mellett kb. 1000 »Universal« önerakót gyárt évenként, mely szám mindennél jobban igazolja e készülékek vezető márka jellegét.

GÉPKORSZAK-KIÁLLÍTÁS. Amerikában egy furcsa kiállítást terveznek, amelynek címe, ötlete egészen amerikai ízű. Arról van szó, hogy egy kiállításon gépeket, géprészeket, géprajzokat és gépekről való fényképfelvételeket képekkel, szobrokkal és modern művészi konstrukciókkal kapcsolatban mutatnának be. Ezzel azt akarják szemléltető módon bemutatni, hogy a mai korszellem mint hozza egyre közelebb egymáshoz a művészt és a mérnököt s viszonyuk mint válik egyre bensőbbé. A művészek nem szabad a gépet utánozni, de valóságnak kell azt elfogadnia s úgy kell új formákat kitalálnia, hogy azok ugyanazon törvényszerűség szellemét tükröztessék, mint a gép-konstrukció. A mérnöknek viszont a leg-több olyan formát, melyet azelőtt a művész kieszelt, érvényesítenie kell. Ebből az következik, hogy a művész és a technikus egyazon szükségesség törvénye szerint alkotnak. Csak az a különbség, hogy a művész célja egy probléma megoldása, a mérnöké pedig egy hasznosság cselekedet... *N. P.*

Szakoktatási hírek

A NYOMDAIPARI TOVÁBBKÉPZŐ SZAKTANFOLYAMOKRÓL, szóló tanfolyamvezetői jelentést lapunk más helyén közöljük. Ez a jelentés távolról sem közelíti meg a tavalyi tanfolyami számunkban közölt terjedelmes és kimerítő beszámolót, aminek oka gyanánt már legutóbbi számunkban is azt a tervet jelöltük meg, mely szerint a tanfolyamoknak önálló vasos füzetalakban kiadandó értesítőben kell beszámolniok tevékenységükről. E tervezet még csak előkészítés stádiumában van, amennyiben – értesülésünk szerint – most fogják kiadni az előfizetési felhívást és a beérkező előjegyzések számához képest fogják határozni a füzet kiadása dolgában. E terv megvalósításának elhúzódása miatt nem is vagyunk abban a helyzetben, hogy a tanfolyami munkákból szemelvényeket közöljünk. Ellenben ezúton is kérjük lapkezelőinket, hogy a tanfolyamok előfizetési felhívásait a leglelkesebben támogassák a kollégák körében, hogy e szép terv valóra váltható legyen.

Ugyanezt kérjük a romániai, jugoszláviai és csehszlovák, valamint az ausztriai összes lapkezelőinktől is, akiknek a felhívásból megfelelő példányszámot fogunk küldeni.

A PÉCSI SZAKTANFOLYAM HALLGATÓINAK TANULMÁNYI KIRÁNDULÁSA BUDAPESTRE. A Pécsen rendezett továbbképző szaktanfolyam hallgatói, számszerint 30-an június 27–29-én rendezték meg rég tervezett tanulmányútjukat Budapestre, ahová 27-én délután érkezvén, megtekintették az embervédelmi kiállítást, majd pedig résztvettek a János-ünnepélyen és 28-án kezdték meg a nevezetesebb és őket érdeklő nagyüzemek látogatását. Így megtekintették a Betüöntödét, a Pallas-nyomda mélynyomó és offsetosztályát, a Berger és Wirth festékgyárat és végül a Világosság könyvnyomda rotációs gépeit és Linotype szedőgépeit. Június 29-én, Péter és Pál napján a nevezetesebb múzeumokat és tárlatokat látogatták meg s ilyen gazdag tanulmányi program síma és hasznos lebonyolítása után hazautaztak. Hisszük, hogy az ambíciózus pécsi kollegák ezen kirándulásukkal nagyban gyarapították ismereteiket, ami feltétlenül csak fokozni fogja munkakedvüket és szorgalmukat a legközelebbi tanévben rendezendő tanfolyamon.

MUNKAKÖZBEN volt a címe annak a rendkívül tanulságos előadásnak, amelyet Radoszky Andor tartott március 21-én a Buda-

pesti Korrektorok Köre és a Hírlapszedők Köre fölkérésére. A több mint egy órán át tartott előadás keretében megemlített az előadó mindent, amire munkaközben faktornak, metörnek, szedőnek, depozitőrnek, föltisztogatónak, gépmesternek, munkásnőnek és segédmunkásnak ügyelnie kell. Külön fejezetet szentelt a korrektorok is, mert hiszen a korrektúra körül támad a legtöbb surlódási felület szedő és korrektor között. Amit a faktorokról mondtott, azt főképpen a faktoroknak kellett volna meghallgatniok. Nagyon is megszívlelendő útmutatások voltak ezek, éppen a munka zavartalan menete és a termelés intenzitása érdekében. Az előadó bizonyára módját ejti majd, hogy ebbel gondolatait nagyobb nyilvánosság előtt fejtsse ki. A Segélyző Egyesület gyűlésterme ugyan zsúfolásig megtelt hallgatósággal, de a földolgozott anyag megérdemli, hogy akik nem voltak ott, azok is megismerkedhessenek vele. Azonban nemesak a szakmai oldalát világitotta meg témájának, hanem hosszasan foglalkozott a nyomdában, munkaközben egymás iránt tanúsítandó érintkezési módrol is. A munkások fölé rendelt vezető iránt legyen a munkás tisztességtudó, utasításait kövesse, hiszen az a felelős, ami azonban nem zárja ki azt, hogy a rendelkezések esetleges hibáira fölhívja a figyelmét, ha azokat észreveszi. Mindamellett legyen az alárendelt állásban levő önzetes és nem hétrégtörnyedő. Ezzel szemben a munkás részére is megköveteli, hogy a fölé-

BERGER ÉS WIRTH

Az első magyar kő és könyvnyomdai festékgyár készítette kő- és könyvnyomdai, offset, könyvkötészeti stb.

FESTÉK

elismerten a legjobb gyártmány a maga nemében. – Ezen cég hengeranyaggyára elsőrangú hengeranyagokat azonnal szállít. Hengeröntést elvállal gyorsan, pontosan, jutányosan. Olcsóbb, jobb és tartósabb, mint a házi öntés! Telefonszám: **JÓZSEF 6-35**

**BUDAPEST
IX·MÁRTON·KCA·19**

KÖNIG ÉS BAYER FOTOKÉMIGRAFIAI MŰINTÉZET KLISÉ- GYÁRA

**WESSELÉNYI
UCCA 54. TELEFÓN: J. 59-91**

rendeltek kellő tisztelettel és a munkást megillető megbecsüléssel érintkezzenek a munkásokkal. A munkásoknak egymás iránt való megbecsülését is elsőrendű követelménynek állította oda. Itt különösen az úgynevezett "fökhúzásokat" kárhóztatta. Előadása folyamán vázolt is néhány nyomdabeli típust, amelyek szinte meglevenedni látszottak, olyan hűségesen adta vissza e téren évtizedeken át tett megfigyeléseit. A hallgatóság nem is fukarkodott az elismerés nyilvánításával. Ezzel az előadással a két Kör be is fejezte ezidei szakelőadásainak sorozatát. Ez a befejezés mindenképpen méltó is volt ahhoz a szép célhoz, amelyet a két Kör a nyomdásztársadalom szakmai nevelése terén maga elé tűzött. h.

Újabb kiállítások

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM MODERN SZOBRÁSZATI GYŰJTEMÉNYÉT most adták át újonnan rendezve a nyilvánosságnak. Anyagi nehézségek késleltették a sok tekintetben értékes anyag

kiállítását. A gyűjtemény magában foglalja a 19. század magyar szobrászainak munkáit és reprezentál egy sor modern magyar és külföldi mestert is. A régi magyar anyag csak egy igazi tehetségről ad számot és ez *Izso Miklós*. Nőies lélek, de mozgásimpressziói, melyeket arasznyi agyagfigurákban örökített meg, roppant intenzív, sűrített élményről tesznek tanuságot. Monumentálisabb feladatokkal szemben finom tehetsége tanácstalan. A század végén *Stróbl Alajos* a legkiválóbb mintázó, bár bizonyos tárgyias modorosság mindig gátat emel kitűnő ösztönei elé. Újabb szobrászaink közül, különösen gazdagon *Beck Ö.* Fülöpöt képviselik plakettjei. *Fer nczy Béni*, *Vedres Márk*, *Reményi József* és *Csorba Géza* is előnyösen szerepelnek. A külföldiek közül pusztán *Meunier*, a belga bányászok mintázója, van méltón képviselve. Egyszerű elgondolású, gazdag felületű monumentalitásáról gyűjteményünk nyomán helyes fogalmat lehet alkotni. Sokkal kevésbé előnyösen szerepel *Rodin*, a bontott, tompa mozgalmasság, a passzív lelki élmények mestere. Három finom figura képviseli *Maillott*, aki ismét a formaösszefoglalás jegyében indult. A németek nagy

szobrászai közül csak *Hildebrandt*-tal találkozzunk, de nem alkothatunk felőle eléggé jó fogalmat. Egy szép darabbal tűnik ki a dalmát *Mestrovics*. Az új plasztika terén beláthatatlan tere nyílik a Múzeum gyűjtő tevékenységének. A kiállítás valószínűleg mecenásainknak is kedvet ad majd plasztikai munkák adományozására. r. m.

A SZINYEI TÁRSASÁG TAVASZI SZALÓNJA. Sok fiatalos jókedvet látunk, sok ígéretet. Sok éretlenséget és önállótlanyságot is, de hát az a kiállítás jellegét tekintve nem kifogásolható. Egy feltűnően tehetséges fiatal művésszel ismerkedtünk meg a kiállításon és ez: *Rauscher György*. Éles szobrászi mintázás, kevés, tiszta szín, a jellegzetes merész, majdnem karikatúrisztikus kiemelése fokozott elevenéget kölcsönöznek művészetének. Rövidesen a legelső között fogják említeni nevét. *Basilides Sándor* a másik igen tehetséges fiatal festő. Pompás a komponáló érzéke és kitűnően eleveníti meg szürkébe burkolt vásznát fényvel és árnyal. Bizonyos fokig modoros, de nem annyira, mint szintén igen tehetséges fivére *Basilides Barna*. Sokat

TISZTÍTÓ GÉP
LÁCO
ÉS POROZÓ GÉP
LÁCO MASCHINENFABRIK
PAUL TSCHENTSCHER
LEIPZIG LI-JOSEPHSTR. 29

BETŰFÉMET • ÉS SZEDŐGÉPŐLMOT
szállítunk. Veszünk betűfémhulladékot napi áron
MAGYAR ÓLOMÁRUGYÁR ÉS FÉMKERESK. RT
Központi iroda: V, Korall ucca 5 Telefon L. 913-35

BG

HENGERÖNTÖDE ÉS HENGERANYAGGYÁR
GÖDINGER BÉLA
BUDAPEST VIII, TÁNCSCSILY. TELEFÓN J. 124-23

Lorilleux. Ch. és. társa

KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁRA
BUDAPEST IV. KERÜLET, FERENC JÓZSEF RAKPART 27
GYÁR: BUDAFOK * TELEFÓNSZÁMOK: J. 148-43, J. 148-44

+

igérő, de éretlen kezdők mellett azután találkozzunk egy sor koravén fiatalal is. r.

RIPSZÁM HENRIK exlibris-kiállítást rendezett műtermében. Ötletes, dolgozó grafikus, de a technikában még eléggé fogyatékos. Fantáziáját az angol szecesszió köti meg nem szerencsésen. Ahol némi kubisztikus külsőség után nyúl, a lényeg megértése nélkül teszi. Sok munka árán azonban sokat érhet el. r.

Pályázati híreink

PÁLYÁZAT A LÉGIPOSTABÉLYEGRAJZOKRA. A kereskedelemügyi miniszter a légi postaforgalom lebonyolítására szükséges légi postabélyegek tervrajzaira nyilvános pályázatot hirdet, amelynek részletes feltételei a pályázóknak a postaigazgatóságnál állanak rendelkezésére. A pályaművek beküldési határideje október 15-ike déli tizenkét óra. A pályadíjakat (első díj négy millió, második díj három millió korona) kilenc tagú bíróság ítéli meg. A pályázaton csak magyar állampolgárok vehetnek részt.

SAKIRODALMI PÁLYÁZATUNKRA beküldött és bíráló bizottságunk által közölhetőnek talált öt szakcikket lapunk 87-97. oldalain egymásután közöljük, s amint azt ezen pályázati munkákat bevezető közlemé-

nyünkben említettük, e cikkek értékbeli sorrendjének megállapítását, illetve a kitűzött díjak odaítélését olvasóinkra bizzuk, s felkérjük őket, hogy a cikkeket átolvasván, adják le szavazataikat. Szavazni csak a lapunkhoz mellékelt szavazólappal lehet és pedig olyképpen, hogy a szavazólapon felsorolt öt jelise és cikkeim elé 1., 2., 3., 4., illetve 5. számot írják. A szavazólapokat *augusztus hó 31-ig* kell beküldeni. Olyan városokból, ahol rendez lapkezelőnk van, a szavazatokat közös borítékban is be lehet küldeni. A szavazás határnapjául azért kellett augusztus hó 31-ét megállapítanunk, hogy abban erdélyi, jugoszláviai és cseh-szlovákiai olvasóink – akik lapunkat csak augusztus hó elején kaphatják meg – résztvehessenek.

APÉCSI SZAKTANFOLYAMPÁLYÁZATA LEVÉLFEJSZEDÉSÉRE igen szép sikerrel zárult. A pályázatra összesen 15 munka küldetett be, amelyekben bizony meglátszanak azok a nagy nehézségek, amelyekkel a pályázóknak meg kellett küzdeniök. Az ottani nyomdák hiányos és avult felszerelése, modernebb betűkben való hiány észrevehető nyomokat hagytak a pályázat munkáin, amelyeknek szedésbeli megoldása, szerkesztésén és színrehozásán azonban már meglátszik a tanfolyamok jótékony hatása. A pályázatot lapunk szerkesztősége bírálta el és ennek javaslata alapján a Magyar Grafika

300.000 koronás első díjat Dinnyés László, Haladás-nyomda, a 200.000 koronás második díjat Ferenczffy Antal, Körletparancsnokságinomda, a 100.000 koronás harmadik díjat pedig Buzek János, Taizs-nyomda, kapta meg.

EGY VIDÉKI HIRDETÉSPÁLYÁZAT. A zalaegerszegi Pál és Indra úri divatruház cég a Zalaegerszegen megjelenő lapok hirdetésszedőit felhívta, hogy cége részére reklámhirdetést szedjenek. Teljes szabadságot adott a pályázóknak a szöveg megválasztása, a kivitel és nagyság dolgában, éppen csak azt kötötte ki, hogy rajzhatású hirdetéseket mellőzzenek. Az így kihirdetett pályázat egyetlen díjával 200.000 koronát tűzött ki és a kikötött időpontban szedett és megjelent hirdetéseket lapunk szerkesztőségének küldte meg elbírálás céljából. A bírálat eredményeként szerkesztőségünk örömmel megállapította, hogy a pályázaton résztvevő hirdetések egy-kettőt kivéve igen jó és céltudatosan megtervezett hirdetések, amelyek a lapok szövegoldalaiba tördelve tökéletesen eléri a cég által kívánt reklámhatást. Három olyan hirdetést találtunk, amelyek egyformán díjazásra érdemesek, ezek közül az 1. és 3. helyre sorolt hirdetés a »Zalamegyei Ujság«-ban, a 2. helyre érdemesített hirdetés pedig a »Zalavármegye« című lapban jelent meg. A hirdetések szedői: 1. Bakos József, 2. Kajáry Ferenc, 3. Hegedűs Gyula.

Kliséket

MÉLTÁNYOS / ÁRBAN / A /
LEGJOBB / KIVITELBEN /

Részit

Pallas kemigrafiaja

BUDAPEST, V. HONVÉD-U. 10/SZ/
TELEFON: TERÉZ 5-67/5=68/

KÉPVISELŐ: GRAFIKA GÉPKERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

GRAFIKAI CÉLOKRA A LEGJOBB
FESTÉKEKET GYÁRTJÁK A HIREN
MICHAEL HUBER
FESTÉKGYÁRAK MÜNCHENBEN

BUDAPEST, V. CSÁKY UCCA 49. SZ. TELEFONSZÁM: LIPÓT 904-57.

NAGY IDŐ- ÉS PÉNZMEGTAKARÍTÁST

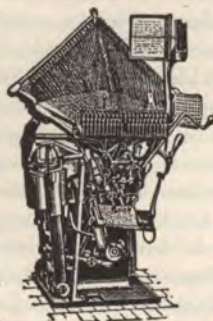
JELENT MINDEN NYOMDÁNAK AZ

UNIVERSAL-TYPOGRAPH SZEDŐGÉP

BESZERZÉSE ÉS ÜZEMBEÁLLÍTÁSA.

TYPOGRAPH G. M. B. H.

MAGYARORSZÁGON KÉPVISELI: TANZER

SZEDÉSNÉL e gép több kéziszedő teljesítményét végzi; a tördelő munkájánál a tömör gépsorok kezelése könnyebb a kéziszedésnél.

OSZTÁSNÁL a nyomtatás után a gépszedés az olvasztóba kerül s mint új öntőanyag használható.

EGYEN-GETÉSNÉL Minthogy a sorok állandóan rendkívül éles betűképpel újonnan öntetnek, szükségtelen olyan hosszas egyengetés, mint az egyenlőtlen, kopott kéziszedésnél.

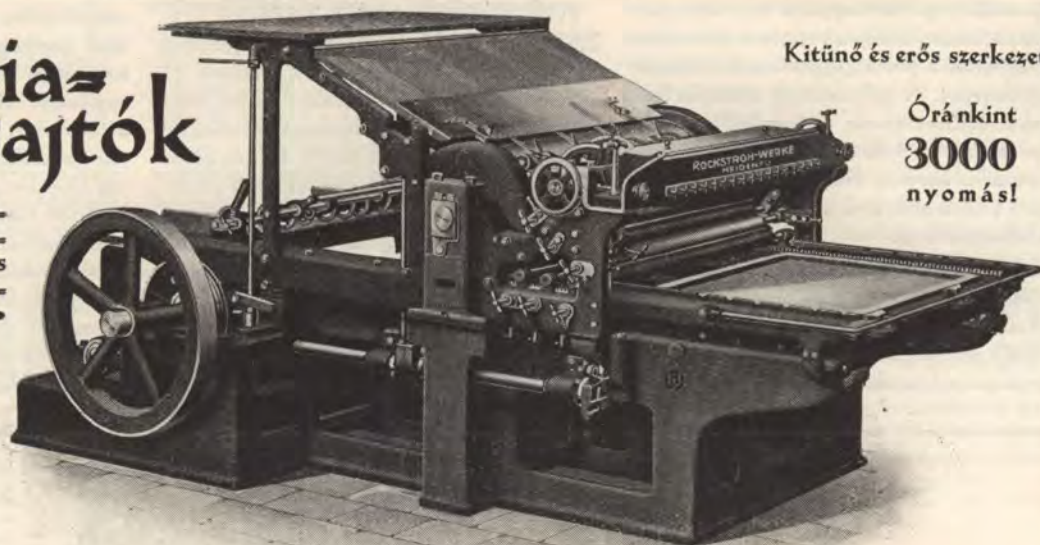
NYOMÁSNÁL a felülmulhatatlan és komplett öntési eljárással előállított sorszedés az akadálymentes nyomást teszi lehetővé.

BERLIN NW 87 HUTTEN STR. 17-19

MIKSA BUDAPEST VII. AKÁCFA UCCA 50

Viktoria-gyorsajtók

különbé nagyságokban ujság-, katalógus-, autotípia- és három- és négy színnyomtatás részére •

Kitűnő és erős szerkezet

Óránkint
3000
nyomás!

Rockstroh-Werke AG. Heidenau

Fiókirodák, javítóműhelyek: Leipzig - Berlin - Hamburg - Wien. Magyarországi képviselő: Tanzer Miksa, Budapest VII, Akácfa ucca 50, Telefon: József 106-31.

Új és használt könyvnyomdai, litográfiai, offset, dobozgyári, valamint könyvkötészeti

ÜZEMI • ANYAGOK • GÉPEK

fekete és színes festékek könyv- és könyomdai nyomtatáshoz, különleges három- és négyszínyomtatáshoz való festékek, valamint szindús offsetfestékek. Teljesen modern könyvnyomdai, litográfiai, offset, könyvkötészeti és dobozgyári üzemi berendezések

FREUND-BARÁT-FÉLE

papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefon 82-35
Elsőrangú külföldi grafikai iparágbeli felszerelő cégek magyarországi vezérképviselője

SZABAD ÚTJÁT
MUTATJA A REK-
LÁMLEHETŐSÉ-
GEKNEK ÉS AZ
OKSZERŰ ÉS MŰ-
VÉSZI REKLÁMO-
ZÁSNAK GYAKOR-
LATIMÓDSZERÉIT
ISMERTETI AZ

+

+

**OFFSET-
BUKH- &
WERBE-
KUNST**

CÍMŰ DÚSAN IL-
LUSZTRÁLT MŰ-
VÉSZETI HAVI FO-
LYÓIRAT, AMIT
EGY NYOMDÁS,
KIADÓ, KERES-
KEDŐ, IPARMŰ-
VÉSZ SEM NÉLKÜ-
LÖZHET. KIADÓ

+

+

**OFFSET-
VERLAG
G.M.B.H
LEIPZIG**

KIÁLLÍTÁSA A
NÉMET NYOM-
TATÓ IPAR LEG-
TÖKÉLETESEBB
TELJESÍTMÉNYE:
EGYES SZÁM -75
DOLLÁR, FÉL-
ÉVES ELŐFIZE-
TÉS 4.50 DOLLÁR

+

KOH-I-NOOR

FÉMKERETES

RASZTEREK

AUTOTÍPIÁK,
SZÍNES NYOMATOK,
OFFSET- ÉS MÉLYNYOMTATÁS
CÉLJÁRA 25 ÉV ÓTA
ÁLLANDÓAN

A LEGJOBBAK!

KIVÁNSÁGRA
NAGY ILLUSZTRÁLT
KATALÓGUST DIJTALANUL ÉS
PORTÓMENTESEN
KÜLDÜNK

HERBST & JLLIG
FRANKFURT AM MAIN

Nem
építés alatt

hanem üzemben van

ma már a világ legelső mélynyomó intézeteiben és nagyszerűen működik

173

FRANKENTHALI

ívekre és hengerpapírra nyomtató

MÉLYNYOMÓ KÖRFORGÓGÉP

Ezen nyomdák csaknem mindegyikében 2-4 gép,
de egyesekben 5-7 ilyen gép is üzemben van.

Mi nemcsak szállítjuk ezen gépeket, hanem a legmesszebb-
menően támogatjuk a vevőt szakszerű tanácsokkal a
mélynyomó-osztály helyes berendezésénél. — Az álta-
lunk szállítandó mélynyomtató körforgó-gépekhez

díjtalanul képezzük ki a szükséges személyzetet

a fényképezésben, maratásban és a nyomás-
ban, saját kísérleti és tanintézetünkben.

Gépeket bemutatás céljaira állandóan
üzemben tartunk úgy gyárunkban, mint
a Berlin S. W. 68, Lindenstrasse 27.

sorszám alatt lévő kiállítási helyisé-
geinkben. Mélynyomásra von-
natkozó különleges prospek-
tusokkal készséggel szol-
gálunk az érdeklődő
szakembereknek

SCHNELLPRESSENFABRIK

FRANKENTHAL

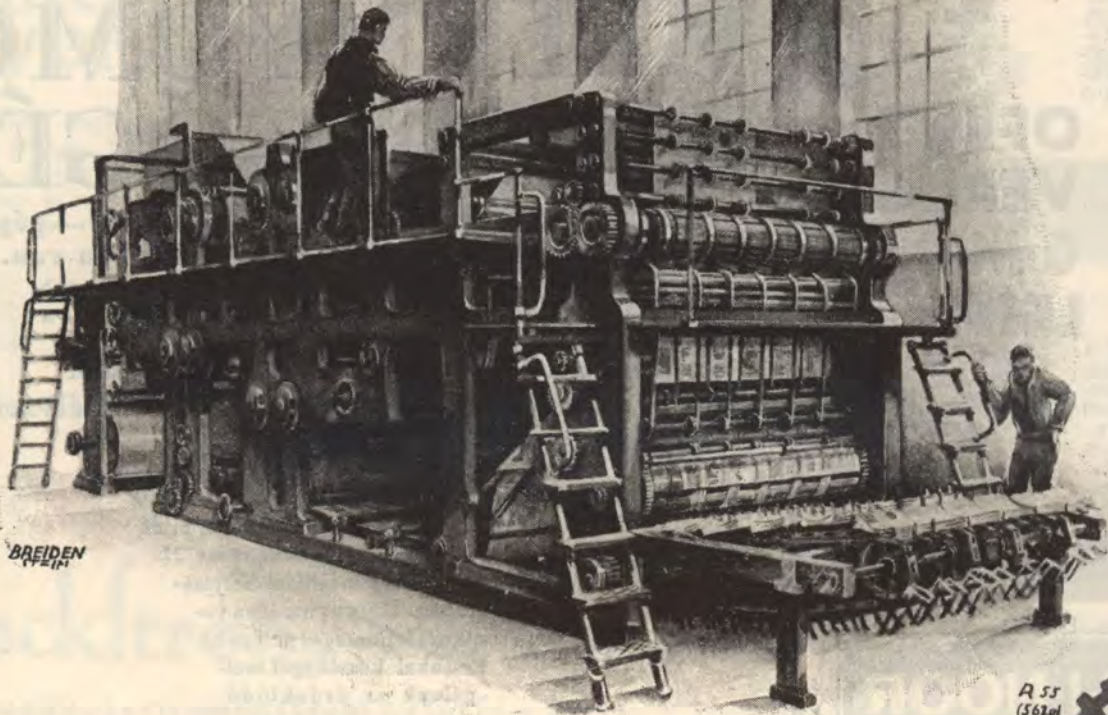
ALBERT & CIE A. G., FRANKENTHAL * VEZÉRKÉPVISELET

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDERT

BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32. SZÁM. TELEFÓN: 23-70

VOMAG

VOGTLÄNDISCHE MASCHINENFABRIK AG.
VEZÉRKÉPVISELŐ: PAUL KEIL • WIEN • XVIII • STERNWARTESTRASSE 25
ÉS BUDAPEST • VII • KERÜLET • METROPOL-SZÁLLO

1300 EDDIG SZÁLLÍTOTT KÖRFORGÓGÉP

A LEGÉKESEBB BIZONYÍTÉKA A SZAKKÖRÖK ÁLTAL TECHNIKAILAG TÖKÉLETES GYÁRTMÁNYAINKKAL SZEMBEN TÁPLÁLT ÉS FOLYTON NÖVEKVŐ ELISMERÉSÉNEK

ÉPÍTÜNK: KÖRFORGÓGÉPEKET, UJSÁG- ÉS ILLUSZTRÁCIÓS NYOMÁSRA, VALAMINT MINDENFÉLE KÜLÖNLEGES CÉLRA, MATRICA-SAJTOLÓ ÉS SZÁRÍTÓ PRÉSEKET. 1925. ÉVI MODELLŰ „VOMAG“ GYORSÖNTŐGÉPEKET, ÍVES ÉS HENGERES PAPIROSRÓL NYOMTATÓ OFFSETS AJTÓKAT ÉS MÁS GÉPEKET